

"פצצות מתקוות"

עדויות של קורבנות עינויים בישראל

מאי 2007

הוועד הציבורי נגד
צ'ינוי'א
בישראל

הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל (ע"ר)

ת"ד 4634 ירושלים 91046
טלפון: 02-6429825, פקס: 02-6432847
דוא"ל: pcati@stoptorture.org.il
אתר: www.stoptorture.org.il

Public Committee Against Torture in Israel

P.O.Box 4634 Jerusalem 91046
Tel: 972-2-6429825, Fax: 972-6432847
Email: pcati@stoptorture.org.il
Website: www.stoptorture.org.il

פעילות הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל מתאפשרת הודות לתרומותיהם של קרנות בישראל, אירופה וארצות הברית, ואנשים פרטיים בארץ ובעולם. אנו מודים להם על כך.

British Embassy in Tel Aviv, Cordaid (The Netherlands), Development Corporation (Ireland), European Commission, Firedoll Foundation (USA), Humanitair Fonds (The Netherlands), KIOS (Finland), Mu'assasat (Denmark, Sweden, Switzerland and Austria), New Israel Fund, RCT (Denmark), Royal Norwegian Embassy in Tel Aviv, SIVMO (The Netherlands), Solidariteitsfonds (The Netherlands), The Sigrid Rausing Trust (UK), United Nations Voluntary Fund for Victims of Torture (Geneva)

הדו"ח מפורסם בתמיכתו הכספית של האיחוד האירופי.
הדעות ותוכן הדו"ח אינם מייצגים את עמדתו הרשמית של האיחוד האירופי.

כתיבה: נעם הופשטטר

ריכוז נתונים: ארז פרי

עריכה: אייל הראובני

סיכום: ד"ר יובל גינבר

צוות היגוי: חנה פרידמן, עו"ד אליהו אברם, מימי ברעם, אייל הראובני, אורה מגן

תוכן העניינים:

1. הקולונל והמייג'ור - אביגדור פלדמן.....8
2. הקדמה - חנה פרידמן.....10
3. "אנחנו נשבור לך את הגב" - המקרה של בהג'ת יאמן.....12
4. "עלי להודות, אם לא הוא יהרוג אותי" - המקרה של אמין שקיראת.....18
5. "מחדר החקירות אצא משותק" - המקרה של לואיי אשקר.....26
6. "יש לנו שיטות שאף אחד לא יתפוס אותנו" - המקרה של מוחמד ברג'יה.....34
7. "כדאי שאודה, אחרת יהרגו אותי" - המקרה של עבד אלחלים עז-אלדין.....42
8. "מי שנכנס לפתח-תקווה לא יוצא" - המקרה של אמג'ד אבו-סלחה.....50
9. "רק אם ייכנסו בו הוא ידבר" - המקרה של א'.....60
10. "עומדים לגרום לידיי שיתוק" - המקרה של חסן לדאדיה.....68
11. "החוקרים עשו עלי תורנויות" - המקרה של מוסטפא אבו-מועמר.....74
12. סיכום: חרפת העיניים, מעגלי השתיקה, בועת החסינות - ד"ר יובל גינבר.....80

עבודת שטח, גבייה ותרגום של תצהירים ועדויות: עו"ד מחמד אבו ריא, עו"ד אחמד אמארה, עדנאן בסיסי, עו"ד לונה ברכאת, ד"ר מאירה גלסמן, עו"ד לביב חביב, עו"ד ג'ועאנה זמיני ח'ורי, עו"ד מאמון חשים, עו"ד נזאר מחאג'נה, איאד מנאסרה, עו"ד מאהר תלחמי, עו"ד לאה צמל, עו"ד תגריד שביטה

עריכה לשונית: מימי ברעם

תרגום לאנגלית: ג'סיקה בון

עיצוב גרפי ואיור: אלי פרמינגר

חברי הנהלת הוועד: פרופ' גדעון פרוידנטל (יו"ר), עו"ד יובל אלבשן, ליאור אליסוף-גורפינקל, פרופ' אבישי ארליך, חנה ארנון, יפה וגנר, טלי זילברשטיין, עו"ד שלמה לקר, עו"ד אביגדור פלדמן, פרופ' עמנואל פרג'ון

יועצים משפטיים: עו"ד מיכאל ספרד, עו"ד לאה צמל

הערכת פרויקטים ויועץ בכיר: ד"ר יובל גינבר

צוות:

הנהלה: חנה פרידמן - מנכ"ל, זאב זמיר - סמנכ"ל

מחלקה משפטית: עו"ד אליהו אברם - יועץ משפטי ומנהל המחלקה המשפטית, עו"ד סמאח אלח'טיב-איוב, עו"ד רחלה אראל, ימינה ברנס, עו"ד רן גפטר חרמש, עו"ד לביב חביב, כרמי לקר, עו"ד פידא קעואר, עו"ד תחריר עתאמלה-מהנא

עורכי דין חיצוניים: עו"ד מחמד אבו ריא, עו"ד עבד אלחי אגבאריה, עו"ד אחמד אמארה, עו"ד נזאר מחאג'נה, עו"ד איאד מיסק, עו"ד פהמי עויי, עו"ד תגריד שביטה, עו"ד פהמי שקיראת, עו"ד מאהר תלחמי

עובדי שטח: עו"ד תחריר עתאמלה-מהנא - מתאמת עבודות שטח, עבד אלסלאם ג'ראר - אזור ג'נין, עדנאן בסיסי - אזור טול כרם, עלי דראגמה - אזור שכם, אימן חוסיין - רצועת עזה, איאד מנאסרה - אזור חברון, עבדאללה עבדאללה - אזור בית לחם

תרגום: מחמד תורק - רכז תרגומים, רחיק בסול, חאלד חאמד, סמירה יוסף, ויסאל נסאר

מחלקת תקשורת: אייל הראובני, אורה מגן, מימי ברעם

חינוך: לואיס פרנקנטלר - מנהל מחלקת חינוך

פיתוח משאבים: לואיס פרנקנטלר

אדמיניסטרציה וריכוז תלונות: ימינה ברנס, עמיר סלובטיצקי

מתנדבים: חנה ארנון, סאם בלאט, יפה וגנר, נעמי לייש

הקולונל והמייג'ור / אביגדור פלדמן

הקולונל והמייג'ור סטיב ומייסון
אבירי העיניים הוותיקים.
שיבה זרקה בשפמם
הלחיים ורודות יותר מליטרים של ג'ין
הבטן משתפלת מתחת לחולצת הקאקי המיוזעת
כובע השעם מוסט למרכז הפדחת

הקולונל והמייג'ור ג'וני ושריף
היד המכה זרועה כתמי זקנה חומים
היד המכה בטוחה ויציבה כתמיד
כף יד פתוחה סטירה
כף יד קפוצה אגרוף בבטן
כף יד גלולה מכה בראש
שתי כפות ידיים מכות באוזניים
מצלתיים.

הקולונל והמייג'ור מוטי ודני
חוזרים עם כלי אומנותם הישנים
הכיסא המשופע
הכיסא הנמוך שהושאל מגן ילדים סמוך
כיסוי הראש המסריח
סדרת תרגילי ההתעמלות
שהועתקו מספר גרמני ישן מסוף המאה ה-19
"גוף בריא ונשמה טובה".

הקולונל והמייג'ור היגשוף והתלתולה
לשון בשכנית אדומה מלקקת את השפתיים
משפטים מרוחים בשמן סיכה רעיל המעמיד פני דבש:
"הנחקר נשאל לשלומו והשיב כי מעולם לא הרגיש טוב יותר"
"הוצע לנחקר לחזור לתאו לנוח אך הוא העדיף להישאר עמנו ולשוחח"
" הנחקר הודה לנו על היחס הטוב"
" ביקשנו מהנחקר להיות רציני"
" להיות אחראי"
" להיות משלנו"
" הנחקר השפיל ראשו"

" הנחקר ביקש לספר את כל האמת"
" הנחקר ביקש עט ועיפרון"
" הנחקר כתב"
" הנחקר רשם שמות"
" הנחקר צייר"
" הנחקר עצם את עיניו"
" נישקנו את הנחקר על שפתינו"
" הנחקר עבר לעולם שכולו טוב".
חתמנו את שמנו בשולי ההודאה
הקולונל והמייג'ור.

הקדמה

הדו"ח הנוכחי של הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל מציג את עדויותיהם של תשעה קורבנות עינויים בישראל, כולם עצירים פלסטיניים תושבי השטחים הכבושים. העדויות מובאות בשפתם הפשוטה, בגוף ראשון, כמעט בשלמותן, למעט עריכה קלה שנועדה לשמור על רצף הדברים ובהירותם.

העדויות, מהקשות ביותר שהגיעו לוועד בשנים 2004 עד 2006, הן עיקר הדו"ח. צירפנו אליהן מסמכים רשמיים כעדויות רפואיות, זיכרונות דברים של חוקרי שירות הביטחון הכללי (שב"כ) וכתבי בתי-משפט. הטענות העובדתיות שבעדויות קורבנות העינויים פורטו בתלונות הוועד למשרד היועץ המשפטי לממשלה, והן לא נסותרו או הוכחו על ידי משרד המשפטים.

תשעת קורבנות העינויים נתפסים על ידי המערכת הביטחונית והמשפטית הישראלית, כ"פצצות מתקתקות", שרק באמצעות עינויים קשים ניתן היה לחלץ מהם מידע העשוי להציל חיים. בדו"ח זה אנו מבקשים להטיל ספק בעצם ההיגיון שבמושג "פצצות מתקתקות".

המושג "פצצה מתקתקת" נטבע לראשונה כמושג ספרותי על ידי הסופר והעיתונאי הצרפתי, ז'אן לארטגי (Jean Lartéguy), בספרו "הסנטוריונים" (Les Centurions 1961), המתייחס לכיבוש הצרפתי של אלג'יר, שהיה ברוטלי לא פחות מהכיבוש הישראלי. הספר מתאר את מירוץ הדמות הראשית, קצין צנחנים צרפתי, לסיכול מזימה לפוצץ פצצות בכל רחבי אלג'יר. אותה דמות השיגה מידע זה לאחר שהפעילה כוח פיזי לא-מתון על עצירה ערבייה. הסיפור הוא דמינוי לחלוטין, אך המקרה הזה וסיפורים דומים אחרים מממשים כיום את ההצדקה המשפטית והציבורית לשימוש בעינויים.

ייתכן שפרקטיקת העינויים היא אמצעי יעיל להשגת מידע העשוי להציל חיים (הוועד מתנגד לעינויים באופן מוחלט, בלי קשר לטענות כאלה), אך התיאורים של תשעת קורבנות העינויים ממחישים עד כמה מושרש מנגנון העינויים כלפי עצירים פלסטיניים, את האופן הביורוקרטי כל כך שבו מבוצעים עינויים, באופן מוסדר, כמעט נינוח. אין אנו יכולים לשער איזה מידע היה בידי זרועות הביטחון הישראליות שהוביל לשימוש בעינויים סדיסטיים כל כך, אך ספק אם משהו מקורבנות אלו מתאים לתסריט הנורא כל כך של "פצצה מתקתקת".

הוועד, כמו ארגוני זכויות אדם אחרים, מצא שכשהדלת המשפטית נפתחת ומתירה עינויים תחת הכסות הבעייתית של "פצצה מתקתקת" (כפי שעשה בית הדין הגבוה לצדק בפסיקתו מ-1999, שהגבילה את שיטות החקירה של השב"כ למעט במקרי "פצצה מתקתקת"), לא ניתן יותר להגביל את פרקטיקת העינויים למקרה חריג כזה או אחר. בישראל כיום אין שום מחסום אפקטיבי, לא משפטי וודאי שלא מוסרי – בפני הפעלת עינויים. ארגון ביטחוני חשאי כשב"כ מחליט באופן עצמאי על שימוש בעינויים, ולאחר מכן חוקר את עצמו האם השימוש בעינויים היה מוצדק. משרד המשפטים – מהיועץ המשפטי לממשלה דרך פרקליט המדינה ועד לפרקליט הממונה על המבט"ן, אותו איש עלום שם משירות הביטחון הכללי הממונה על בדיקת תלונות נחקרים – מעניק גיבוי שיטתי ועיוור לשיטות החקירה של שירות הביטחון הכללי. מערכת המשפט נוטה להתעלם מקובלנותיהם של קורבנות העינויים.

כשאומות העולם החליטו בעקבות מלחמות העולם של המאה שעברה לאסור באופן מוחלט וללא סייג את השימוש בעינויים, הן ביקשו לסמן גבול מוסרי בינם ובין העולם הישן, האכזרי, הגזעני, הקוטל ללא אבחנה; לומר שיש מעשים שדמוקרטיים ואנשים הגונים לא עושים. קורבנות העינויים, בעדויותיהם הכואבות, מזהירים אותנו שאותו גבול מוסרי מיטשטש אצלנו. מדינה הרואה עצמה כדמוקרטית, וכמחויבת בהגנה על זכויות האדם, אינה יכולה להתיר עינויים שאובים מחשכת ימי הביניים.

חנה פרידמן

מנכ"ל הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל

המקרה של בהג'ת יאמן

"אנחנו נשבור לך את הגב"

"אני פשוט הרגשתי מבוהל, והיו לי כאבי תופת בגב והרגשתי שגבי עומד להישבר ממש, וצעקתי ובכיתי והתחננתי אך העינתי לא נפסק. עם גמר החקירה, בשעה ארבע לפנות בוקר בערך, היו מורידים אותי לתא. וכל הזמן היו רעשים בתא, דפיקות בדלת, והייתי אפילו שומע את הצעקות שלי עצמי בזמן החקירה שכנראה הקליטו."

המעצר

בהג'ת יאמן, תושב קלקיליה, יליד 1977, נעצר ביום רביעי, ה-19 במאי 2004, חודשים ספורים לאחר שהתחתן. עם מעצרו הובא מיד למחנה הצבאי צופין, הסמוך לקלקיליה.

החקירה

"פגש אותי שם קפטן אברי, שדרש שאני אודה ואסגיר נשק. עניתי שאין לי שום נשק, אז נתן לי שתי סטירות, ואמר לי שאני אעבור חקירה צבאית", מספר יאמן.¹

"באותו יום הועברתי ל[מתקן החקירות של שירות הביטחון הכללי] פתח-תקווה, שם הובאתי לחדר חקירה שהיו בו 'הקולונל', שהציג את עצמו כאחראי על כל מתקני החקירה, מנהל מרכז החקירה בפתח-תקווה, ומייג'ור נצר. הם התחילו לשכנע אותי כי עליי להודות, ואם לא – אועבר לחקירה צבאית. נשארתי בחקירה עד ארבע לפנות בוקר. הוחזרתי לתא ולאחר כארבע שעות, בשעה שמונה בבוקר, הוחזרתי לאותו מקום".²

מעדותיהם של החוקרים עולה כי יאמן היה תחת חקירה במשך כ-46 מתוך 51 השעות שחלפו מאז שנעצר. החקירה התפרשה על פני שלושה פרקים רצופים של 18, 16 ו-12 שעות, שביניהם שתי הפסקות של כשעתיים וחצי כל אחת.

"החקירה הייתה עינוי ממש, הייתה חקירה קשה ביותר שכללה מספר שיטות של עינויים קשים: שיטה ראשונה הייתה שאוזקים את ידיי מאחור ורגליי קשורות מאחור תחת הכיסא. חוקר דוחף אותי כך שאני יושב על כיסא עם גב מוטה לאחור, כשממשיכים להכות בבטני. תנוחה זו נמשכה כרבע שעה, ואז החוקר היה מושך אותי בחוזקה קדימה, וחוזר חלילה.

¹ עדות זו, כמו כל הדברים המובאים כאן בשמו של יאמן, מצוטטת מתוך תצהירו של בהג'ת יאמן מתאריך 26.12.04, שנמסר לעו"ד לביב ג'סאן חביב בבית-הסוהר 'טשא'.

² זיכרונות הדברים מתאריך 20-21.5.05, נרשמו ע"י אברי וידי, מוסרים גרסה דומה. למעלה מ-30 מסמכי

להם החלטה לגרום לי לשיתוק ואז 'נראה מה יועילו לך החמאס'. אני, האמת, הרגשתי שהוא רציני, וחשבתי שאני אמות, ואכן זה היה יום החקירה הכי קשה וכל הזמן צעקתי ובכיתי ואמרתי שאני חף מפשע, אך שום דבר לא עזר לי, והעינויים הקשים המשיכו.

"בשעה ארבע בבוקר בערך של אותו יום, וכשהרגשתי שגבי עומד להישבר ממש, ביקשתי את הקולונל. אריאל אמר לי שאין קולונל, ואנחנו נשבור לך את הגב', והמשיך. אך לאחר כשעה הגיע הקולונל והוא אמר שהשעה ארבע, 'מה אתה רוצה בשעה כזאת?'. אני, כדי להימלט מהגורל המר שהרגשתי שעומד לקרות מיד, אמרתי לו שאני אסגיר לו את הנשק. הם אפילו דרשו שאני אחתום על הודאה שיש לי נשק וכדומה, ואני הסכמתי רק כדי להימלט מהעינויים.

"הם דרשו שאני אוביל אותם למקום הנשק. בשבע בבוקר לקחו אותי לקלקיליה בג'יפ צבאי, מלווה בכוח צבאי. היו איתי אוריאל והרצל. הגענו לאזור שם, התחלתי לחפור ולא היה, כמובן, שום נשק. הרצל השתגע והתחיל לצעוק ואמר לי 'נכנסנו לקלקיליה והרגנו ילד בעת הכניסה, והכול בגללך'".

לאירועים שמתאר יאמן יש הדים ברורים במזכרים שרשמו חוקרי שירות הביטחון הכללי:

"הנדון כובד בקפה, תה, קולה ופולים, כתב את עיקרי הודאתו בכתב ידו, הם רושמים. "הנדון אמר כי הוא מוכן להגיע להבנה עם הקולונל... הנדון ביקש בשנית לשוחח עם הקולונל...".³ בשעה 02:45 הצטרף לחקירה "עוז", הרושם מזכר שלפיו "במהלך החקירה הנדון ביקש לשוחח עמי בפרטיות. ביקשתי מהחוקר עדי לצאת מהחדר ולאחר צאתו של עדי ביקש הנדון כי יתאפשר לו להתייחד עם אשתו... ציינתי בפניו כי

³ זיכרון דברים מתאריך 21.5.04, נרשם על-ידי "עדי" (מתעד עד לפנות-בוקר ה-22.5).

מדובר בבקשה חריגה... יחד עם זאת אמרתי לנדון כי אשקול את בקשתו. הנדון ציין כי בכוונתו למסור את גרסתו בראשי פרקים ובהמשך ימסור את גרסתו המלאה".⁴

ולאחר מכן: "מקום החקירה: קלקיליה ובמהלך ההובלה... בהגיענו ["יואל", "הרצל" ויאמן] למקום שבו היו אמורים להיות החומרים על פי תדרכו של הנדון, חשף את החבית ומסר כי היא ריקה וכי אין מיכלים נוספים. שאלתי את הנדון היכן החומרים והנדון אמר כי אינו יודע, אמרתי לו כי אין לי כל ספק שהוא שקרן וכי שיקר בכל גרסתו... הנדון אמר כי בהתחלה אמר שהחומרים ברכב אבל לאחר מכן התחיל לשקר בגלל שהחוקר לא האמין לו. אמרתי לו שגרסתו תיבדק ועדיף שתצא כנכונה ולא תהא עוד גרסה שקרית".⁵

בזיכרון-הדברים אין אזכור לעינויים שעבר יאמן. אך ב-31.8.05, במהלך טיפול הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל בתיק, העמידה התביעה הצבאית את דו"ח הסיכום של שירות הביטחון הכללי על אופן חקירתו של יאמן לעינוי של עורך-דינו, לביב חביב. עורך-הדין חביב לא הורשה לצלם את המסמך, ולפיכך חתם במקום על תצהיר המכיל את תוכן המסמך, שבו נאמר:

"הנדון: בהג'ת יאמן. דחיפות בקבלת מידע לצורך סיכול פיגוע. נחקר בין 20.5.04 21:15 ועד ליום 22.5.04 שעה 02:40 תחת הגנת הצורך והופעלו לסירוגין אמצעים בחקירה".⁶ על המסמך חתם "המכונה רני, ר"צ [ראש צוות] חוקרים, שומרון דרום". יצוין כי המכונה "רני" מופיע גם בזיכרונות-הדברים כאחד מחוקריו של יאמן.⁷

סא"ל נתנאל בנישו, משנה לנשיא בית המשפט הצבאי לערעורים, אף קבע מאוחר יותר כי "דבר

⁴ זיכרון דברים מתאריך 22.5.04, נרשם על-ידי "עוז".
⁵ זיכרון דברים מתאריך 22.5.04, נרשם על-ידי "יואל".

⁶ תצהירו של עו"ד לביב חביב מתאריך 31.8.04.

⁷ בזיכרונות דברים מתאריכים 3, 13 ו-22 ביוני 2004, נרשמו על-ידי "הרצל".

בשיטה זו השתתפו המנהל, אברי, דודו ואריאל. "שיטה שנייה הייתה ששמים לי אזיק קצת מתחת למרפק ולוחצים בחוזקה למשך זמן, ומרפים, וכך חוזרת הפעולה. ידי הייתה מתנפחת ומדממת. כשהיא דיממה לא הפסיקו, אלא שמו גרביים ולחצו מחדש. אברי היה עושה שיטה זו.

"שיטה שלישית הייתה שאני יושב בכריעה על כפות רגליי, והחוקרים דוחפים אותי לאחור כשגבי נשען לאחור, כך שאני מרגיש כאבי תופת בגבי.

"אני פשוט הרגשתי מבוהל, והיו לי כאבי תופת בגב והרגשתי שגבי עומד להישבר ממש, וצעקתי ובכיתי והתחננתי אך העינוי לא נפסק. עם גמר החקירה, בשעה ארבע לפנות בוקר בערך, היו מורידים אותי לתא. וכל הזמן היו רעשים בתא, דפיקות בדלת, והייתי אפילו שומע את הצעקות שלי עצמי בזמן החקירה שכנראה הקליטו.

"עינויים קשים אלה הופעלו באופן ממושך, במשך ארבעה-חמישה ימים, כשכל השיטות והחקירה היו מלווים בסטירות וצעקות, קללות ואיומים... ביום החמישי בערך של החקירה, כאשר הרגשתי שאני עומד להישבר ממש, ניסיתי לקום מכיסא העינויים לאחר שהתחננתי והבכתי והצעקות לא עזרו לי, אז חוקר בשם דודו התנפל עליי באופן אלים ביותר והרביץ לי ופצע ושרט אותי בצוואר ובחזה, ומצאתי את עצמי עם חולצה קרועה מהמכות. אז המנהל, אברי ועוד שני חוקרים באו וחילצו אותי והוציאו את דודו, ומאז דודו הפסיק לחקור אותי. הם הביאו לי ביסקוויט וקולה.

"אז הגיע אריאל והחל מחדש בעינוי ובחקירה האלימה... אריאל אפילו אמר לי במפורש אז כי יש

"זיכרון דברים" מספקים מידע – חלקי אמנם – על שעות חקירתו של יאמן, עניינים מרכזיים שעלו בה, מספר החוקרים וכינוייהם. כפי שיתברר מיד, לא כל המתרחש בחקירה נכתב בזיכרון-הדברים.

שימושם של גורמי החקירה באמצעים מיוחדים לא הוסתר מן הסנגוריה. בידיה מסמך אשר יוכל לשמש הוכחה לשימוש שנעשה בשיטות אלה.⁸

המשך החקירה

כשהסתיים הסיור בקלקיליה שומע יאמן מ"הרצל":
 "שיחזיר אותי לחקירה, ושאנחנו נהרוס לך את הבית מול עיניך". אז אני איבדתי את כל כוחותי וכ... וכשהגענו ל[מתקן החקירה] פתח-תקווה הייתי ממש מחוסר כוחות, ושני החוקרים תופסים אותי. הם כנראה חשבו שאני עושה הצגה, עזבו אותי, אז אני נפלתי. הם לקחו אותי לרופא – ג'ינג', גבוה, שערו לבן, פניו אדומות, בן חמישים בערך. הוא נתן לי תרופות.

"הוחזרתי לחקירה שלא כללה את שיטות העינוי הנ"ל, והייתי נחקר משעה שבע וחצי בערך עד אחת או שתיים לפנות בוקר. הרצל חקר אותי והיו אחרים". לפי זיכרונות הדברים, יאמן נחקר במשך 33 מתוך 50 השעות הבאות. "שבתי והצעתי לנדון כי על-מנת לחזור לאשתי בהקדם האפשרי הרי שעליו לשנות את דבריו ולהגיע עמנו להבנה..."⁹ "שוחחנו אודות אָמו ואחיו אשר הגיעו להוציאו מהבית בו התחבא... הצעתי לנדון כי יחשוב על אמו ואשתו ויחזור ויבדוק עם עצמו מהי טובתו."¹⁰

"... שאלתי את הנדון אם הוא מתגעגע לאמו ואשתו, הנדון השיב בחיוב ובכה חרישית. הרגעתי את הנדון. אמרתי לנדון כי בסופו של דבר הכול יתגלה וכי כעת מאבד מזמנו. ציינתי בפניו כי באם אגלה שאשתו מעורבת עימו בפעילות אבדוק את האפשרות להביאה לחקירה", רושם החוקר "הרצל".¹¹
 "נשאל מי דאג לו כאשר הגיע לביקוריו (בביתו, לפני המעצר), הנדון השיב כי אמו ואשתו דאגו לכל מחסורו

⁸ מתוך: בהג'ת פתחי יוסף יאמן נ' התובע הצבאי, ב"ש איו"ש 3029/05, עתירה להורות על הסרת החיסיון על מידע הקשור לחקירת העותר ולחקירת העד המרכזי נגדו. העתירה נדחתה.

⁹ זיכרון דברים מתאריך 20.5.04, נרשם על-ידי "אברי".
¹⁰ זיכרון דברים מתאריך 21.5.04, נרשם על-ידי "יעל".
¹¹ זיכרון דברים מתאריך 23.5.04, נרשם על-ידי

לביצוע פעולות טרור חמורות שהיו עלולות להתבצע בטווח זמן קרוב ביותר ושהיה בהן כדי לפגוע או לסכן חיי אדם. ממצאי המבט"ן הוצגו בפרקליטות המדינה. לאחר שאלה נבחנו ביסודיות, על ידי היועץ המשפטי לממשלה, פרקליט המדינה וקודמי בתפקיד, הוחלט כי אין בממצאי המבט"ן כדי לחייב נקיטת צעדים משפטיים, משמעתיים או אחרים כלפי מי מחוקרי השב"כ."¹⁷

בחיוב... הנדון נלקח לחדר חקירה סמוך וראה את אשתו מבעד לחור הדלת לאחר מכן הוחזר לחדר החקירה".
 ויאמן מסכם:

"החקירה נמשכה כשרוב הזמן החוקרים היו משתמשים בעניין אמי ואשתי ומאיימים בפגיעה בהן, והדבר נמשך כשבועיים."¹³

ההליך המשפטי

ב-24.8.04 הוגש כתב-האישום נגד יאמן בבית המשפט הצבאי שומרון. סעיפי האישום: גרימת מוות בכוונה וניסיון לגרימת מוות בכוונה – בהתייחס לכך שהפגיש בין שניים שחברו לבצע פיגוע התאבדות באוקטובר 2002; אימון צבאי, ייצור כלי ירייה, חברות בהתאחדות בלתי מותרת והחזקת אמל"ח.¹⁴ ב-10.1.07 זיכה בית המשפט הצבאי שומרון את יאמן "מחמת הספק" מהסעיף המחמיר של גרימת מוות בכוונה, והרשיעו בחברות בחמאס ובייצור כלי נשק.¹⁵

ב-6 בינואר 2005 שלחה חנה פרידמן, מנכ"ל הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, מכתב תלונה לעו"ד דודי זכריה, משנה בכיר לפרקליט המדינה והאחראי על המבט"ן [הממונה על בדיקת תלונות נחקרים בשירות הביטחון הכללי].

"הוועד דורש לחקור את אופן חקירתו של מר יאמן ולהעמיד לדין את חוקריו ואת הממונים עליהם, אם יימצאו אחראים."¹⁶

ב-30 בנובמבר 2005 התקבלה תשובתה של עו"ד נעמי גרנות, הממונה על המבט"ן בפרקליטות המדינה. "... בחינת הדברים העלתה כי מר בהג'ת יאמן נעצר לחקירה מחמת חשד כבד כלפיו שהתבסס על מידע אמין, ממנו עלה שהיה לכאורה מעורב או מסייע

¹² זיכרון דברים מתאריך 30.5.04, נרשם על-ידי "הרצל".

¹³ גרסת השב"כ - מתוך זיכרון דברים מתאריך 1.6.04, נרשם על-ידי "הרצל".

¹⁴ מתוך כתב האישום, התובע הצבאי נ' בהג'ת פתחי יוסף יאמן, תיקי פ.א. 5249/04, תיק בימ"ש 3890/04, בבית המשפט הצבאי שומרון.

¹⁵ הכרעת דין בית המשפט הצבאי שומרון מיום 10.1.07.
¹⁶ תלונת הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, מכתב לעו"ד דודי זכריה, 6.1.05.

¹⁷ מכתבה של עו"ד נעמי גרנות אל חנה פרידמן, תאריך 22.11.05.

וסיפקו לו מזון וביגוד... אמרתי לנדון כי כל מי שמסייע למבוקש עובר למעשה על החוק, הנדון אמר כי יודע זאת, ציינתי בפניו כי גם אמו ורעייתו סייעו לו על פי דבריו בעת היותו מבוקש ולפיכך עשויות להיעצר ולהיחקר..."¹²

לאחר מכן מתאר יאמן:

"איימו עליי כי יביאו את אמי ואשתי. למחרת הגיע אברי בלבוש צבאי ואמר כי היום זה 'או אנחנו או אתה', ו'אתה לא תצא מזה'. משעה שמונה עד שתיים-עשרה בערך היו החוקרים נכנסים ומאיימים כי זה היום הקובע בינינו".
 והחוקר "אברי":

"אמרתי לנדון כי ממה שסיפר לי בחקירתו הרי שאמו ואשתו שימשו סייעניות שלו, ציינתי בפניו כי ברשותי מידע נוסף אודות הסיוע שהגישו לו השתיים ועליו להבין כי סיוע למבוקש הינה עבירה לכל דבר ולפיכך בכוונתי לחקור את העניין עד תום. הנדון אמר כי מבין שאשתו ואמו נעצרו, השבתי לנדון כי ייתכן ומבין נכון את דבריי וציינתי בפניו כי מי שפועל כנגד החוק צריך לשאת באחריות למעשיו".
 ויאמן ממשיך:

"בשעה שתיים בצהריים בערך הגיע אברי ושאל אותי אם אני רוצה לראות את אמי ואשתי. הוא נתן לי להסתכל מעין הדלת ושם אכן ראיתי את אשתי שישבה בחדר החקירה עם חוקר. הוא אמר לי כי אמי בצינוק. אמרו לי שאמי מאוד חולה (ואכן היא חולה) וכי אם תמות אני אשא באחריות."
 ו"אברי" ממשיך:

"אמרתי לנדון כי אשתו אכן נעצרה ולשמחתי הרבה בניגוד אליו היא הגיעה להבנה עם חוקריו, ציינתי בפניו כי אין לי שום בעיה להוכיח לו זאת ושאלתי אותו האם ברצונו לראותה, הנדון השיב

"הרצל".

המקרה של אמין שקיראת

"עלי להודות, אם לא הוא יהרוג אותי"

"לאחר כל 'סיבוב' הייתה הפסקה קצרה מהעינויים, שבה הם היו חוקרים אותי. לא הודיתי. התעקשתי שאני חף מפשע, והם שינו את הסגנון. הם הביאו אזיקי ברזל ארוכים וכבלו את ידיי לאחור, ושמו את האזיקים על הזרוע. הם היו סוגרים את האזיקים ולוחצים עליהם עד שהברזל נכנס לבשר ואתה חש שידך נכרתה. כשצעקתי מכאבים הם צחקו ולעגו".

המעצר

בשבת, 27.11.04, בשעה אחת בלילה לערך, נעצר אמין אחמד ג'מיל שקיראת, יליד 1975, נשוי ואב לארבעה, ותושב אלסוואחרה אלשרק'יה, שבין בית-לחם לירושלים, בביתו. אמו מספרת:

"פרצו לאזור שבו אנו גרים משטרה וחיילי צבא מסוג צנחנים, ומספרם היה מעל למאה וחמישים חיילים. הם התחילו לפוצץ רימוני הלם ולזרוק פצצות באוויר וזה הבהיל אותנו מאוד והתעוררנו משינה. הם דפקו על הדלת בחוזקה והלכתי לפתוח את הדלת ושאלתי אותם מה הם רוצים, ואמרו לי שנצא מהבית כולנו. כלבים ששייכים למשטרה היו איתם.

"הוצאנו את כל התינוקות לחוץ ואת כל מי שנמצא בבתיים למרות שהיה גשם וקור כלבים. הם נכנסו לבתים והתחילו לערוך חיפושים ולשבור את הזכוכיות ואת הארונות ופוצצו את הדלתות הפנימיות, למרות שאמרתי להם שאפתח את הדלת אבל הם סירבו לי ופוצצו את הדלתות. רדפתי אחריהם בתוך הבית ומצאתי את בני אמין עמם, ידיו כבולות לאחור, יושב על הברכיים וראשו למטה."¹

אמין שקיראת עצמו מוסר:

"בשעה 12:30 בלילה התעוררתי לקול שלושה פיצוצים עזים שהחרידו אותי. לקחתי את בתי הקטנה לאמא שלה ויצאתי לבדוק מה קרה בחוץ. הופתעתי לראות כוח צבאי גדול צר על ביתי ועל האזור, והם דרשו לפנות את הבית.

"יש לציין שאשתי וילדיי יצאו מהבית, ומזג האוויר היה גשום באותו הזמן. בגלל שלא יצאתי יחד איתם מהבית, התחילו חלק מהחוקרים לחקור את בני שהיה אז בן חמש שנים. אחר-כך הם פרצו אל ביתו של אחי שגר בסמוך אליי, ואיימו עלי עם נשק על מנת שימסור אותי ויגיד להם היכן אני נמצא. לאחר זמן

קצר יצאתי בעצמי.

"הם כבלו את ידי ואת רגליי לאחור באזיקי פלסטיק והשאירו אותי בתוך הבית. הם השליכו אותי על פניי, קרוב לדלת המטבח, והגיעו קציני מודיעין לוודא את זהותי. לאחר שווידאו, הם חקרו אותי בתוך הבית ואיימו עליי שיפוצצו את הבית אם לא אודה במה שהם רוצים. אני הכחשתי את כל החשדות שהיו מופנים אליי.

"הם הביאו כלי חפירה והריסה על מנת לשבור את הקירות ולחפש כלי נשק. הם התחילו לשבור מולי, ואני אמרתי להם שאגיש נגדם תביעת פיצויים. הוא אמר לי, 'עזוב אותך מהחוקים כי אנחנו פה במשימה ועלינו לבצע אותה'. כשהתעקשו והתחילו לשבור ולהרוס, אמרתי להם שאני אתן להם את הנשק שהם רוצים והם הפסיקו. הובלתי אותם אל ארון המטבח ואמרתי להם (בלעג) שיש שם סכין מטבח. הוא השתולל מכעס, והם גררו אותי החוצה כשידיי ורגליי כבולות.

"אחרי מספר דקות הם שחררו את רגליי מהכבלים וקשרו את עיניי והתמקחו אותי, שאפסיק להתנגד בתמורה לכך שאראה את אמי. סירבתי, והם אמרו לי שלא אראה אותה יותר.

"הם הוליכו אותי דרך ארוכה מאוד, 800-1000 מטרים במזג אוויר גשום מאוד. כשהתרחקנו מהאזור המיושב, אחד מהם דחף אותי קדימה ואמר לי 'תברח'. אמרתי לו שאין סיבה לברוח כי לא עשיתי כלום שעליי לחשוש ממנו. לאחר מכן הם שמו אותי במשאית ולקחו אותי ל[מתקן החקירה של שירות הביטחון הכללי] מגרש הרוסים כשעיניי קשורות."²

החקירה

"הגעתי למגרש הרוסים ביום שבת לפנות בוקר, והם שמו אותי בצינוק בידוד עד יום ראשון בבוקר מבלי שאף אחד דיבר איתי. ביום ראשון בבוקר הם גררו אותי לחדר החקירות, הושיבו אותי על כיסא והורידו את הכיסוי מעל עיניי. ראיתי שלושה חוקרים ששמותיהם, כפי שהציגו את עצמם, היו נסים, אבו-עומר וקפטן גור. הם נתנו לי רשימה של זכויותיי ואמרו שאקרא אותה ואחתום עליה, ואני חתמתי.

"התחילו לתחקר אותי ושאלו אותי מה שמי ומה גילי, ושאלו פרטים אודותיי ואודות עבודתי והיכן הייתי. עניתי על השאלות, ואז יצא אחד מהם, גור, והאחרים שאלו שאלות שלא ידעתי להשיב עליהן. באותו הרגע נכנס גור באלימות ותקף אותי כשהוא צועק שאני איש מסוכן. הוא הזהיר את חבריו מפניי ואמר שצריך לנהוג בי באכזריות. זה היה הלם נורא בשבילי.

"בחדר החקירות היו שלושה שולחנות ושלושה חוקרים. הם הושיבו אותי על כיסא מברזל בעל מושב מפלסטיק, מקובע לרצפה עם מנעול מברזל. הם כבלו את ידיי לאחור עם מנעול שמקובע בחלק האחורי של הכיסא, וכבלו את רגליי באזיקי ברזל. החוקר גור התחיל לאיים עליי שעליי להודות במעשים שבהם אני מואשם, אם לא הוא יהרוג אותי. הוא איים עליי בדברים רבים, ועניתי שאני אתלונן עליו. הוא אמר שהוא ישחרר אותי ויתיר את כבליי ויגיד שברחתי, ואז יהרוג אותי בחצר החיצונית.

"החוקרים חקרו אותי באופן רצוף עד עשר בלילה ואז העבירו אותי לצינוק. למחרת החזירו אותי לחקירה, והפעם היא הייתה יותר קשה. היא נמשכה שלושה ימים ברציפות, ללא שינה, עד שחשתי תשישות בעיניי ובראשי וקושי נשימה. תוך כדי החקירה הזאת בא אליי אחד החוקרים והציג את עצמו כמייג'ור מוטי,

אחראי על החקירה'. הוא אמר לי – 'אתה תבלה את שארית חייך בכלא'.

"ביום שישי, אחרי שבעה ימים בערך, עצרו את החקירה ולקחו אותי לצינוק, שם ישנתי שינה עמוקה. היה שם עצור שנדמה לי שהוא מהמדובבים. ביום ראשון החזירו אותי לחקירה והתחילו מחדש, אבל הפעם באופן יותר נרחב. הם גילו לי חלק מההאשמות נגדי, כולל האשמות חמורות מאוד כמו רצח ופגיעת חיילים.

"החקירה הרצופה נמשכה עד יום חמישי, ובמשך השבוע הזה חקר אותי גם חוקר משטרתי... לאחר העדות שמסרתי למשטרה, שלחו אותי לכלא באר שבע ונשארתי אצל המדובבים 19 יום, מתאריך 10.12.04 עד 28.12.04 בצהריים, אז החזירו אותי ל[מתקן החקירה] מגרש הרוסים. הם הכניסו אותי לרופא שבדק אותי ואחר כך הכניסו אותי לחקירה כשעיניי קשורות וידיי כבולות. הושיבו אותי על הכיסא, כבלו את ידיי מאחורי הכיסא והורידו את הכיסוי מעל עיניי.

"אז ראיתי קבוצה של שבעה חוקרים. גור טפח על כתפי ואמר לי שאני חשוד בהשלכת רימון יד בשנת 1994, רצח של שני שומרים ופגיעת שלושה חיילים בשנת 2003, ותכנון פעולה לחטיפת חיילים. הוא חקר אותי לגבי התכנונים שעשיתי, וכמובן לא הודיתי בשום פעולה. התעלמתי מהעניין והוא קילל אותי ופגע בכבודי במלים בלתי נסבלות. הוא היה מאוד מתגרה והתפלא מתגובתי. הוא הביא טייפ והשמיע לי דיבורים שטען שהם דבריי.

"אחרי ויכוח סוער ביני לבין גור ולאחר שהתעקש שאודה ואני סירבתי, קשר גור את עיניי עם פיסת בד והחליף את כבלי הידיים בכבלים קצרים. המייג'ור הגיע (זיהיתי אותו לפי הקול) ודרש ממני

²מתוך תצהירו של מר אמין אחמד ג'מיל שקיראת מתאריך 15.8.06, נגבה על-ידי עו"ד אחמד אמארה. למעט כשיצוין אחרת, לקוחים כל דבריו של שקיראת כאן מתצהיר זה.

¹מתוך עדותה של גב' עליאא שקיראת, נגבתה על ידי איאד מנאסרה, חוקר השטח של הוועד, ב-3.2.05.

שאוּדה, ואם לא – יהרוג אותי. אני סירבתי ואז סטר לי סטירה חזקה שזעזעה את ראשי כולו. אחר כך הם התנפלו עליי במכות, בעיטות וצעקות, ואחרי כמה דקות כמעט איבדתי את ההכרה. אז בא חוקר ששמו אבו-נסים וצעק באוזניי והכרתי החלה לשוב אליי, אך הייתי מבולבל ולא מאוזן.

"החוקרים הושיבו אותי על הכיסא, כשמשענת הכיסא בצדי הימני. חוקר אחד ישב מולי ואחר מאחוריי, והכריחו אותי לכרוך את רגליי מסביב לרגלי הכיסא. אחד מהם דרך על כפות רגליי ודחף אותי לאחור בזווית מסוימת, דבר שגרם לי לכאב חזק מאוד באזור הקיבה ובשרירי הבטן. כשניסיתי להתיישר, היה זה שמאחוריי מושך אותי לאחור עד שתשו כוחותי ונשכבתי על הרצפה לאחור, כי לא יכולתי להתאפק יותר כתוצאה מהתכווצות שרירי הבטן.

"זה לא הכול. כשהתחלתי להשיב את ראשי לאחור, הכה אותי אחד החוקרים בקיבה ובשרירי הבטן, ואחז ברגליי ונענע אותן, דבר שגרם לקרעים בקיבתי.

"שיטת העינויים הזאת נמשכה כל תקופת החקירה הצבאית הרצופה. ביום הראשון לא יכולתי לקבוע כמה זמן זה נמשך, אבל אני מודע לגמרי שהגעתי לשלב שבו לא יכולתי לנשום.

"לאחר כל 'סיבוב' הייתה הפסקה קצרה מהעינויים, שבה הם היו חוקרים אותי. לא הודיתי. התעקשתי שאני חף מפשע, והם שינו את הסגנון. הם הביאו אזיקי ברזל ארוכים וכבלו את ידיי לאחור, ושמו את האזיקים על הזרוע. הם היו סוגרים את האזיקים ולוחצים עליהם עד שהברזל נכנס לבשר ואתה חש שידך נכרתה. כשצעקתי מכאבים הם צחקו ולעגו. לאחר שהסירו את הכבלים מזרועותיי שהתנפחו

³מתוך תצהירו של מר אמין אחמד ג'מיל שקיראת מתאריך 15.1.05, בפני עו"ד מאמון חשים.

"החוקרים איימו עליי שהם יעצרו את אשתי ויענו אותה, אחר כך סיפרו לי כי היא הובאה לבית המעצר ועונתה ושהעינוי גרם להפלה והעובר מת."⁴

עליאא שקיראת, אמו של אמין שקיראת: "ב(יום ראשון) , ה-2.1.05, בשעה אחת וחצי בצהריים, חיילי משמר הגבול ואיתם קצין מודיעין שנקרא ברק ויותר מ-40 חיילים פרצו לביתו של אחי שנעצר בבוקר אותו יום כשהיה בדרכו לעבודה, ואתו לדיו ואשתו.

"הם ערכו חיפושים בבית ושברו את חפציו, פתחו את שקי התערוכות המיועדים לכבשים וזרקו אותם על הרצפה וערבבו אותם עם החול, וכך גם את שקי החיטה. אחר כך פנו לביתי והוציאו את כולנו החוצה, והתחילו לערוך חיפושים ושברו את הזכוכיות ואת הארונות, ואמרו לי שהם מתכוונים לקחת אותי ואת בעלי לראות את אמין.

"הם לקחו אותנו בג'יפ צבאי למרכז החקירה במגרש הרוסים והושיבו אותנו בחדר החקירה והתחילו לשאול אותי על אמין. הם לחצו עליי כדי לקבל אינפורמציה. החקירה נמשכה ארבע שעות, והכריחו אותי לחתום על מסמך שאיני יודעת מה כתוב בו, זאת אחרי שאיימו עליי שלא ישחררו אותנו אם לא נחתום. אחרי סיום החקירה והחתימה, בשעה עשר בערב, הוציאו אותנו מחוץ לבית המעצר ואמרו לנו ללכת הביתה. היה קר וגשום."

שקיראת מספר כי: "בערך ביום רביעי, ה-4.1.05, הגיעו אליי בחורה אנגלייה וגבר שוויצרי מהצלב האדום וראו את סימני העינויים הקשים שנראו בבירור על הידיים והרגליים והפנים. הגשתי תלונה באמצעותם כדי להפסיק את העינויים האלה ואת מניעת השינה.

⁴מתוך תצהירו של מר אמין אחמד ג'מיל שקיראת מתאריך 15.1.05, בפני עו"ד מאמון חשים.

"החקירה נמשכה אך התנהלה בעוצמה נמוכה עד ליום 19.1.05, כששמו אותי בצינוק בידוד. ביום 19.1.05 בא אליי נציג הצלב האדום ששמו יאנס והביא איתו ממתקים לכבוד חג הקורבן וגם מעט בגדים. הוא שאל לגבי העינויים ואמרתי לו שהם נפסקו ושאיני נמצא בצינוק לבד מזה שלושה ימים.

"לאחר שהוא הלך חזרתי לצינוק. אחרי ויכוח עם החוקר שבא אליי לצינוק הוא איים עליי ולאחר חצי שעה בערך נכנסו אליי מספר רב של אנשי הכוחות המיוחדים. הם לבשו כובעי מגן שחורים ולבשו מדי חאקי. הם כבלו את ידיי והושיבו אותי ודרכו על צווארי. הם כבלו את ידיי לאחור והושיבו אותי על הרצפה, שעון אל קיר הצינוק. הם דרכו על צווארי עד שראשי נדבק אל רגליי ואחר כך אל הרצפה, ואחר כך הוציאו אותי מחוץ לצינוק והתנפלו עליי במכות עם הידיים והאלות. הם גררו אותי בחזרה לצינוק והתחילו לחנוק אותי עם שמיכה מקופלת שהם שמו על פניי. אחד מהם התחיל לבעוט בי באברי המין ואיני יודע מה קרה אחר כך.

"כשהתעוררתי, מצאתי את עצמי רטוב ובגדיי בשירותים. התאמצתי והלכתי לשירותים כדי להשתין, והופתעתי לראות שצבעו של השתן נטה לאדום. דפקתי על דלת הצינוק וביקשתי רופא באופן מיידי. הם השהו אותי עד הערב ואז לקחו אותי לרופא במרפאה במגרש הרוסים. סיפרתי לו שהוכיחי באברי המין וביתר חלקי גופי והוא הסתכל וכך בדק אותי. הוא נתן לי כדור לשינוך כאבים והחזיר אותי לצינוק. מצבי הבריאותי הידרדר במהירות, ראשי התפוצץ מכאבים וחשתי כאבים בכליה הימנית ובשני האשכים, והרגליים התנפחו לי. למזלי מועד המשפט היה קרוב והסימנים עדיין היו על ידיי. התלוננתי שוב בפני השופט וסיפרתי לו על הכול, והוא כתב המלצה

להעביר אותי לבית חולים." "אני מצהיר כי בעקבות העינויים שעברתי ע"י חוקרי מגרש הרוסים הייתי מגיש הודאות ולאחר שהייתי מתעורר הייתי חוזר בי מההודאות האלו כי לא ביצעתי אף אחת מהן, אבל הייתי מנסה למנוע את העינויים הקשים."⁵

הטיפול הרפואי

ביומן המרפאה של בית המעצר מיום מעצרו של שקיראת כתב ד"ר ז'וקוב אלכסנדר: "27.11.04, 05:30. אגף 19/20. שקיראת אמין. גיל: 30. לחץ-דם: 120/80. דופק: 86. חום: 36.6. עצור חדש. לדבריו בריא, שולל נטילת תרופות. בבדיקה מצב כללי טוב." ד"ר ז'וקוב מפרט וחותר: "בדיקה תקינה".

עד לתאריך 3.2.05 רשומים ביומן עוד 13 ביקורים של שקיראת, בהם הוא מתלונן על בעיות רבות. אחרי החקירה הרצופה, ב-1.12.04: "מתלונן על כאבי בטן תחתונה וכאבי אצבע 1 יד שמאל." ד"ר פבלוב מיכאל אינו מאבחן בעיה.

ב-28.12.04, תאריך החזרה מכלא באר-שבע: "הגיע משירות בתי הסוהר (שב"ס). מתלונן על כאבים באזור קשת הצלעות משמאל – במשך חודש. מוסר כי פנה לרופא בשב"ס ולא קיבל שום טיפול." ד"ר רומוב אלכסנדר: "בשלב זה אין צורך בטיפולים".

יומיים לאחר מכן, שקיראת מתאר בפני הרופא עינויים קשים: "לדבריו במהלך החקירה קיבל סטירות, כמו כן טוען כי במשך זמן רב היה כבול לכיסא... מתלונן על כאבים במצח... מתלונן על כאבים מתחת לקשת הצלעות משמאל." בבדיקה זו מוצא ד"ר רומוב "מספר שטפי-דם תת-עוריים בזרועות ידיים ומרפקים בצבע חום, צהוב, כחול... בצקת קלה

⁵ מתוך תצהירו של מר אמין אחמד ג'מיל שקיראת, מתאריך 15.1.05, בפני עו"ד מאמון חשים.

כפפות ידיים." הוא רושם מעקב אחר רמת הסוכר ומזמן את שקיראת לביקורת כעבור ארבעה ימים. בביקורת (2.1.05) "עדיין בצקת בכפות ידיים." בהמשך טופל שקיראת בשל בעיות סכרת, שממנה, כאמור, לא סבל טרם המעצר.

ב-19.1.05, היום שבו הוכה שקיראת על ידי לובשי השחורים: "מתלונן על כאבי ראש, כאבים במוחניים, שוקיים, לדבריו נחבל על ידי שוטרים היום." ד"ר אלכסנדר חפץ מגלה סימני חבלות במצח ובשוק שמאל.

ב-24.1.05, אחרי הדיון בבית המשפט שעליו סיפר שקיראת, כותב ד"ר רומוב: "נבדק לפי צו בית המשפט. לדבריו, לפני כשישה ימים נחבל ע"י השוטרים בגב, בראש, ברגליים. ללא סיפור של איבוד הכרה. מתלונן על כאבים במוחניים, כאבים מתחת לקשת הצלעות משמאל. בבדיקה מצב כללי משיביע רצון."⁶

למחרת נבדק שקיראת בבית החולים 'שערי צדק', שם נערכה לו בדיקת א.ק.ג. בלבד. בגיליון השחרור שלו מחדר המיון, תחת "המלצות", נכתב: "לקחת אקמול כל 6 שעות לפי הצורך בשל כאבים, מעקב רופא משפחה."⁷

ד"ר מאירה גלסמן, יועצת רפואית לוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, כותבת בתגובה לד"ר זלוט, מנהל חדר המיון של 'שערי צדק':

"לחולה יש יתר סוכר בדם (היפרגליקמיה) ודם בשתן. בשום מקום בסיכום לא מצאתי רישום של בדיקות דם ושתן. אין אני טוענת שהן לא נעשו, אך כנראה לא נרשמו. אני מקווה שתסכים איתי כי אין זו רמה סבירה של סיכום בבית חולים חשוב כמו 'שערי צדק' ובמיוחד לא מחדר מיון כה מרשים."⁸ מבית החולים 'שערי צדק' לא התקבלה תשובה למכתב

⁶ מתוך יומן המרפאה המחוזית, מגרש הרוסים, מצורף במכתב רס"ב אהלי צבי, קצין ארגון רפואה י-ם, לוועד הציבורי נגד עינויים בישראל מתאריך 3.02.05.

⁷ מתוך מכתב שחרור, המרכז הרפואי שערי צדק, מתאריך 24.1.05, חתום ע"י ד"ר זאב וימפריימר.

⁸ מכתבה של ד"ר מאירה גלסמן אל ד"ר זלוט, מנהל חדר מיון ב"ח שערי צדק, מיום 14.2.05.

זה. שעבר שקיראת בחקירותיו ואת פסולתם החוקית.¹² כעבור שנה ושבעים, משיבה מחליפתו של זכריה, עו"ד נעמי גרנות:

"טענות המתלונן נבחנו אחת לאחת. בחינת הדברים העלתה כי מר אמין שקיראת נעצר לחקירה מחמת חשד כבד כלפיו שהתבסס על מידע אמין, ממנו עלה שהיה לכאורה מעורב או מסייע לביצוע פעולות טרור חמורות שהיו עלולות להתבצע בטווח זמן קרוב ביותר ושהיה בהן כדי לפגוע או לסכן חיי אדם.

"ממצאי המבחן הוצגו בפרקליטות המדינה. לאחר שאלה נבחנו ביסודיות, על ידי היועץ המשפטי לממשלה, פרקליט המדינה והח"מ, הוחלט כי אין בממצאי המבחן כדי לחייב נקיטת צעדים משפטיים, משמעותיים או אחרים כלפי מי מחוקרי השב"כ."¹³ נכון למועד עריכת דו"ח זה שקיראת עדיין עצור וממתין למשפט.

הבדיקה הפנימית היחידה שעבר הייתה ב-6.2.05 – בדיקת אולטרה-סאונד של הבטן.

ד"ר נודלמן, עוזר קצין הרפואה הראשי לענייני עצורים של משטרת ישראל, בתגובה לפניית הוועד בעניין הטיפול בשקיראת, מסר כי: "העצור הנ"ל, כפי שמתברר מרישומים ביומני מרפאה, סבל משתי בעיות רפואיות: סכרת, שהתגלתה בגלל ערנות רופא המרפאה של בית המעצר, וזיהום בדרכי השתן... החולה קיבל טיפול רפואי בהתאם... איני יכול לקבל ולהבין את קביעתך שטיפול בעצור הנ"ל אינו משיביע רצון וזאת על בסיס בדיקתי של אותם הרישומים ביומני מרפאה ותוצאות קליניות – שיפור במצבו הרפואי של הנ"ל."⁹

התלונה וההליך המשפטי

שקיראת לא הורשה להיפגש עם עורך/ת-דין מיום מעצרו ועד 6.1.05 – סה"כ 40 יום – אז הודיעה המדינה, בעקבות עתירה של הוועד, כי האיסור יוסר.¹⁰ בתאריך 2.3.05 הוגש כתב-האישום נגד אמין שקיראת. יוחסו לו שלוש עבירות: חברות ופעילות בהתאחדות בלתי-מותרת, החמאס, החזקת אמצעי לחימה, וקשירת קשר לעבור עבירה שדינה מעל לשלוש שנות מאסר לביצוע "פיגוע ירי לעבר מאבטחים של גדר ההפרדה" בשנת 2003, כשכתב האישום מציין כי "הקשר לא יצא אל הפועל". לצד כתב האישום מוזכרים שני עדי תביעה, עצורים אף הם.¹¹ שבוע לאחר מכן פנתה מנכ"ל הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, גב' חנה פרידמן, אל עו"ד דודי זכריה, סגן בכיר לפרקליט המדינה והממונה על המבחן [הממונה על בדיקת תלונות נחקרים בשירות הביטחון הכללי], בתלונה המפרטת את העינויים

⁹ מכתבו של ע. הקרפ"ר לענייני עצורים, ד"ר נודלמן, אל ד"ר גלוסמן, הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, 21.2.05.

¹⁰ פרוטוקול בג"צ 125/05 פלוני נ' שר הביטחון והשב"כ, 6.1.05.

¹¹ כתב האישום נגד אמין אחמד ג'מיל שקיראת שהוגש

בבית המשפט הצבאי יהודה בתאריך 2.3.05.¹² מתוך מכתבה של גב' חנה פרידמן, מנכ"ל הוועד

הציבורי נגד עינויים בישראל, אל עו"ד דודי זכריה, סגן בכיר לפרקליט המדינה, מיום 10.2.05.

¹³ מתוך מכתבה של עו"ד נעמי גרנות, ממונה על המבחן, אל הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, מתאריך 22.2.06.

המקרה של לואיי אשקר

"מחדר החקירות אצא משותק"

"הייתי מאבד הכרה מרוב כאב, במיוחד בגב. הקצה של הכיסא היה חד. כשהייתי יושב עליו היה לוחץ על תחתית הגב שלי, כאשר החוקר נותן מכות על הירכיים שלי, והדבר היה כואב לי מאוד. הפעולה הנ"ל חזרה פעמים רבות, מיום ה-22 באפריל ועד יום שלישי, ה-26 באפריל".

המעצר

ביום שישי, ה-22 באפריל, 2005, בשעה שתיים לפנות בוקר, הגיעו חיילי צה"ל לבית משפחתו של לואי אשקר, בכפר סידא הסמוך לטול-כרם. אשקר בן ה-29, מסגר אלומיניום במקצועו, התחתן ביום הראשון של אותה שנה. ארבעה חודשים וחצי לאחר מכן הוא נלקח ממיטתו והובל לבית המעצר קישון. סאטי מוחמד יוסף אשקר, אבי המשפחה, משחזר:

"בשעה 01:30 הצבא הישראלי הקיף את ביתי... החיילים החלו לזרוק רימוני הלם לעבר הבית, והיו צועקים ודופקים על הדלתות ואומרים 'צאו מהבית'... החיילים כיוונו את רובהם לעברנו וביקשו מאתנו להרים את בגדינו לאחר יציאתנו מהבית. הם הושיבו אותנו על הקברים שנמצאים ליד ביתנו. היינו עשרה אנשים, תינוקות ונשים וגברים. היה עם החיילים מפקד שלקח את אשקר לצד והחל לשאול אותו בקול נמוך, ושמעתי את אשקר עונה לו: 'כנס וחפש בבית ואם תמצא משהו אז אני אחראי עליו'. אחר כך כיסו את עיניו של אשקר וקשרו את ידיו באזיקונים. החיילים שמו את אשקר בתוך ג'יפ קטן ולקחו אותו איתם ועזבו את המקום".¹

לפני שהחלה חקירתו, נבדק אשקר על ידי רופא של שירות בתי הסוהר. יומן הרופא מיום המעצר מסכם את בדיקת האסיר אשקר לואי סאטי מאגף מ', ת.ז. 900097270, באותיות "ב.מ.פ" - "בלא ממצא פתולוגי".² גם רופאו של אשקר, שבדק אותו חודש קודם, קבע שהוא:

"free from any mental or physical handicaps"³ – ללא מגבלות נפשיות או פיזיות. בדומה, מועצת הכפר סידא מאשרת רשמית "כי מר לואי סאטי מוחמד אשקר, ת.ז. 900097270, תושב הכפר סידא, נהנה ממצב בריאותי טוב ושלם – עבד באלומיניום ללא שום

¹ מתוך עדות האב שנגבתה בידי עדנאן בסיסי, עובד השטח של הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל בתאריך 26.7.05.

² מתוך יומן הרופא, שירות בתי הסוהר, מחלקת שירות רפואי מתאריך 22.4.05.

³ ממסמך סיכום בדיקה רפואית ע"ד ד"ר יאסר מחמוד חוראני, 27.3.05.

אחרי ההודאה, מקבל אשקר רשות להתקלח: "בפעם הראשונה החוקר נתן לי להתקלח ביום שלישי, ה-26 באפריל. במקלחת ניסיתי להוריד את התחתון, אבל לא הצלחתי, למרות שהשתמשתי במים חמים. הדבר נבע מכך שהתחתון נדבק לעצם שבתחתית עמוד השדרה שלי, שהייתה נראית לעין מרוב עינויים. התחתון היה דבוק לאותה עצם.

"ביקשתי מאחד החוקרים לקחת אותי למרפאה, כדי לרפא את העצם שהייתה דבוקה לתחתון בתחתית הגב שלי. החוקר ששמו מימון אמר לי כי אם אני אגמור ואמסור להם הכול, ייקחו אותי למרפאה. בסופו של דבר לקחו אותי למרפאה, אבל הרופא לא היה מוכן לבדוק את טענתי, והסתפק בלתי לי משככי כאבים. באחת הפעמים לקחו אותי למרפאה והרופא שהיה שם שאל אותי על הפצע שבגב, מסרתי לו שזה בגלל החקירות, ואני שמעתי אותו אומר כי הפצע מזוהם ויש צורך להעביר אותי לבית חולים, אבל החוקר סירב להעביר אותי ואמר 'מחר נעביר אותך'. אבל למעשה רק ביום 1 במאי 2005 העבירו אותי לבית חולים רמב"ם [בחיפה]."¹¹

"בבית חולים רמב"ם כבלו אותי באזיקים בידי וברגלי. הרופא אשר בא לבדוק אותי בירר איתי מה קרה. כשהתחלתי לספר לו, ביקשו ממני הסוהרים לשתוק, וביקשו מהרופא לצאת איתם. לאחר חזרתו של הרופא הוא ביצע לי בדיקה חודרנית. לאחר סיום הבדיקה אמר לי – 'אין לך כלום ואתה משוחרר'. קיבלתי תרופות, הוא שם משחה על החוליה הפצועה והוחזרתי לגלמה [מתקן כליאה קישון]. לאור מצבי, ומתוך חשש כי יאונה לי רע לאור החקירה האלימה שננקטה נגדי, נאלצתי להודות במה שביקשו שאני אודה בו".¹²

שלוש מתוך חמש הודאותיו של אשקר בפני חוקרי

אצבעות הרגליים למשך שעה-שעה וחצי, כאשר ידיי היו אזוקות ומתוחות. הידיים שלי, כאשר היו אזוקות, היו מנופחות והצבע שלהן כחול...

"מיום 22 באפריל ועד 26 באפריל היו נותנים לי רק מים ולא אוכל, ולא היו נותנים לי לישון. החוקרים היו מתחלפים כל ארבע שעות.

"במהלך החקירה הביאו החוקרים עצורים שאיני מכיר, אשר טענו בפני שהם מכירים אותי ושהם הלשינו עליי כביכול. אמצעים אלה נועדו להכריח אותי להודות".⁷

"לפני שהועברתי לבית החולים הייתי יוצא לחדר החקירות בזחילה על ארבע... מסרו לי כי הם יפסיקו את החקירה הצבאית רק לאחר שאתן הודאה בדבר שהם רוצים שאודה בו... בתקופה הזאת היה החוקר קושר אותי לכיסא, דבר שהיה כואב לי מאוד, אז החלטתי להודות כי אני מאחורי פיצוץ שני המגדלים בניו-יורק, ולכן בסוף החוקר הקריא לי הודאה ואני, תחת לחץ ועינויים, הודיתי. לאחר שהודיתי, התחילו לייחס לי אישומים אחרים, והמשיכו בחקירה עוד שעה נוספת".⁸

בזיכרונות-הדברים שרושמים חוקריו של אשקר במהלך החקירה, הם חוזרים וטוענים כי "נשאל לשלומי והשיב כי שלומי טוב". נוסח קבוע זה חוזר ברבות מהחקירות.⁹ באחת הפעמים אף גורס חוקר השב"כ כי נאלץ לשכנע את אשקר שעליו להיבדק אצל רופא בשל הכאב בגבו, ובהמשך פגישתם "הונחו הסוהרים לקחת את הנדון למרפאת בית המעצר" והנדון "ציין כי ביקר במרפאה וכי קיבל טיפול".¹⁰ גרסאות אלה סותרות, כמובן, את תצהירו של אשקר. גרסת חוקרי שירות הביטחון הכללי לגבי העינויים הפוגעים והטיפול באשקר במהלך חקירתו סותרת גם את אבחנות הרופאים של שירות בתי הסוהר.

שם

⁷ שם.
⁸ מתוך תצהיר א' וכן מתוך תצהירו של מר לואי סאטי מוחמד אשקר שנגבה בידי עו"ד ג'ועאנה זאמיני ח'ורי, בתאריך 17.7.05. להלן – "תצהיר ב".
⁹ סעיף מס' 1 בזיכרונות-הדברים מהחקירות בין התאריכים 9.6-23.4.2005.
¹⁰ זיכרון-דברים מתאריך 27.4.05, נרשם על ידי

¹¹ תצהיר א'.

¹² תצהיר ב'.

נכויות או מגבלות גופניות עד לתאריך 22 באפריל, 2005".⁴ אשקר עצמו מצהיר: "כאשר נעצרתי ולפני המעצר לא הייתי סובל משום כאבים... הייתי בריא לחלוטין".⁵

החקירה

"בחקירה הראשונית של הבוקר, מספר אשקר, אמרו לי החוקרים כי אני אמור להיות שותף בפעולה צבאית נגד ישראל ביום ראשון או במהלך חג הפסח, שהתחיל ביום 24 באפריל.

"הכחשתי את הנ"ל, ומיד לאחר שהכחשתי התחילו לאיים עליי בחקירה צבאית, לאורך מספר שעות רצופות. בחקירה השתתפו שמונה-תשעה חוקרים.

"בראש החקירה עמד חוקר בשם 'מימון' שלא הכה אותי. לעומת זאת, מייג'ור אפי וחוקר אחר בשם גלעד התחילו לענות אותי ולהכות אותי, במיוחד החוקר אפי, שהכה אותי רבות עד ששבר לי שן אחת".⁶

מכאן ואילך מגולל אשקר את מסכת העינויים: "במהלך החקירה הייתי יושב על כיסא שהגב שלו עקום, במיוחד לחקירות, והכיסא היה קשור לרצפת חדר החקירות, וכל אחת משתי רגליי הייתה קשורה ברגל של הכיסא, והידיים קשורות לכיסא מאחור. החוקר אפי היה דוחף אותי בחזה שלי לאחור עד שהראש שלי היה מגיע לרצפה, והיה תופס את הידיים האזוקות שלי ומושך אותן אליו.

"הייתי מאבד הכרה מרוב כאב, במיוחד בגב. הקצה של הכיסא היה חד. כשהייתי יושב עליו היה לוחץ על תחתית הגב שלי, כאשר החוקר נותן מכות על הירכיים שלי, והדבר היה כואב לי מאוד. הפעולה הנ"ל חזרה פעמים רבות, מיום ה-22 באפריל ועד יום שלישי, ה-26 באפריל.

"נוסף לכך, החוקרים היו מכריחים אותי לעמוד על

⁴ הצהרת ראש המועצה המקומית סידא, חסן ראשד חסן אשקר, 18.9.06.

⁵ מתוך תצהירו של מר לואי סאטי מוחמד אשקר, שנגבה בידי עו"ד מוחמד אבו ריא בתאריך 17.8.05. להלן: "תצהיר א".

⁶ שם.

המשרטה, מהתאריכים ה-2 במאי, ה-3 במאי וה-10 במאי, 2005¹³, לא רק שנגבוא אחרי העיניים המתוארים לעיל ותוך כדי חקירות אינטנסיביות כמתואר, אלא גם תוך שנמנעת ממנו הזכות להיפגש עם עורך/ת-דין. מניעת המפגש עם עורך/ת-דין הווארכה שבע פעמים, ובסה"כ היה אשקר מנוע מלהיפגש עם עורך/ת-דין במשך 30 מתוך 35 הימים שמיד לאחר החקירה האינטנסיבית הראשונה, בין ה-26 באפריל, 2005 ל-31 במאי, 2005.

הטיפול הרפואי

אחרי חודש וחצי נוספים לערך הועבר אשקר למתקן הכליאה גלבו. ¹⁴ תיקו הרפואי מראה כי ב-19 ביוני, 2005 העביר קצין הרפואה של מתקן הכליאה גלבו, ד"ר בוריס לחמן, בקשה דחופה לביצוע בדיקה אורתופדית לאשקר, עקב ממצאים חמורים שהעלה: "רגל שמאל קרה יותר... כוח גס ירוד כמו גם תחושה ברגל השמאלית", כותב ד"ר לחמן, ומאבחן "LT Drop Foot" [צניחת כף הרגל, רגל שמאל] – רגל שמאל 'נגררת', ללא יכולת תזוזה. במקביל הוא רושם גם הפניה לביצוע צילום רנטגן, לבדיקת עמוד השדרה המותני של אשקר. "בשל חומרת הממצאים אבקש לזמנו לייעוץ בהקדם האפשרי!!!!!!" [כך במקור], מדגיש לחמן. ¹⁵ הרופא האורתופד ממליץ לבצע בדיקות נוספות: CT [טומוגרפיה ממוחשבת] שדרתי ו-EMG [רישום הפעילות החשמלית של השריר]. "דחוף", הוא מדגיש פעמיים, ומוסיף: "מאחר שמדובר בתהליך הנמשך חודשים, אין מקום להתערבות ניתוחית דחופה". ¹⁶ במילים אחרות – העיכוב הגדול הפחית מאוד את התועלת האפשרית מטיפול ראוי. מעצרו של אשקר מוארך ב-29 ביוני, 2005 בשמונה

¹³ הודעות של מר לואי אשקר בפני משטרת ישראל מתאריכים 2.5.05, 3.5.05 ו-10.5.05, נגבו בידי רס"מ האשם חלבי, ורס"מ לוטוף מרעי.
¹⁴ לפי תצהירו של מר לואי סאטי מוחמד אשקר שנגבה בידי עו"ד מאהר סלאמי בתאריך 13.8.06. להלן: "תצהיר ג".
¹⁵ בקשה לבדיקת רופא אורתופד והפניה למכון רנטגן, ד"ר בוריס לחמן, 19.6.05.
¹⁶ המלצה והוראות טיפול, ד"ר יעקב פשין, 28.6.05.

כאבים וסבל ואפשרות לשיתוק בלתי הפיך ברגלו... לתת קדימות מרבית לבדיקת EMG המתוכננת לעוד חודשיים" – כך כותבת המנהלת הכללית של הוועד, גב' חנה פרידמן, במכתב דחוף לקצין הרפואה הראשי של שירות בתי הסוהר, ביום ה', ה-15 בספטמבר, 2005.

ביום שני, 19 בספטמבר 2005, מתקבל במשרדי הוועד מכתב תגובה קצר מקצין הרפואה הראשי [קרפ"ר] של שירות בתי הסוהר, ד"ר אלכס אדלר: "מצבו הרפואי של האסיר טוב. מצב רגלו משתפר ואין כל הידרדרות. אין כל צורך רפואי בהקדמת התור ל-EMG או בדיקות רפואיות דחופות" [ההדגשה – במקור].²³

למרות זאת, כעבור עשרה ימים, ב-28 בספטמבר, מתבצעת הבדיקה. בעקבות הבדיקות מפנה ד"ר לחמן, ב-29 בנובמבר, 2005 את לואי לניורולוג,²⁴ שאליו מגיע אשקר רק ב-26 ביולי, 2006, שמונה חודשים לאחר ההפניה. הניורולוג גם ממליץ על ביצוע בדיקת MRI [הדמיית תהודה מגנטית] ועל בדיקת EMG נוספת.²⁵

אשקר מועבר למתקן הכליאה הצבאי במגידו וממשיך לסבול כאבים עזים. בנוסף, הוא הושם שם בבידוד לשבעה-עשר יום, משום שלגרסת אחד הסוהרים, ייחל לנפילת קטיישה על הכלא במהלך מלחמת לבנון השנייה.²⁶

"בפני השופט, ביקשתי ממנהל הכלא שייתן לי כיסא מיוחד שבעזרתו אוכל להיכנס לשירותים ומשככי כאבים (כדורים) שהתרגלתי לקחת באופן קבוע ועוזרים לי מאוד בהפחתת כאב הגב. בפני השופט, מנהל הכלא הבטיח לי ואמר שאני אקבל את כל אשר ביקשתי. עברו ארבעה ימים, וכל יום הייתי

ימים נוספים,¹⁷ וד"ר לחמן פונה בבקשה דחופה לביצוע הבדיקות מחוץ לשירות בתי הסוהר, בבית חולים 'העמק' בעפולה, "מאחר שביצוע הבדיקות דרך המרכז הרפואי של שירות בתי הסוהר [מר"ש]¹⁸ כרוך בהמתנה ממושכת ונסיעה רבת שעות בתנוחה לא נוחה".¹⁹

"הדרך למר"ש ארוכה וגורמת לי לכאבים רבים. לוקח לנו 14 שעות להגיע לשם בשביל שהרופא יבדוק אותי, וכשהייתי שואל אותו לגבי תוצאות הבדיקה היה אומר לי שהתוצאות יגיעו לכלא, אך אף פעם לא קיבלתי תוצאות", מספר אשקר.²⁰

ד"ר לחמן מפנה את אשקר לבדיקות CT ו-EMG בבית חולים 'העמק'.²¹ למחרת, ה-7 ביולי, 2005, התקיים הדיון הראשון בבית המשפט בסאלם בעניינו של לואי. אביו, סאטי מוחמד יוסף אשקר, מספר על מצבו של בנו: "ראיתי שם את בני, אשקר. לא הצלחתי לדבר איתו. ראיתי אותו עומד על רגל אחת. כאשר ביקש ממנו השופט לקום הוא קם בעזרת הקיר. שמעתי את אשקר אומר לשופט שהוכה חזק מאוד ועבר 'שבאח' על כיסא גלגלים עם מושב לשירותים כי יש לו שיתוק ברגלו, והשופט הבטיח שיעזור לו".²²

ניסיונותיו של אשקר לקבל טיפול רפואי נמשכו. בעוד בדיקת ה-CT מבוצעת בתוך שבוע, נקבעת בדיקת ה-EMG לחודש נובמבר 2005. הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל מקבל מידע על מצבו של אשקר ומתערב: "לאור מצבו הרפואי ההולך ומידרדר לדבריו ולאור אבחנה של LT Drop Foot, ממצא רפואי שאובחן רק לאחר מעצרו וחקירתו, אבקש לבצע את הבדיקות הרפואיות הנדרשות בדחיפות, ע"מ למנוע

¹⁷ הארכת פקודת מעצר, חתומה בידי סא"ל ענת זיסר, 30.6.05.

¹⁸ מדובר במרכז 'מגן' שבכלא רמלה.

¹⁹ בקשת הוצאת אסיר לטיפול רפואי, ד"ר בוריס לחמן, 29.6.05. בקשת הוצאת אסיר לטיפול רפואי, ד"ר בוריס לחמן, 29.6.05.

²⁰ תצהיר ג'.

²¹ הפניות מתאריך 6.7.05.

²² עדות האב, 26.7.05.

²³ מענה הקרפ"ר לפניית הוועד, 19.9.05.

²⁴ בקשה לבדיקת רופא ניורולוג – מר"ש, ע"י ד"ר בוריס לחמן, 29.11.05.

²⁵ אבחנה והוראות טיפול, ע"י ד"ר שלמה פלכטר, ניורולוג, 26.7.06.

²⁶ לפי מכתב של לואי סאטי מוחמד אשקר לוועד האסיר הפלסטיני, 6.9.06.

²⁷ שם.

²⁸ שם.

²⁹ תצהיר א'.

³⁰ כתב אישום, התובע הצבאי נ' לואי סאטי מחמד אשקר, פ.א. 3590/05, תיק בימ"ש 2981/05, בית המשפט הצבאי בשומרון, 14.7.05.

מבקש מקצין הכלא את הכיסא ואת הכדורים, וכולם חוזרים אליי באותן תשובות, 'אנחנו נבדוק'. נשארתי במצב הזה כל זמן היותי בבידוד, והייתי כל לילה נאנק מכאבים עד שהייתי מאבד את ההכרה, כאבי הגב התחזקו לאחר שניסיתי להיכנס לשירותים בלי הכיסא המיוחד וכתוצאה מכך נפלתי ארצה מספר פעמים..."²⁷

אשקר, שלפי עדויות רופא השב"ס, רופא האישי, מעסיקו במועצה המקומית ובני משפחתו היה בריא כשנעצר על ידי צה"ל והועבר לידי חוקרי שירות הביטחון הכללי, מתקשה כעת לתפקד בחיי היום-יום. "נגרם לי שבר בעמוד השדרה שגרם לשיתוק ברגלי השמאלית,²⁸ הוא מעיד – הד להבטחתו של 'מייג'ור אפי', ש"היה אומר כי אני במהלך החקירה, אם אני לא מודה אני אהיה מקווה למות אבל המוות לא יבוא לי, וכי מכאן, מחדר החקירות אני אצא משותק".²⁹

ההליך המשפטי ותגובת פרקליטות המדינה

כתב האישום נגד אשקר הוגש ב-14 ביולי, 2005, בבית-המשפט הצבאי בשומרון. אשקר הואשם ב"מתן מקלט" ל"מבוקשים", "זיוף ושימוש במסמך מזויף", "הפרת הוראה בדבר סגירת שטח" ו"החזקת אמצעי לחימה". נגדו העמיד התובע הצבאי את הודאתו, שנגבתה בעינויים, ועדויות של שישה אנשים, ארבעה מתוכם – עצורים אף הם.³⁰

ב-6 בספטמבר, 2005 הפנה היועץ המשפטי של הוועד, עו"ד אליהו אברם, תלונה בעניינו של אשקר אל עו"ד דודי זכריה, סגן בכיר ליועץ המשפטי לממשלה והמומנה על המבת"ן [המומנה על בדיקת תלונות נחקרים בשירות הביטחון הכללי]. ואל עו"ד חיים שמוליביץ, היועץ המשפטי לשירות בתי הסוהר.

התלונה כללה תיאור מפורט של עיניו של לואיי אשקר, כפי שנמסר בתצהירו. בין היתר, נכתב שם: "אין צורך להכביר במילים בתיאור מהות המעשים המיוחסים בתלונה לחוקריו: מדובר בעיניו של ממש, האסורים בדין הישראלי כמו במשפט העמים".

ב-27 בפברואר, 2006 הורשע אשקר במסגרת הסדר-טיעון.³¹ ב-23 באפריל, 2006 גזר רס"ן כרמל ווהבי את דינו של אשקר, וקבע כי ירצה 26 חודשי מאסר בפועל מיום מעצרו. בשלב הסיכומים הצהירה התובעת, עו"ד אורלי אורן, כי: "...במסגרת ניהול תיק זה הייתה התביעה צריכה להתמודד עם **קושי צפוי בהוכחת קבילות הראיות** בעניינו של הנאשם וזאת מבחינת 'עלויות' של ניהול התיק, וזאת כיוון שהייתה צריכה להעיד חוקרי שב"כ רבים ולנהל משפט זוטא." רס"ן ווהבי בחר לציין בגזר דינו כי אחד השיקולים להסדר הוא "**העובדה כי לא מדובר בעבירות חמורות**"³² [ההדגשות שלנו].

תשובתה של הממונה על המבט"ן בפרקליטות המדינה, עו"ד נעמי גרנות, לתלונת הוועד התקבלה כשבועיים לאחר מכן, ב-7 במאי 2006. היא מוסרת שם כי "טענות המתלונן נבחנו אחת לאחת." לדבריה,

"בחינת הדברים העלתה כי המתלונן נעצר לחקירה מחמת חשד כבד כלפיו שהתבסס על מידע אמין, ממנו עלה שהיה לכאורה מעורב או מסייע לביצוע פעולות טרור חמורות שהיו עלולות להתבצע בטווח זמן קרוב ביותר ושהיה בהן כדי לפגוע או לסכן חיי אדם." "ממצאי המבט"ן הוצגו בפרקליטות המדינה. לאחר

שאלה נבחנו ביסודיות, על ידי היועץ המשפטי לממשלה, פרקליט המדינה והח"מ, הוחלט כי אין בממצאי המבט"ן כדי לחייב נקיטת צעדים משפטיים, משמעותיים או אחרים כלפי מי מחוקרי השב"כ".³³

23.4.06.

³³תשובת פרקליטות המדינה לתלונת מר לואיי סאטי מחמד אשקר, מס' מכתב 2006-55-238, 7.5.06. בית המשפט הצבאי בשומרון, 14.7.05.

³¹הכרעת דין, התובע הצבאי נ' לואיי סאטי מחמד אשקר, תיק מס' 2981/05, ביה"מ הצבאי שומרון, 27.2.06.

³²סיכומים וגזר-דין, התובע הצבאי נ' לואיי סאטי מחמד אשקר, תיק מס' 2981/05, ביה"מ הצבאי שומרון,

המקרה של מוחמד ברג'יה

"יש לנו שיטות שאף אחד לא יתפוס אותנו"

"גור שם משקפיים שחורים מבד על עיניי, כך שלא ראיתי כלום, והתחיל לסטור לי בכוח, בלי סוף, בשני הצדדים. אוסקר אמר שאני נושא את פלסטין על הכתפיים והחקירה הצבאית תגרום לי להוריד אותה. הוא התיר את ידיי והעביר אותן לפנים ואזק שוב. הוא אמר שמעכשיו הם לא רוצים שאני אדבר, הם רוצים שאראה יכולת וסיבולת".

המעצר

מוחמד עבד-אלרחים חסין ברג'יה בן ה-22, סטודנט שנה רביעית למנהל עסקים באוניברסיטת בית-לחם, נעצר לפנות בוקר יום שישי, ה-17 ביוני 2005.

"בשעה ארבע בבוקר הגיעו המון חיילים לביתנו, וזרקו פצצות הלם לתוך הבית. הבנתי שיש מתקפה על הבית. התחילו לקרוא בשמי ובשם אחי, עבאס. 15 ימים לפני כן הגיעו והרסו את כל תכולת הבית ועצרו את אחי הגדול, חמזה.

"יצאנו החוצה, כל בני הבית. החיילים החזיקו בידיהם תמונות ולפיהן זיהו אותנו. השכיבו אותי ואת אחי על הרצפה, וקשרו את ידיי באזיקוני פלסטיק. אחר כך קשרו את עיניי בחתיכת בד לבנה עם פסים. בזמן שחיפשו בבית, דרכו עלי לפחות שלושה חיילים כדי שלא אזוז, כשאני שוכב עם הפנים למטה. אחרי עשר דקות בערך הרימו אותי וזרקו אותי לרצפת הג'יפ. הייתי שרוע על גבי. ואז הביאו את אחי וזרקו אותו מעליי, לרצפה. נכנסו עוד לפחות שלושה חיילים שישבו על המושבים מסביבי.

"הביאו אותנו לאזור מלא בקוצים. שלושה חיילים שהיו איתנו הרימו את אחי עבאס מהידיים ומהרגליים וזרקו לקוצים, ואז עשו איתי אותו דבר. הידיים שלי היו עדיין אזוקות ומקופלות מאחוריי. התנוחה כאבה מאוד.

"נשארנו שם בערך שעה. רצינו לקום כדי להקל על הידיים, אבל החיילים לא הרשו לנו לזוז. אחרי שעה הוליכו אותי החיילים למדרגות של מכונית צבאית. לא יכולתי לעלות מהכאב ומפני שלא ראיתי את המדרגה, אז החיילים הרימו אותי וזרקו אותי לתוך משאית, על הרצפה.

"בתוך המשאית היו חיילים. היה גם כלב שכל הזמן רחרח אותי ואת אחי. החייל הנחה אותו.

אני לא הבנתי מה דיבר החייל אל הכלב. החיילים קיללו אותנו בערבית במשך הנסיעה, ושרו ודיברו ביניהם בעברית.

"המכונית נסעה 15-20 דקות, ואז נעצרה. עזרו לנו לרדת מהמכונית, ואז השכיבו אותנו על הבטן על רצפת אספלט. את אחי הרחיקו ממני. האספלט היה חם בשעה הזו. נשארתי באותה התנוחה שעה וחצי לפחות. ביקשתי שישחררו קצת את האזיקונים אבל הם לא נענו.

"אחרי שעה וחצי בערך הועברנו למכונית אחרת. הושיבו אותי על כיסא במכונית, כשגבי לגבו של אחי. אחרי 15 או 20 דקות של נסיעה שוב הוציאו אותנו והשכיבו אותנו על הבטן, על אדמה חולית. נשארנו כך, על הבטן, בשמש, למשך כשעתיים, ואז הועברנו לעוד מכונית שלקחה אותנו ל[מתקן הכליאה] מגרש הרוסים. לשם הגענו בערך בשעה 11:30, ראיתי את השעה בשעון של הסוהר שחיפש עלי.

"כשהגענו, הפרידו בינינו. הכניסו אותי לחדר, והורידו את האזיקונים ואת כיסוי העיניים. לקחו את כל מה שהיה לי לפקדונות, וחיפשו עליי בדקדקנות. לא אמרו לי איפה אני, לא דיברו איתי על כלום. מי שחיפש היה שוטר בשם חסיד. מאוחר יותר, בחדר החקירות, הבנתי שאני במגרש הרוסים. אחרי החיפוש, חסיד שם עליי משקפיים שחורים כמו של טייסים, אזק את ידיי לפניכם באזיקים מברזל והעביר אותי לחדר אחר.¹

החקירה

"חסיד הושיב אותי על כיסא מקובע לרצפה. הוא פתח את האזיקים ביד אחת שלי, לקח אותה וקשר אותה לטבעת בכיסא מאחור, כך שהידיים היו משני צידי הטבעת והשרשרת בתוכה. הוא הוריד ממני את המשקפיים, וראיתי חדר משרדי, מסודר, עם מחשב. נשארתי כך, לבד, לפחות לשעתיים.

"אחרי כשעתיים נכנס חוקר שאמר שקוראים לו אבו ואדי. מיד כשנכנס נתן לי נייר זכויות. הוא אמר שיש לי זמן לקרוא, שאבין מה יש שם. בנייר נרשם שזכותי לבקש טיפול רפואי ולהתקלח פעם בשלושה ימים, ומותר ללכת לבית שימוש, לפגוש עורך-דין אחרי סיום החקירה, אבל הכול תלוי ברצון ובאישור החוקר. הוא אמר שאחתום על נייר זה וחתמתי.

"הוא התחיל לעבוד על המחשב, ולא דיבר. אחרי שעה הוא שאל לשמי וביקש פרטים אישיים. הוא התחיל לספר לי בדיחות וסיפורים מחייו, ואז שאל אם אני סטודנט, ואמר שהרבה אנשים העידו נגדי, ושהתיק שלי סגור ומוכן. הוא הראה לי תיק ואמר שזה שלי ושאינו רוצה להיכנס אליו, לקח אותו וזרק אותו מולי לזבל.

"הוא אמר שמה שמעניין אותו זה דבר צבאי, והתחיל לדבר על אחי, חמזה. הוא אמר שהוא ניסה לעשות מעצמו גיבור, ביצע פעולות צבאיות ולא רצה להודות ובסוף 'אנחנו חיינו אותו והוא דיבר על הכול ואפילו הפליל אותך'. הוא הראה לי נייר רשום בערבית, ואמר שזו הודאה של אחי. אני מכיר את כתב ידו של אחי, ומה שהראה לי לא היה שלו. הבנתי שהוא עושה הצגות.

"נשארנו ביחד כשש שעות, כשאני יושב באותה תנוחה. במשך השעות האלה הביאו לי אוכל ומים. במשך השעה עם החוקר, אמרתי לו שהעין שלי כואבת. רק

יומיים קודם הורידו לי את התפרים מהפציעה בעין, שנגרמה כתוצאה ממכה שקיבלתי מקת הרובה של קצין שעצר את אחי הגדול ב-1 במאי, 2005.

"אחרי ארבע שעות בערך בא חסיד ולקח אותי לרופא, שהסתכל על העין ואמר שהכול בסדר, והחזיר אותי. אחרי חמש או שש שעות נוספות אבו-ואדי אמר שעכשיו הוא נוסע לאשתו, ויגיע מישהו אחר שיישאר איתי עד הבוקר. נכנס חוקר חדש – ארון או אירון. גם הוא ישב מול המחשב כשעה, ואז פנה אלי ואמר: 'חתיכת חרא'. הוא צעק ואמר שאני חייב להודות. לפעמים הוא ירק בפניי. הוא דרש שמות ומידע על חפצים, חגורות נפץ וכדומה.

"הוא קילל בגסות גדולה את אמי ואת אבי, איים לעצור אותם ואיים שיהרוס את ביתי. אמרתי לו: 'אם אתה יכול, תעשה מה שבא לך'. כל ארבע שעות בערך הוא היה עוזב אותי לשעה או יותר לבד, וחוזר.

"אחרי ארוחת הבוקר, בערך בשמונה, הוא עזב. הגיע חוקר שנשאר איתי עד ארוחת הצהריים. הוא בעיקר ישב ועבד על המחשב. אחרי הצהריים נכנסו ארבעה חוקרים בלבוש אזרחי – אוסקר, אבו ואדי, גור ומיכה. גור ומיכה היו הכי פעילים, 'גיבורי הסרט'.

"התחילו לצעוק עליי ולאיים לקחת אותי לחקירה צבאית. מיכה אמר שמחר הם יקבלו אישור לחקירה צבאית מביהמ"ש העליון 'ואז נראה אותך גיבור'. עד ארוחת הערב הם נכנסו, צעקו ויצאו. אז הוציאו אותי לאכול בחדר הבידוד הקטן, לעשרים דקות בערך. היה אפשר לתקשר עם העצור בחדר השני. זה כנראה היה תרגיל. כשנכנסתי, שאל העצור בחדר השני 'מי זה?'. אמרתי שאני לא מכיר אותו וסירבתי לדבר כי ידעתי שהם מקשיבים.

"החזירו אותי לחדר החקירה. היה שם קפטן מיכה. הוא אמר שאני עוד אראה שאודה בכול, ועזב. נשארתי

¹דברים אלה, כמו כל דבריו של ברג'יה בפרק זה, לקוחים מתוך תצהירו של מר מוחמד עבד-אלרחים חסין ברג'יה מתאריך 25.7.06.

לבד על כיסא רגיל עם משענת, בלי משענות ידיים אבל עם רגליים קצרות, כך שהרגליים חייבות להיות מקופלות. הן היו אזוקות. בכל פעם שזזתי צעקו עליי לא לזוז. אחרי שעה או שעתיים נכנסו שוב ארבעת החוקרים. למיכה היה טופס ביד, והוא אמר 'מברוק', קיבלת אישור לעבור חקירה צבאית'. ביקשתי לראות את הטופס כדי לראות אם זה נכון. אמרתי שזכותי לראות את הנייר, ומיכה אמר שאין לי שום זכויות פה.

"גור שם משקפיים שחורים מביד על עיניי, כך שלא ראיתי כלום, והתחיל לטטור לי בכוח, בלי סוף, בשני הצדדים. אוסקר אמר שאני נושא את פלסטין על הכתפיים והחקירה הצבאית תגרום לי להוריד אותה. הוא התיר את ידי והעביר אותן לפניו ואזק שוב. הוא אמר שמעכשיו הם לא רוצים שאני אדבר, הם רוצים שאראה יכולת וסיבולת.

"העבירו אותי לתנוחה חדשה – לצד הכיסא, כך שהמשענת הייתה לצדי ומאחורי גבי אין כלום. קשרו כל רגל מרגליי לרגל אחרת של הכיסא, ואז הרימו את כיסוי העיניים ואמרו שהם רוצים לראות אותי. החוקר אוסקר ישב ממול ודרך על כפות רגליי כדי שלא אזוז. מיכה וגור צעקו כל הזמן. אוסקר אמר שאתפוס את חולצתי מקדימה למעלה, ושאתה את גופי לאחור. הוא אמר שעליי להיות מוטה באמצע, כי אם ארד עד הסוף הגב שלי יישבר, ואם אעלה ואתיישב רגיל הוא יכה אותי. ושהוא רוצה לראות כמה זמן אוכל להחזיק מעמד.

"נשארתי כך אולי שעה, כשעיניי מכוסות שוב. כשלא יכולתי עוד להחזיק מעמד ורציתי להתיישב, הוא נתן מכה קשה מתחת לחזה. המכה דחפה אותי בכוח לאחור, הרגשתי שהגב מתפרק. לא יכולתי להתרומם שוב. ראשי היה על הרצפה והכאב חזק. הוא אמר לי

להתרומם ולא יכולתי. הרגשתי שנוזל לי מהאף נוזל חמוץ, כאב לי בקיבה. נשארתי ככה בערך רבע שעה. מיכה הושיב אותי על הכיסא.

"אוסקר תפס אותי בכתפיים והתחיל לטלטל אותי למשך עשר דקות אולי, כשהוא צועק שאודה. הרגשתי כאילו גלי חום עולים מגזע הראש מאחור ומתפשטים בכל הראש, וכאב עז בצוואר. אחר כך הוא החזיר אותי לתנוחת ההטיה לאחור. לא החזקתי מעמד להרבה זמן, אז התרוממתי, ושוב קיבלתי אותה מכה בקיבה, ושוב נפלתי לרבע שעה או עשרים דקות. ואז הרימו אותי ושוב טלטלו.

"אמרתי לו שאני יודע שאסור לו לטלטל אותי לפי החוק הבין-לאומי. אוסקר אמר שאסור לי להתלונן על כלום – מותר לי לדבר רק אם אני רוצה להודות. הוא נתן לי לשתות שלוש כוסות מים, ושוב חזר על אותם התרגילים. הפעם הוא השאיר אותי למטה בערך שעה. המים שנתן לי לשתות התנקזו וירדו לי מהאף. שתיית המים הייתה אסון בשבילי.

"הפעולות האלה נמשכו כשמונה שעות. היה לי כאב ראש חזק מאוד, כאב בחזה ובגב. הרגשתי שהראש שלי מתפוצץ. אבו מוסא, חוקר, הרים אותי על הידיים ולקח אותי לשירותים. הוא אמר לי שהוא מצטער שכך קורה לי, כי הוא אוהב ערבים, ולו יש שמונה ילדים ושהוא שונא את החוקרים ומרחם עלי. בכל יציאה וכניסה מהחדר החליפו את כיסוי העיניים. כך ראיתי כשנכנסתי שיש חוקר חדש.

"אזקו אותי לאחור בידיים. מיכה אמר שאתכופף ואשען על קצות האצבעות. בתנוחה הזו לא יכולתי להחזיק הרבה זמן, וכל פעם שזזתי נתנו סטירות או אגרופים, וזה הפיל אותי. אחרי חצי שעה או שעה היה מעמיד אותי רגיל, וספר עד עשר, ואז אמר שאתיישב שוב על קצות האצבעות. זה נמשך שעות. ואז הגעתי

ושוב לאותה תנוחה. כמו בנה.

"במשמרת החדשה אבו נסים החליף את גור, שהיה איתי כל הלילה. אוסקר אמר שאם אני רוצה להיות גיבור הוא יראה לי. הוא אמר שעבד אלסמך חריזאת² לא רצה להודות והם שברו לו את הגב על הכיסא הזה, והלך עליו, מת. גם אתך נעשה אותו דבר, עם שיטות חדשות. יש לנו שיטות שאף אחד לא יתפוס אותנו, נעשה לך נזק שלא ישאיר סימנים אבל יהרוג אותך.

"ביקשתי להתפלל ואסרו עליי, אמרו שאני אגיד לאלוהי שגור לא הרשה.

"ביום רביעי השתמשו בעוד שיטה: הושיבו אותי על הרצפה ומיכה אמר שאשים את ידי עם שרשרת האזיקים על כיסא שהיה מולי. אוסקר ישב מאחורי הכיסא הזה ומשך בכוח. עוד שניים ישבו על כיסא מאחור, ומשכו באזיקי רגליי לאחור כך שהפנים באוויר והידיים על הכיסא, מתוחות בכוח. רגליי באוויר ורק קצותיהן הגיעו לכיסא האחורי. הייתי כמו גשר באוויר. חוקר נוסף שם רגל על גבי, ולחץ. כל פעם נשארתי כך 15-20 דקות, כך מספר פעמים. הם צעקו שאודה. גם אם הייתי רוצה לדבר לא יכולתי. אני חושב שזו התנוחה הכי קשה שעברתי.

"אז ביקשתי ללכת לשירותים, ושם ראיתי שאני משתין דם. כשחזרתי ביקשתי להיבדק אצל רופא. היו שם מיכה ואוסקר. הם לעגו לי והמשיכו לענות אותי עוד שלוש-ארבע שעות ואז לקחו אותי לחובש. אמרתי לחובש שכואב לי הכול, ושיש דימום. הוא אמר שאין לי כלום, נתן לי אקמול וזהו." זה נמשך מיום שבת עד יום חמישי בבוקר. אז אמרו לי שלוקחים אותי למכשיר גילוי השקר. אמרתי שאני מוכן בתנאי שייתנו לי לנוח וליישון לילה אחד (כי עד אז לא ישנתי). הוא הסכים. החזירו אותי לחדר הבידוד,

למצב שלא יכולתי לשבת בתנוחה הזאת. זרקתי את עצמי לרצפה ואמרתי שיהיה מה שיהיה.

"אז קיבלתי אגרופים מהחוקר החדש, וגם סטירות. הוא צעק שאינני חזק ואינני מצליח לעמוד בחקירה, לכן עליי להודות. אחרי 15-10 דקות של מכות וצעקות בלי הפסקה הושיבו אותי שוב על הכיסא והטו אותי לאחור. לא יכולתי להחזיק הרבה זמן.

"כל הגוף שלי רעד. הייתי ללא שינה, לא יכולתי לאכול. בשלב מסוים הצוות התחלף. מיכה אמר שהוא חוזר לאשתו ואני אמשך עם צוות אחר, עד שאתבשל. נכנסו עוד ארבעה חוקרים וגור נשאר. חזרו שוב על אותם התרגילים.

"בשלב מסוים, לפני ארוחת הבוקר, הורידו את חולצתי ונשארתי עם גופייה. שמו לי חבישה אלסטית על הידיים, כמו מגינים של ספורטאים, ושמו אזיקים מוזרים, שהשרשרת המקשרת ביניהם ארוכה יחסית והצמיד מתהדק כמה שרוצים. גור עמד מאחורי, תפס את צווארי מאחור ושם את הברך שלו בגבי. שניים אחרים תפסו כל אחד יד אחרת, והתחילו להדק את האזיקים, ומישהו רביעי עמד מולי וצעק שאודה.

"אני צעקתי מכאב והם קיללו. את כולם אני זוכר, חלק במראה וחלק בשם.

"הם הידקו כל פעם לדקות ארוכות, עד שכפות ידיי קיבלו צבע כחול ואצבעות ידיי לא זזו. ואז התירו. את זה עשו המון פעמים. אחר כך החזירו אותי לתרגיל הכיסא. באחת הפעמים אמרתי לעצמי שאולי אם אחזיק את צווארי בצורה נוקשה הטלטול לא יזיק לי. עשיתי זאת, ואז גור שם לב ונתן לי סטירה על האוזן.

"ואז הורידו את ראשי עד הסוף לאחור, קיפלו אותי לאחור, קשרו את ידיי ואת רגליי יחד לאחור – לשעות. לפעמים היו משחררים אותי לדקות,

²פסיקתו של נשיא בית המשפט העליון, אהרן ברק, בעקבות הריגתו של חריזאת שהיה קורבן לעינויי טלטולים בידי חוקרי שירות הביטחון הכללי, ולפיה "טלטול הוא אמצעי חקירה פסול. הוא פוגע בגופו של

הנחקר. הוא מפר את כבודו. זהו אמצעי אלים שאינו מהווה חלק מחקירה כדין". (בג"ץ 5100/94 הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל נ' ממשלת ישראל ושירות הביטחון הכללי).

לא ישנתי מרוב כאב. אחרי חצי שעה הגיעה ארוחת הבוקר. אחרי הארוחה הגיע מיכה בלבוש אחר, ואמר שהנה ישנתי לילה שלם ועכשיו אני חייב לבוא לבדיקה. אמרתי שזה לא נכון, אני עוד לא ישנתי וזה זמן קצר ולא לילה. סירבתי ללכת איתו לבדיקה. "אחרי שסירבתי ללכת חזרו שוב על אותן שיטות, עד אחרי הצהריים. ואז אמרו שאני חייב להיבדק במכונה, ובדקו. כמובן אמרו שהתגלה שאני משקר. ביום חמישי, אחרי שגמרתי לחקור אותי, נתנו לי לכתוב את הודאתי ומשם נשלחתי לאגף אחר במגרש הרוסים. ידעתי שאין כלא במגרש הרוסים, לכן הבנתי מיד שאלה מדובבים... כשראו שאני משתף פעולה איתם, נידו אותי... הם הפיצו בין העצורים שהגיעו אחרי שאני מדובב ומשתף פעולה. אמרתי שלא אכפת לי, שיגידו מה שהם רוצים. בסוף, אחרי שבעה ימים, החזירו אותי."

ההליך המשפטי

ב-26 ביוני, 2005 העבירה נציגתו של ברג'יה, עו"ד לונה ברכאת מהוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, פניית קדם-בג"צ אל מחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה, שבה צוין כי מיום מעצרו לא הותר לברג'יה להיפגש עם עורך-דין. עו"ד ברכאת ביקשה לדעת כיצד מתנהלת חקירתו ו"מה מצבו הבריאותי של העצור".³ הפרקליטות השיבה כי "בשלב זה יחול צו מניעת הפגישה עד ליום ה-1 ביולי, 2005, בשעה 24:00. בסמוך למועד פקיעת הצו יוחלט האם יש להאריכו מעבר לתקופה זו. כן נמסר לי כי חקירתו מתנהלת כדיון.⁴ על צו איסור המפגש עם עורך-דין חתום "ראש-צוות החקירה המכונה אוסקר".⁵

³מכתבה של עו"ד לונה ברכאת לעו"ד אסנת מנדל, מחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה, 26.6.05.
⁴מכתבה של עו"ד רננה קידר, עוזרת לפרקליט המדינה, לעו"ד לונה ברכאת, 26.6.05.
⁵מסמך מניעת פגישת עצור עם עורך-דין, 23.6.05.

"את הצלב האדום ראיתי אחרי עשרים או שלושים ימים, מספר ברג'יה. "עורך-דין היה תקופה אחרי כן. אני לא זוכר מתי או מי. כל פעם בהארכות המעצר סיפרתי לשופט⁶ מה שהיה ולא הזיז לו. גם הראיתי את הסימנים. "אני לא זוכר מי העורך-דין שביקר אותי. זה היה לפני יותר מדי זמן. אני זוכר שלא בטחתי בו, חשבתי שאולי גם הוא חלק מהמנגנון." כל הודאותיו של ברג'יה נגבו ממנו לפני שנפגש עם עורך-דין – עד ה-30 ביוני, 2005. כתב האיטום, שהוגש ב-26 ביולי, 2005, מתבסס על הודאותיו של ברג'יה ועל עדויות של עצורים נוספים, והכיל אחד-עשר סעיפי אישום. שמונה מתוכם התייחסו ל"חברות ופעילות בהתאחדות בלתי-מותרת", "נשיאת משרה בהתאחדות בלתי-מותרת" ו"ביצוע שירות עבור התאחדות בלתי-מותרת" – ב"ג'מאעה איסלמיה" וב"ג'האד האיסלמי הפלסטיני" – בין חודש מרץ 2004 למרץ 2005. שלושה סעיפים התייחסו ל"קשירת קשר לגרימת מוות בכוונה", בחודשים מאי ויוני 2005.

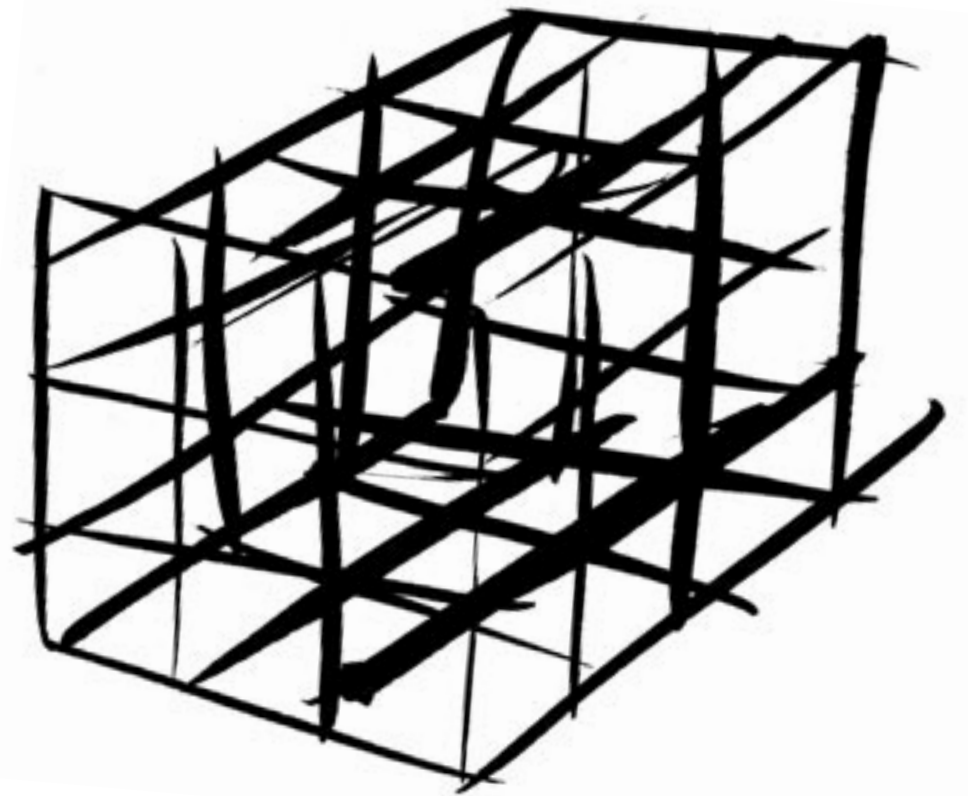
ברג'יה הגיע לעסקת-טיעון עם המדינה. ברג'יה נידון ל-54 חודשי מאסר בפועל ו-24 חודשי מאסר על-תנאי.⁷ ב-4 בספטמבר, 2005 פנתה עו"ד רחלה אראל מהוועד הציבורי נגד עינויים בישראל אל היועץ המשפטי לממשלה, ב"דרישה לקיומה של חקירה פלילית כנגד חוקרי השב"כ", עקב מסכת העינויים שעבר ברג'יה.⁸ היועץ המשפטי לממשלה העביר את התלונה לידי הממונה על המבט"ן [ממונה על בדיקת תלונות נחקרים בשירות הביטחון הכללי] בפרקליטות

⁶בהארכות מעצרו של ברג'יה ישבו בדיון: 14.7.05 – רס"ן שמואל פליישמן; 19.7.05 – סרן שמעון לייבו; מעצר עד תום ההליכים ב-26.7.05 – סרן דניאל כפיר. ג'זר-דין, התביעה הצבאית נ' מוחמד עבד אלרחים חוסין ברג'יה, תי' מס' 3257/05, 29.1.06.
⁸מכתבה של עו"ד רחלה אראל אל עו"ד מני מזוז, היועץ

המדינה,⁹ עו"ד נעמי גרנות. "בעקבות תלונת ארגון הצלב האדום מיום 13 ביולי, 2005, נבדקה תלונתו של הנדון על ידי המבט"ן. לאחר בדיקת המבט"ן, נשלחה ביום 18 בינואר, 2006, תשובה לארגון הצלב האדום שלפיה אין בממצאי בדיקתו של המבט"ן כדי לחייב נקיטת צעדים משפטיים, משמעתיים או אחרים כלפי מי מחוקרי שב"כ", הודיעה גרנות לוועד.¹⁰ ברג'יה מספר כי "הגיע אלי מישהו אחרי שדיברתי עם עורך-דין וביקש פרטים, ורשם. הוא אמר שהולכים לחקור את העינויים שעברתי. אמר שהוא מטעם בית המשפט. זה היה בבנין מול כלא באר-שבע. נדמה לי שזה בניין של משטרה או שב"כ. ישבנו ביחד יותר משעה. לא הרגשתי שהוא רציני ואמיתי. הרגשתי שאולי הוא חלק מהחוקרים. אני אמרתי מה שהיה להגיד אבל לא בטחתי בו."

המשפטי לממשלה, 4.9.05.
⁹מכתבה של מנהלת לשכת היועמ"ש, גב' ניקה שטיינהוף, אל עו"ד רחלה אראל, 11.9.06.
¹⁰מכתבה של עו"ד נעמי גרנות אל גב' חנה פרידמן, מנכ"ל הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, 19.9.06.

המקרה של עבד אלחלים עז-אלדין

"כדאי שאודה, אחרת יהרגו אותי"

"בסאלם נשארתי זמן קצר ומשם הועברתי, באותו היום, לג'למה [מתקן הכליאה קישון], ישר לחקירה. קיבל את פני שגיב ואיתו סגל המייג'ור ועוד אחרים... הגישו לי טופס, שלפיו אמרו שאני יכול לשתוק אבל זה יפגע בי. היו שם כנראה זכויות שאיני זוכר בשלמותן. אני זוכר למשל: להיות מיוצג, לשתוק, שאינם יכולים להשתמש בכוח, שאני זכאי לישון, לאכול וכו'. שום דבר מאלה לא יושם."

המעצר

ביום חמישי, ה-27 באוקטובר 2005 נעצר עבד אלחלים ראיף חליל עז-אלדין בביתו שבעיר ג'נין. "הגיעו יחידות מיוחדות ובעקבותיהן אנשי צבא. הם פרצו לבית בלבוש אזרחי. אני יודע שאני מבוקש ואין לי שום בעיה, ישבתי בנחת. במהלך מעצרי, מיד כשנכנסו, אחייני הקטן, שחשב שהם מקומיים שבאים לעשות בעיות, נעמד. הרימו אותו לאוויר והכו אותו ברצפה.

"גם לאשתי הרביצו. דחפו אותה בפנים. אשתי הייתה בהריון, בערך בחודש השני. כתוצאה מהדחיפה והנפילה בעקבותיה, כנראה, אשתי הפילה את תינוקנו. החוקרים יודעים זאת. בחקירה אמרתי לחוקר אלעד שהם גרמו לאשתי לאבד את העובר, והוא אמר שזה קורה כי אלו יחידות מיוחדות.

"תוך כדי מעצרי עם האזיקים, קיבלתי מכות כל הזמן. "מהבית נלקחתי ל[מחנה] סאלם. ידיי היו אזוקות ועיניי קשורות. עצרו אותי, את אחי, אחייני, שכני ועוד אנשים שהתארחו אצלי בבית, אפילו את הנהג שהסיע את משפחת אחי אליי."¹

החקירה

"בסאלם נשארתי זמן קצר ומשם הועברתי, באותו היום, לג'למה [מתקן הכליאה קישון], ישר לחקירה. קיבל את פני שגיב ואיתו סגל המייג'ור ועוד אחרים... הגישו לי טופס, שלפיו אמרו שאני יכול לשתוק אבל זה יפגע בי. היו שם כנראה זכויות שאיני זוכר בשלמותן. אני זוכר למשל: להיות מיוצג, לשתוק, שאינם יכולים להשתמש בכוח, שאני זכאי לישון, לאכול וכו'. שום דבר מאלה לא יושם.

"האלימות התחילה כאשר אחד החוקרים תפס אותי

מהצד ומשך אותי לחדר ממול. היה שם מחשב של בני... כדי להיכנס למחשב חייבים שם וסיסמה, ואין לי שום נגיעה לזה. אינני יודע להשתמש במחשב. לדעתו זה היה שקר מצדי. הוא התחיל להרביץ, ואני צעקתי וביקשתי שיפסיק. הוא גם דפק את ראשי בקיר. בשלב מסוים לחץ באצבע ידו על גרוני וחסם את האוויר. הרגשתי שאני נחנק. זה קרה יותר מפעם אחת. במיוחד המייג'ור השתמש בלחיצה הזו, והוא זה שהיה הכי אלים.

"לקחו אותי לחדר אחר, הושיבו אותי על כיסא כשהמשענת בצד שמאל שלי ומצד הגב אין משענת, והתחיל הסיט על ידי המייג'ור. הכיסא ורגלי הכיסא היו מברזל. הוא הכניס את רגליי ושילב אותן ברגלי הכיסא, וכדי לקבע את הרגליים הוא שם עליהן את רגליו ולחץ. ואז כופף אותי לאחור. אי אפשר לתאר את הכאב שבתנוחה הזו. נוספו לכך מכות שנתנו לי כולם (4-5 חוקרים), מהראש ועד החלק התחתון בבטני. היו שם סגל המייג'ור (האחראי), הסגן שלו שגיב, החוקר הראשי שלי אלעד וחוקרת בשם עינת. היא אמרה שכדאי שאודה אחרת יהרגו אותי, אבל לא השתתפה בהכאה.

"כך היה משעות הלילה ועד ליום השני בשעות הערב, בערך 20 שעות. כל סיבוב של מתיחה על הכיסא ארך כשעה. בין לבין היו מחזירים אותי לשיבה. "אני הרגשתי שאני הולך להיות משותק, גם שמעתי על אדם שזה קרה לו, מסיידא, ואני חושב שהוא משותק עד היום."²

"במשך המתיחה לאחור התחלתי ליפול, וכאשר לא הייתי מסוגל יותר להיות מוטל לאחור, הפלתי את עצמי לצדדים. אמרתי שאיני יכול להמשיך כך, ושאיני מרגיש קור ברגליים, צעקתי שאני מקבל שיתוק. כשנפלתי על הרצפה הכו אותי.

² כחצי שנה לפני מעצרו של אלדין הגיע מר לואיי אשקר מהכפר סיידיא לחקירת השב"כ בריא לחלוטין, ויצא ממנה כשהוא סובל משיתוק ברגלו, כתוצאה משיטות עינויים דומות. ייתכן שזה המקרה שאליו מתכוון אלדין – ר' פרק 5 על אשקר בדו"ח זה.

"הם נתנו לי מכות על הקיבה. התחלתי לירוק דם ונזל סמיך לבן, המייג'ור נתן לי טישו כדי לנגב. תוך כדי החקירה המייג'ור, שהכה אותי הכי הרבה, היה מרים לי את הראש, משקה אותי במעט מים וממשיך. רק אחרי ימים תפסתי שלמעשה לא אפשרו לי להיות בצום הרמזאן. כנראה המים היו דבר חיוני, אולי הוראות שקיבלו.

"עוד שיטת עינוי בימים הראשונים, בעשרים השעות הראשונות, כאשר הייתי בשלב המתיחות על הכיסא, כאשר הרביצו לי... בשלב מסוים התמרדתי. אמרתי – 'תהרגו אותי אני לא יושב על הכיסא הזה!' אז באו שני חוקרים, סגל ואולי הסגן שגיב, שמו תחבושת עבה על זרועותיי ושמו שני אזיקים, כל אזיק בזרוע אחת. הם לקחו כמות גדולה של ממחטות נייר ושמו על ידיהם כדי שלא יכאב להם, וביחד משכו את ידיי לאחור והתחילו ללחוץ על האזיקים. זה גורם לסוג כאב שאי אפשר לתאר. הרגשתי שאיבדתי את התחושה בכפות הידיים, ובמיוחד בשמאלית, למשך חודשיים-שלושה. אבל אני עדיין מרגיש כאבים בעצם (בין המפרק לכף היד). לפעמים כשאני מתעטש חזק אני מרגיש כאב בעצמות בזרועות.

"אני מרגיש כאב בשיניים. כנראה מלחץ על השיניים וגם ממכות שקיבלתי על צידי פניי, נשברו חלקים זעירים מהשיניים, כאילו התפוררו, וזה גורם לי לכאבים.

"הכאבים בחוט השדרה נמשכו יותר ממאה ימים. עכשיו יש התקפים מדי פעם, לא כמו בהתחלה.

"הצלעות מאחור, בצד שמאל – אני חושב שהצלע התחתונה או זו שמעליה – נראה לי שנשברה או נסדקה. איני יודע אם הנזק נעשה במהלך המעצר או במשך החקירה. ביקשתי שיצלמו את זה אך הם

"אז המייג'ור דחף אותי לקיר, בעמידה, ולחץ באצבעו על הסרעפת, עד שנקטע האוויר ואז עזב. זה כאב מאוד. אינני זוכר כמה פעמים הוא עשה זאת. לפעמים כשהייתי שרוע על הרצפה הוא הושיב אותי ובא מאחוריי, שם את זרועו על גרוני ולחץ, עד שהרגשתי שגופי נרפה ואני עומד להיחנק. גם זה קרה כמה פעמים.

"בשלב מסוים, כשהייתי על הכיסא וקיבלתי מכות, אמרו לי לקום. כשלא יכולתי, וזה קרה תמיד, קיבלתי מכות רצח, בכל חלקי גופי. בשלב מסוים ניסיתי לעזור לעצמי לקום בכך שתפסתי את רגלי הכיסא... ואז אחד מהם בעט בידי. הרגשתי כאב עצום וחשבתי שנשברה לי האצבע.

"יותר מאוחר האצבע התנפחה (ליד האגודל ביד ימין) וראיתי שהעצם אינה במקום. כמה ימים אחרי המכה משכתי בעצמי את האצבע בכוח כלפי חוץ, כדי שהעצם תחזור למקומה. כנראה זה עזר והתחלתי להרגיש את האצבע. גם הכאב פחת.

עינויו של עז-אלדין סייע לשירות הביטחון הכללי, מסתבר, גם בעניינים שאינם קשורים לחשדות נגדו:

"תוך כדי העינוי כנראה הכניסו עוד עצור כדי להפחיד אותו, כדי שילמד לקח וידע מה מחכה לו. על זה ידעתי מאוחר יותר: פגשתי את וליד זכארנה, מקבאטייה, לפני שבוע בבית המשפט. הוא סיפר לי שהביאו אותו אליי לחדר החקירה, העמידו אותו מאחוריי והראו לו אותי מעונה, וביקשו שישמור על שקט. הוא ראה אותם מענים אותי ושמע אותי אומר: 'ידי, ידי נשברה'. הוא ראה אותם מותחים אותי לאחור, מכופפים את גבי לאחור. מיד כשנפגשנו הוא שאל לשלום ידי. אני התפלאתי איך הוא יודע ואז הוא סיפר שראה ושמע אותי, וכל הזמן התפלל בשבילי.

¹ כמו כל דבריו של אלדין בפרק זה, עדות זו לקוחה מתצהירו של עבד אלחלים ראיף חליל עז-אלדין מתאריך 24.5.06, שניתן לעו"ד תגריד שביטה.

לא הסכימו, אמרו שממילא לא מגבסים צלעות וזה יעבור מאליו. אחרי עשרים שעות ארוכות הורידו אותי לצינוק.

"אחרי ארבע שעות החזירו אותי לחקירה. הבנתי שהורידו אותי כדי להתכונן למכונת פוליגרף... משם נלקחתי שוב לחקירה, מתשע בערב עד למחרת בערב. החזירו אותי לצינוק ואז ישנתי בפעם הראשונה לילה שלם.

"בצינוק היה בחור (עצור אחר) שעזר לי מאוד. ניסיתי לא לאכול כדי שלא אזדקק לשירותים, כי לא יכולתי לזוז. היה קשה לעמוד או ללכת, והבחור עזר לי להגיע לשירותים כשלא הייתה לי ברירה. למחרת בבוקר החזירו אותי למכונת הפוליגרף. התוצאות בפעם השנייה היו דומות. שוב הוא אמר שיצאתי שקרן. מהרגע הזה הפסיקו לענות אותי פיזית והתחילו בעיני פסיכולוגי.

"בשלב הזה של החקירה נשאר אלעד, ונוסף חוקר בשם אבו-מוניר. אבו-מוניר כל הזמן אמר שלא ראיתי כלום ואם לא אדבר אז הוא יתחיל בעיני האמיתי, שעד עכשיו זה היה פינוק ושעוד לא התנסיתי בכפות ידיו של אבו-מוניר. כל הזמן הייתי בהרגשה שהוא עומד להנחית את כף ידו המונפת על אוזני.

"בשבוע הראשון חקרו אותי, איימו ולחצו לשעות ארוכות, רצופות, ונתנו לישון בזמנים לא סדירים. לפעמים נתנו לי להישאר על הכיסא כל הלילה והם התחלפו, כדי לשמור שלא אישן. רק בשבוע השני הדברים נרגעו."

הטיפול הרפואי והתלונה

עז-אלדין מעיד כי פנה לרופאים שונים לקבלת טיפול, אולם טופל באופן שטחי בלבד:

"סגן המייג'ור הבטיח לשלוח אותי לרופא, שאליו באמת הגעתי מספר פעמים. כל פעם שהייתי אצל הרופא ב[מתקן הכליאה] קישון סיפרתי על הכאבים, והראיתי את ידי. הייתי לפחות פעמיים אצל אותו רופא, שלא היה מוכן לשמוע בכלל, וגם לא בדק. מקסימום הוא נתן תרופה נגד כאבים. אחד מהרופאים אמר לי שפה זה לא מלון, ושאיני עכשיו בחקירה, אז מה אני דורש בדיקות.

"לרופא השני סיפרתי שקיבלתי מכות על הקיבה ושאיני יורק דם. התלוננתי על כאבים בגב, ביקשתי שישלח אותי לצילום רנטגן, דיברתי על הצלעות ועל האצבע. אמרתי שגם אם לא רוצים לטפל בי, לפחות אני רוצה לדעת מה מצבי. הרופא נתן לי תרופה שאמר שהיא מתאימה לשיכוך הכאב בגב. התרופה לא עזרה. כאבי הקיבה החמירו, התקפי הכאב נהיו יותר ארוכים וגם התרופה לקיבה לא עזרה. ביקשתי שיפסיקו לספק לי את התרופות לגב ואני ממשיך לקבל תרופות לקיבה.

"אינני מבין למה הביקורים והתלונות לא מופיעים ביומן הרפואי. כנראה שגם הרופאים משקרים. פה היה לי פצע ביד ומוגלה קשה, זיהום קשה, גם את זה הראיתי לרופא, ואמרתי לו שיש ריח לא טוב שיוצא מהיד. הוא אמר שזה לא נורא, שהפצע והזיהום הם תוצאה של לחץ האזיקים. בסוף אחד מאנשי השב"כ ריחם עליי וסיפק לי תחבושת ליד, וכל פעם שישב איתי אלעד שאל אם אני זקוק להחלפת התחבושת. אני לא מבין איך זה לא נמצא בתיק הרפואי. במקביל, פעלו הוא ועורך-דינו כדי למצות את הדין עם המענים:

"בהארכת המעצר בקישון התלוננתי בפני השופט

התקין, שלפיו במקרה של "חשד לביצוע עבירה פלילית על ידי חוקרי משטרה או שב"כ, שהתעורר בעקבות התבטאות בית המשפט בפסק דין" יש "להעביר את ההחלטה באופן מיידי לעיונו של מנהל המחלקה לחקירות שוטרים, תוך יידועו של פרקליט המדינה, כדי שניתן יהיה לשקול פתיחה בחקירה פלילית."⁵

שלושה שבועות לאחר הוראת השופט בעניינו של עז-אלדין, ב-23.11.05, פנה הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל לעו"ד הרצל שביור, ראש המחלקה לחקירות שוטרים [מח"ש], לשאל "...אם כבר החלה מח"ש לבדוק את תלונתו של העצור".⁶ נדרשו עוד שני מכתבי תזכורת⁷ עד קבלת המענה ממח"ש, שלפיו:

"...הנושא אינו מצוי כלל בטיפול מחלקתנו. לאחר קבלת פנייתכם המקורית, הוברר כי על פי החלטת היועץ המשפטי לממשלה, בעקבות החלטת בית המשפט הציבאי, הוחל בבדיקת המקרה על ידי המבט"ן (ממונה על בדיקת תלונות נחקרים בשירות הביטחון הכללי) סמוך לאחר האירוע, ועוד בטרם פנייתכם למחלקתנו..."⁸

תגובה זו מאשרת את החשש כי החקירה הונחה באופן אוטומטי לפתחו של המבט"ן – איש השב"כ. עז-אלדין מספר:

"כשהייתי ב[מתקן הכליאה] מגידו הגיע אליי מישוה שאמר שהוא ממשרד המשפטים. היה לו רשם-קול והוא גם כתב. שמו אולי עזרא. סיפרתי לו על שיטות החקירה והוא אמר 'אז מה חשבת שחקירה צבאית צריכה להיות?'. אני חשבת שהוא נ'טרלי והתפלאתי מתפיסתו את העניין. הבירור שלו נמשך קרוב לשעה. סיפרתי לו מה עבר עליי, נתתי שמות של חוקרים וראיתי אותו רושם מה שאני אומר. הוא דיבר איתי בערבית."

על שיטות העינוי. השופט אמר שיבדקו. כשחזרתי, סגן המייג'ור בא אליי ואמר לי – 'מה התלוננת נגדנו?' אמרתי שלא התלוננתי, שהעורך-דין שאל ואני עניתי (פחדתי להודות שהתלוננתי). הוא אמר שזה לא מזיז לו, כי היו צריכים להכות אותי, ואם יהיה בבית משפט יגיד שזה מה שמגיע לי. ואז בא המייג'ור והתחיל להתלוצץ: 'אתה יודע מה יעשו לנו במשפט, אולי יתלו אותנו, מה אתה חושב?'

"אמרתי – 'אני בטוח שלא יענישו אתכם, אולי תקבלו צל"ש'. הם אמרו שאינם מפחדים להודות בכך שהם משתמשים בשיטותיהם, ושהם לא כמו המנגנון המסכל הפלסטיני שמכה ומכחיש."

בדיון בהארכת המעצר בבית המשפט הציבאי שומרון, מתאריך 1.11.05, הורה השופט, סא"ל אריה אבריאלי:

"יש להעביר את תלונת החשוד על המכות שקיבל לחקירת הגורם המוסמך לחקירת אלימות שוטרים-חוקרים באמצעות החלטתי זו."³ באותו יום כתב חוקר המשטרה, רס"מ לוטוף מרעי, במזכר אל קצין אגף החקירות שומרון:

"העצור התלונן בפני השופט כי עבר עינוי בעת חקירתו וקיבל מכות ויש לו כאבי בידיים. סניגורו של העצור, עו"ד נזאר מחאלנה, ביקש להתלונן כנגד החוקרים. ובהחלטת השופט הורה להעביר את תלונת החשוד לגורם המוסמך. יש לציין שהתלונה כנגד חוקרי השב"כ כי העצור טרם נחקר במשטרה, ולכן הנושא הועבר לטיפולו של ראש צוות חקירות שב"כ המכונה 'סגל'."⁴

ראוי לציין כי יוזמה זו אינה עולה בקנה אחד עם הנוהל

³מתוך הדיון בבקשה להארכת פקודת מעצרו של ע/חלים נאיף חליל עז-אלדין בבית המשפט הציבאי בקישון, 1.11.05.

⁴מתוך מזכר של רס"מ לוטוף מרעי לקצין אח"ק שומרון, 1.11.05.

⁵הנחיות פרקליטת המדינה, הנחיה מס' 11.10 – חשד לביצוע עבירה פלילית על ידי חוקרי משטרה או שב"כ שהתעורר בעקבות התבטאות בית המשפט בפסק דין, 1.8.02; 96.26.10; עדכון אחרון: כ"ז טבת תשס"ג

1.1.03.

⁶מתוך מכתבה של עו"ד לונה ברכאת, הלשכה המשפטית של הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, אל עו"ד הרצל שביור, ראש המחלקה לחקירות שוטרים, 23.11.05. ⁷עו"ד אליהו אברם, היועץ המשפטי של הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל אל עו"ד הרצל שביור, ראש מח"ש, 1.1.06; עו"ד סמאח אלחטיב-איוב, השלכה המשפטית של הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, אל עו"ד הרצל שביור, ראש מח"ש, 1.8.06.

בינתיים, ממתין עז-אלדין, החשוד ב"חברות בארגון עוין", הג'האד האיסלאמי, למשפטו. "עד עכשיו לא נותנים לאשתי לבקר אותי. רק בני בן העשר מגיע לבקר אותי, ובפעם האחרונה הוא הביא את הבת שלי בת השש", הוא מספר.

"אני מוכן לספר את הכול בכל מקום, למרות שאני חושש מנקמת השב"כ. אם זה יכול לעזור לאחרים – דיינו. אני כבר חטפתי את שלי, אני עוניתי והדבר כבר מאחוריי. אבל אולי ילמדו לא לעשות זאת בעתיד לאחרים. אני מוכן להתייצב מולם בכל משפט, שיבואו ויגידו שלא עינו אותי, שיגידו שאני משקר – לא משנה. אני אתייצב ואספר בדיוק מה עשו, רוצה לראות אותם שומעים את התיאורים ושיגידו שזה לא נכון."

ב-25.1.7 השיבה עו"ד נעמי גרנות, הממונה על המבט"ן בפרקליטות המדינה, למנהלת הוועד כי לאחר שממצאי המבט"ן "נבחנו ביסודיות" על ידי היועץ המשפטי לממשלה, פרקליט המדינה ועל ידיה, הוחלט לא לפתוח בחקירה בתלונתו של עז-אדין. "טענות המתלונן נבחנו אחת אחת. בחינת הדברים העלתה כי המתלונן נעצר לחקירה מחמת חשד כבד כלפיו שהתבסס על מידע אמין, ממנו עלה שהיה לכאורה מעורב או מסייע לביצוע פעולות טרור חמורות שהיו עלולות להתבצע בטווח זמן קרוב ביותר ושהיה בהן כדי לפגוע או לסכן חיי אדם".⁹

⁸ עו"ד גיל שפירא, סגן למנהל מח"ש, אל עו"ד סמאח אלח'טיב איוב, הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, 2.8.06.

⁹ עו"ד נעמי גרנות, הממונה על המבט"ן בפרקליטות המדינה, אל מנהלת הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, הגב' חנה פרידמן, 25.1.07.

המקרה של אמג'ד אבו-סלחה

"מי שנכנס לפתח-תקווה לא יוצא"

"הוא אמר שיש עדויות נגדי, ואם לא אדבר ירביצו לי ויענו אותי, בכוח יאלצו אותי לדבר. אז נכנס מייג'ור ראני, אחראי המחלקה, ואמר: 'אתה רואה את הכיסא הזה? הכי גדולים ישבו עליו והודו'. אני התעקשתי על גרסתי".

המעצר

אמג'ד מוחמד קאסם אבו-סלחה מספר:
"אני יליד 31.10.73, תושב שכם. רווק.
פועל בניין. נעצרתי ביום שבת, 19 בנובמבר 2005,
בשעה שלוש בבוקר בערך, מהבית. הגיעו אנשי צבא,
יותר מעשרה חיילים, כדי לעצור אותי. הם נכנסו לבית
ואמרו שארים את חולצתי ואסתובב. עשיתי כך, ובדקו
אותי. לפני שהכניסו אותי לאוטו כיסו את עיניי, והכניסו
אותי מאחור.

"כשישבתי באוטו, חייל התחיל להכות בי.
זה היה משהו מתכתי ולפי המכות אני חושב שזה היה
הרובה שלו. הוא הכה על ידיי, על ראשי מאחור וגם
מקדימה. בשלב מסוים הוא לקח את ראשי ושם אותו
בין הרגליים והפליץ, וכל הזמן קילל. בדרך החליטו
להעביר אותי לאוטו אחר, רצו שאני ארד. אמרתי
שאיני רואה איך לרדת. אחד החיילים דחף אותי בכוח
ואז נפלתי ונפצעתי במצח. הפנים התנפחו מיד.

"האדם מולי שאל לשמי, למספר תעודת
הזהות שלי, על בני משפחתי וכולי. מישהו הגיע אליי
מאחור והידק את האזיקים. צעקתי ואמרתי שכואב,
ושאני לא מסוגל להזיז את היד. הוא שאל למה אני
צועק, אמרתי שזה מאוד כואב. ואז, בתגובה, הוא
הידק עוד יותר ואני צעקתי עוד יותר. אז הוא שאל שוב
מה קורה, ואמרתי – 'האזיקים מכאיבים לי'. פתאום
הוא הפיל אותי על הרצפה, וחתך את האזיקים בידיים
וברגליים.

"הם פרשו את ידיי ואת רגליי, עשו בגופי כמו
צלב, ואז הוא בעט באשכים שלי בכל הכוח. הייתי עם
הפנים לרצפה. לפחות שניים השתתפו בכך; אחד קפץ
והפיל את כובד משקלו על מפרקי ידיי. זה כאב מאוד,
ועד היום איני מסוגל להרים את ידיי באופן חופשי, עדיין
כואב לי. ועוד אחד ירד בכוח על רגליי מאחור.

¹ מתוך תצהירו של מר אמג'ד מוחמד קאסם אבו-סלחה
בפני עו"ד תג'ריד שביטה, בתאריך 5.3.06. להלן
– תצהיר 3.06.

² טופס בדיקת עצור לפני כליאה של תאג'ד 93, חתום
בלא אפשרות זיהוי, 19.11.05.

"אז הרימו אותי ולקחו אותי לרופא שיבדוק
אותי. הייתי עדיין מכוסה עיניים, הם לא אמרו שזה
רופא והוא לא הציג את עצמו כרופא. אני ניחשתי כי
ראיתי מתחת לכיסוי העיניים שהוא לובש לבן. הוא
ביקש שארים את החולצה והרמתי, שם מכשיר על
החזה ושאל אם כואב לי משהו. אמרתי שאיני מסוגל
להרים את ידיי כי קיבלתי מכה חזקה. הוא לא הסתכל
על ידיי בכלל, ורק שאל אם יש לי מחלות מקודם.
אמרתי שלא. עניין אותו אם יש לי מחלות כרוניות, ולא
מה קרה איתי ומה כואב לי עכשיו.¹

טופס "בדיקת עצור לפני כליאה" של "אמג'ד מוחמד
קאסם אבו-צאלחה", מתאריך 19.11.05, חתום
באופן שאינו ניתן לזיהוי. בטופס, של תאג'ד [תחנת
איסוף גדודית] גדוד "חרוב", נרשם: "אנמנזה – בריא.
מחלות עבר/ תאונות/ אשפוזים/ ניתוחים – ללא. לחץ-
דם – (מחוק ולא ברור). דופק – 60. אין מניעה רפואית
למעצרו במתקן", מסכם הרופא הלא מזהה.²

החקירה

לאחר בדיקת הרופא,
"הגיעו החיילים, ושמו אותי במכונית
מאחור... המכונית נסעה הרבה זמן. כשהגענו אמר
מישהו: 'אהלן אמג'ד'. שאלתי 'מי איתך?', אמר:
'אני קפטן יואל, ואתה ב[מתקן החקירות של שירות
הביטחון הכללי במשטרת] פתח-תקווה'. שאלתי מה
רוצים ממני, והוא אמר שהם מחפשים אותי מזמן
ועכשיו הגעתי אליהם בכוחות עצמי. אמרתי שאין מה
לחכות לי, ואני בטוח חוזר הביתה מיד. הוא אמר שמי
שנכנס לפתח-תקווה לא יוצא.

"לקחו אותי לרופא. הוא בדק אותי.
התלוננתי בפניו על הכאב ביד. הוא רשם זאת,³
והתברר שהשתמשו במידע הזה כנגדי בחקירות. הם

³ בתיקו הרפואי של אבו-סלחה, כפי שהועבר לוועד
הציבורי נגד עינויים בישראל, המייצג את אבו-סלחה
בהליך המשפטי נגדו על ידי השב"ס, אין זכר לבדיקה
הזו או לכל בדיקה אחרת עד 19.12.05, כמה ימים
אחרי שהועבר ממתקן השב"ס לכלא באר-שבע.

"אחד מהם, בלבוש אזרחי, פתח לי את
הפה ומתח אותו בעזרת האצבעות, וסטר לי על
הפנים. הרגליים שלי היו כלואות כל הזמן במשולשי
הברזל בצידי הכיסא והם הכו ולחצו עד שרגליי
נחתכו. חשבתי שהחתך הגיע עד לעצם. ירד דם,
ומאחר יותר רגל שמאל התנפחה וקיבלתי דלקת
עם מוגלה. לא יכולתי ללכת. בלילה הורידו אותי
לשעתיים-שלוש ושוב העלו אותי לחקירה.⁵

"הרגשתי שהגב שלי מתפרק מהתנחוחות.
כשנפצעה רגל שמאל שלי, נאבקתי ורציתי להוציא
אותה מתוך המשולש. אז אחד החוקרים קשר את
רגליי באזיקים כדי שלא אוכל לשחרר אותן. הוא אזק
אותן לרגלי הכיסא ואזק את ידיי ביחד לאחור, ואז אזק
אותן מאחור לרגליי. גופי היה כפוף לאחור. לפעמים
השאירו אותי בתנוחה הזו לשעות. איני יכול להעריך
לכמה זמן.

"לפעמים שאלו אם התעייפתי, אמרתי שכן וביקשתי
לשתות. כל הזמן התחננתי למים. היו מביאים כוס
קטנה של מים עם קשית, וכשכבר נתנו בכלל היו
נותנים לי לשתות כמה טיפות. הרגשתי מיושב מרוב
צעקות ובכי וזיעה.

"לפעמים כשאמרתי שהתעייפתי ואיני יכול לזוז, אמרו
שאעמוד עם הגב לקיר. ואז הורו לי לגלוש למטה עם
הגב. הרגליים היו צמודות, עד שהגעתי לצורה של
זווית ישרה. בכל פעם שאיבדתי את האיזון, בעטו
בי בצד החיצוני של הירך. הגעתי למצב שלא יכולתי
ללכת. כל נגיעה קטנה הייתה כואבת מאוד. לפעמים,
כשרצו להעביר אותי מהצינוק לחדר החקירה היו
צריכים להרים אותי.

"חקרו אותי גם אחד גבוה, קולונל, איני זוכר את שמו,
ואחד שאמר שהוא גנרל. הם אמרו שהם מהשב"כ.
הם השתמשו הרבה מאוד ב'תרגיל' עם הקיר. עוד

הרימו לי את כיסוי העיניים וראיתי את קפטן יואל ואת
הרופא.

"העלו אותי לחדר חקירה. זה חדר של
משרד, עם מחשב וכיסא. את פניי קיבל קפטן אבו-
אמיר.⁴ הוא הושיב אותי על כיסא רגיל, ודרש מידע
אישי. אבו-אמיר האשים אותי בחברות ובפעילות, ירי,
ייצור, קשרים... הוא לא אמר לאיזה ארגון הוא מתכוון.
אמג'ד אלחנאווי חוסל לפני שנעצרתי; הוא שאל עליו
והתעקשתי שאיני מכיר אותו. הוא אמר שיש עדויות
נגדי, ואם לא אדבר ירביצו לי ויענו אותי, בכוח יאלצו
אותי לדבר. אז נכנס מייג'ור ראני, אחראי המחלקה,
ואמר: 'אתה רואה את הכיסא הזה? הכי גדולים ישבו
עליו והודו'. אני התעקשתי על גרסתי.

"מיד אמרו לי – ראני, הרצל, עמוס, יואל
וערד – שעכשיו אעבור חקירה צבאית. שאלתי מה
זה והם אמרו 'עוד תראה'. אז נתנו לי להחליף בגדים
לבגדי שב"ס [שירות בתי הסוהר] ואמרו שהחקירה
מתחילה.

"הושיבו אותי על כיסא רגיל, הידיים אזוקות
באזיקים ממתכת לאחור. משענת הכיסא הייתה בצד
שמאל שלי, ולא מאחורי הגב. לכיסא הוסיפו ברזלים
בצורת משולש. המשולש מברזל התחיל מרגל הכיסא
ועלה עד לתחתית המושב. הכניסו את רגליי – ברגל
הכיסא משמאל את רגל שמאל שלי ורגל ימין בתוך
רגל הכיסא הימנית. הרגליים פנו כלפי חוץ, בכיוונים
הפוכים.

"הוא היה מוריד אותי לאחור באלכסון. לא
החזקתי מעמד; כשרציתי להתרומם הכו אותי על
הקובה, על רגל ימין ושמאל ועל הירכיים. לפעמים
החליטו שלא רוצים כך אלא שאתכופף הפוך. כופפו
אותי למטה והראש נגע ברצפה.

⁴ חוקר המכונה 'אמיר' אכן חתום על זכרון-הדברים
מחקירתו הראשונה של אבו-סלחה (זיכרון דברים
מתאריך 19.11.05, נרשם על-ידי אמיר). הוא מופיע
עוד פעמיים במהלך החקירה – לפני שתי בדיקות
הפוליגרף שעבר אבו-סלחה. כמו כן השתתפו בחקירה
ראשונה זו, לפי השב"כ, החוקרים 'רני', 'הרצל' ו'אבר'.

⁵ מזיכרונות-הדברים של השב"כ עולה כי אבו-סלחה היה
נתון בחקירה במשך 46 השעות שמיד לאחר הגעתו
לפתח-תקווה (ובהמשך לתלאות המעצר), למעט הפוגה
בת שתיים לאחר 25 שעות החקירה הראשונות... ר'
זיכרונות-דברים מתאריך 19.11.05, נרשמו על-ידי
אמיר, הרצל ועמוס.

'תרגיל': אמרו לי לעמוד על קצות אצבעות הרגליים, עם הידיים אזוקות לאחור, ולהישאר כך להרבה זמן – עד שהייתי נופל. ואז היה אחד תופס ומכה אותי, כעונש על שאיבדתי את שיווי המשקל. כשהחזקתי מעמד ולא נפלתי, הוא תפס אותי בחולצה ונדנד אותי עד שאיבדתי שיווי משקל, ואז הפה אותי – בסטירות ובמשיכות קדימה ואחורה בחולצה.

"תוך כדי העינוי הזה המייג'ור רשם נייר בכתב ידו, בערבית: שאני, אמג'ד, מצהיר שאיני נכנע עד יום מותי ואיני מתמוטט בחקירה הצבאית. אני סירבתי לחתום, ואז התחילו להרביץ, הוא ועוד אנשים. הוא הרגיש שהתגריתי בו כשלא חתמתי על הנייר שהגיש לי.

"בשיטת חקירה אחרת, היו לוקחים את ידי לאחור ושמים את האזיקים על הזרוע, באמצע היד, ולא למטה. זה גרם לנפיחות ביד ימין, לא יכולתי להזיז את אצבעותי. ידי היו נפוחות כעשרים יום. המתוחות האלה גרמו לי להרגיש כאילו תולשים את צלעותי מהחזה.

"לפעמים כשידי היו אזוקות לאחור, הגיע מישהו מאחור ונתן לי מכה ברגל, ומשך את הידיים לאחור בכוח. עד היום יש לי סימנים, כתמים כהים בידיים וברגליים, מחיכוך המתכת ומדלקות שהיו שם. מהתרגיל של משיכת הידיים לאחור איבדתי את ההכרה שלוש פעמים. כשזה קרה היו מתיזים מים על פניי ואז הייתי מתעורר.⁶

"מי שלחץ על רגליי עד שהן נחתכו והיה מרים את ידיי כשהן אזוקות מאחורי גבי למעלה, היה החוקר ראני, שנקרא שם מייג'ור. קפטן עמוס והרצל היו מכים אותי על הפנים והיו לוחצים על גבי לאחור כשישבתי על הכיסא. והמייג'ור ראני היה (זה ש)לוחץ על האזיקים יחד עם קפטן עמוס והרצל וחוקרים אחרים

⁶תצהיר 3.06.

שהיו נכנסים ויוצאים עד שידיי היו מתנפחות." "בחקירה אני הודיתי בדברים שעשיתי ובדברים שלא עשיתי כדי לסיים את החקירה, בגלל שלא הייתי יכול לסבול יותר.⁷

"אחרי ששה ימים אמרתי שאני מוכן להודות במה שאומרים, נתתי שמות של אנשים שלא הכרתי. הם חיכו שאוכל לכתוב, אולי אחרי 12 ימים, ואז רשמתי את הודאתי הראשונה... הייתי מבוהל מאוד. חייתי בפחד נוראי. כל הזמן כאב לי ובכיתי... אף אחד לא יכול לדמיין איך מרגישים ואיך לא מסוגלים לחשוב.⁸ "במשך 12 יום לא נכנסתי למקלחת כי לא היה זמן, כל הזמן חקרו אותי והתעסקו איתי. רק אז התחלתי לטפל בידיי, בעיסויים במים חמים. אחרי עשרים או 25 יום לאחר המעצר פגשו אותי מהצלב האדום, והם ראו את הפצעים ברגליי ואת הדם שיורד לי מהידיים, ושלא יכולתי להזיז את האצבעות.⁹

האיומים

נוסף לעינויים הפיזיים, הופעל על אבו-סלחה לחץ נפשי רב. בחקירה שבין ה-21 ל-22 בנובמבר, 2005, כותב חוקר השב"כ 'ערד', הונוס לחדר חקירתו של אבו-סלחה העצור נביה מסרי, שהשב"כ חשד בו כי פעל עם אבו-סלחה. "נביה אמר כי מסר עדות משטרתית. נשאל האם כתב בה את כל פעילותו עם הנדון. השיב בחיוב.

"נשאל האם יש לו מה לומר לנדון. נביה אמר שכן והתחנן לנדון לומר את האמת ולסיים את חקירתו שכן אין טעם בכך. נביה אמר כי מספיק שהוא עבר חקירה קשה והכול נאמר, ואין טעם להכחיש יותר.¹⁰

בדומה לנביה, הונוסו לחדר, בזה אחר זה, ארבעה עצורים נוספים. אחד מהם היה תיימור מוחמד סעיד

⁷מתוך תצהירו של מר אמג'ד מוחמד קאסם אבו-סלחה בפני עו"ד נאר מחאג'נד, בתאריך 27.1.06. להלן: תצהיר 1.06.

⁸מתוך תצהירו של מר אמג'ד מוחמד קאסם אבו-סלחה בפני עו"ד תג'ריד שביטה, בתאריך 28.6.06. להלן: תצהיר 6.06.

⁹תצהיר 3.06.

לידי?', הוא הציג את עצמו כאמג'ד אבו-סלחה. אמרתי: 'אהלן, אני תיימור. הייתי אצלך בחדר החקירות', ושאלתי מה נהיה אתו. הוא סיפר לי ואמר: 'הכו אותי, לחצו את האזיקים, נפצעת בידיים וברגליים. פירקו לי את הגב.'

"אז נפגשנו שוב, אחרי חודשיים בערך. הוא סיפר לי שסיפר לשופט ב[בית המשפט הצבאי] בסאלם והראה את סימני העינוי על גופו... הם הכניסו אותי לאמג'ד כדי להראות לי שזה גורלו של כל מי שלא משתף פעולה איתם בחקירה. נכון שלא ראיתי אותו מרוסק גופנית, אבל תדמיני לך בחור צעיר וגאה שיושב שם ובוכה ומתחנן בקול רם, כך שקולו נשמע ממרחקים.¹²

"כשאני לבד, מספר אבו-סלחה על תקופת החקירה, "אפילו את הסוהר אני רואה רק בעת האוכל, אני לא יכול להעריך את שעות היום, איני יודע מתי להתפלל. זה לחץ נפשי, אי-ודאות. כל הזמן חשבתי למה זה קורה. אני מתחיל לדבר לעצמי, מרגיש שאני מאבד את הראש, מרגיש שאני משתגע. בתקופה הראשונה הייתי מתעורר מהשינה מבוהל, צועק מתוך שינה, סוג של אילוזיה – התעוררתי עם זיעה ורעד בגוף.

"אחרי השישה ימים, הושיבו אותי על כיסא כל היום, מהבוקר עד הערב, אני יושב על כיסא, רגליים וידיים אזוקות לאחור יחד במשענת הכיסא. זה היה תלוי בזמן החוקרים, כמעט כל יום עשו זאת. החוקר ישב ועבד, קילל בגסות, וכל מי שעבר עשה אותו דבר, עד שסיים את העבודה על המחשב."

"כל זמן החקירה ביקשתי רופא... הם התנו את הרופא בהודאות שרצו, ואחרי שסיפקתי את הסחורה ועצרו אנשים, העבירו אותי לבדיקה.¹³ כשירדה מעט הנפיחות בידי, כתב אבו-סלחה הודאה בפני שוטר.¹⁴

אלחראז.¹¹

ב-27.7.06 מסר אלחראז לעו"ד תג'ריד שביטה מטעם הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל:

"נעצרתי בתאריך 14.11.05 בפתח-תקווה ונשארתי במעצר במשך שמונים יום, מתוכם עשרה ימים ב[מתקן הכליאה] באשקלון. הרצל חקר אותי ואז הוא אמר לי שהוא רוצה לקחת אותי לעצור כדי לייעץ לו להודות ולהיחלץ מהעינויים. הוא כל הזמן איים עלי בחקירה צבאית. שאלתי מי זה, אמר: 'שמו אמג'ד אבו סלחה'.

"הרצל הכניס אותי לחדר חקירות אחר, שם היה אמג'ד, ואמר שזה אמג'ד אבו-סלחה. כשנכנסתי ראיתי שהם מכים אותו. הם הפסיקו כשנכנסו. הוא היה אזוק ברגליים ובידיים לאחור. עוד לפני שנכנסתי שמעתי אותו בוכה וצועק. הוא התחנן בשם אלוהים שיעזבו אותו.

"כשנכנסתי ראיתי שאמג'ד עומד, ורגליו האזוקות היו עם סימני לחץ ודם. החוקרים העבירו אותו מכיסא לכיסא. הוא ישב ועמד ויכולתי לראות בזרוע שלו סימנים אדומים כחולים.

"בחדר היו שני כיסאות. החוקר אמר לאמג'ד והצביע: 'זה כיסא לעינוי ולחקירה וזה כיסא להבנות, תבחר אחד מהם'. אמג'ד בחר לשבת על כיסא העינוי, החקירה. אמרו לי לייעץ לו להודות ולדבר, ושיחסוך מעצמו את העינוי. אני אמרתי: 'אם יש לך מה להגיד, דבר ותפטור את עצמך', 'שום דבר לא שווה, דבר ואל תמשיך להתענות'. ואז הוציאו אותי, ואמג'ד נשאר שם.

"בהזדמנות אחרת ישבתי בחדר הבידוד שלי. על יד החדר שלי היה עוד חדר. בשניהם עובר צינור מים שסביבו משאירים מרווח של כחצי ס"מ. דרך המרווח הזה איפשר לדבר. מישהו בחדר השכן שאל: 'מי

¹⁰הציטוטים והמידע - מתוך זיכרון-דברים מתאריך 21-22 בנובמבר 2005, נרשם על-ידי ערד, ובהתאמה לתצהיר 6.06.

¹¹ר' ביכרון-הדברים הנזכר בהערה 10.

¹²מתוך תצהירו של מר תיימור מוחמד סעיד אלחראז בפני עו"ד תג'ריד שביטה, מתאריך 27.7.06. אבו-סלחה מוסר תיאור דומה של האירוע בתצהיר 6.06.

¹³תצהיר 6.06.

ב-30.11.05, לפני בדיקת הפוליוגרף הראשונה שלו, חזר בו אבו-סלחה מהודאתו. לפי רישומי השב"כ, אחרי ש"אובחנו תגובות המאפיינות אמירת שקר" בבדיקת הפוליוגרף,¹⁵ נחקר אבו-סלחה במשך 30 מתוך 35 השעות הבאות. אחר כך נזקק לבדיקת רופא. באחת החקירות, שנמשכה ארבע-עשרה שעות ברציפות, מדווח החוקר 'עמוס' כי עברו על כשבעים מספרים שהוצאו מהטלפון הנייד של אבו-סלחה. לא מסופר מה התרחש בשעות הארוכות שבהן לא עשו כן.¹⁶

בנוסף, איימו החוקרים על אבו-סלחה ועל משפחתו: "אמר לי שעצרו את משפחתי ולקחו אותי לראותם ב[מחנה] חווארה. בסוף לא היו שם. לאורך זמן רב הייתי בבידוד. לפעמים הכניסו מדובב לתא ליום או ל(כמה)שעות".

לאחר מכן "השוטרים הכתיבו לי ואני כתבתי בדיוק מה שהכתיבו. וכשלפעמים סירבתי לרשום דברים, היו מביאים את הקצין (ראני, עמוס) שאיים שאם לא אעשה ואכתוב מה שאומרים, יחזירו אותי לחוקר צבאי. ואז התרציתי וכתבתי".¹⁷

אחרי הודאתו השנייה, נשלח אבו-סלחה – כשהוא עדיין מנוע פגישה עם עורך/ת-דין (ר' להלן) – למתקן הכליאה באר-שבע, שם ישב עם קבוצה של "מדובבים". הוא הכחיש בפניהם את הודאתו:

"המדובבים השפילו אותי בקלות. הם איימו לשלוח אותי לכלא אזרחי, ושהתיק שלי יפוך לפלילי ולא לביטחוני. אמרו שאני רצחתי את אמג'ד אלחנאווי, שאני הסגרת אותי – שאם לא אדבר, זה המצב. שאם לא אספר איפה החומרים והמחסנים – אז אני בוגד. היו סביבי שבעה מהם, כאילו חוקרים פנימיים, ורצו שאודה בכול שוב. להם אמרתי שדיברתי שקר

¹⁴הודעתו של מר אמג'ד אבו-סלחה בפני משטרת ישראל מתאריך 27.11.05, נגבתה בידי רס"ר סאוני מקלדה.

¹⁵זיכרון-דברים מתאריך 1.12.05, נרשם על ידי אופיר.

¹⁶זיכרונות-דברים מתאריכים 1-2.12.05, נרשמו על-ידי אופיר, עמוס, דידי והרצל.

¹⁷תצהיר 6.06. ר' הודעותיו של מר אמג'ד אבו-סלחה בפני משטרת ישראל מתאריכים 11 ו-12 בדצמבר 2005, נגבו בידי רס"מ האשם חלבי ורס"ר עאוני

בחקירה – בסיפור כיסא החקירה, הקללות והעימות עם האנשים האחרים.¹⁸

כשחזר מ[מתקן הכליאה] בבאר-שבע:

"נשאל מהי אם כן האמת, ואמר כי הודאתו לגבי [שמות עצורים אחרים] אינה נכונה... נאמר לו כי גרסתו אינה הגיונית ושתק. נחקר לגבי מיקום אמל"ח [אמצעי לחימה], חומרים, מחסנים וכדומה וענה כי אין לו מה לומר. נחקר לגבי פעילות נוספת עם [שם עצור] והכחיש."¹⁹; "הנדון אמר שאין לו שום דבר חדש לומר. נאמר לנדון שזו אכן התנהגות המאפיינת נחקר חדש."²⁰

גם כשהופגש שוב אבו-סלחה עם עצורים אחרים, הוא לא שיתף פעולה עם חוקריו. הודאתיו של אבו-סלחה מינואר 2006 מצומצמות הרבה יותר מהודאתיו הקודמות.²¹

הטיפול הרפואי

לאחר שאובחן ע"י רופא צה"ל כבריא עם מעצרו (ר' למעלה), מעידים הרישומים בתיקו הרפואי של אבו-סלחה כי התלונן על כאבים כל אימת שראה רופא: "הנ"ל מתלונן על כאבים בצוואר, מותניים, מרפק ימין. לדבריו קיבל מכות", "מתלונן על כאבי גב תחתון", "מתלונן על כאבים בעורף צוואר-מותני".²²

אולם התלונות הובילו לטיפול מקומי בלבד.

"מדי פעם, אחרי שגמרו את החקירה הצבאית, לקחו אותי לרופא. זה החליף חבישות וחיטא. זה קרה בפתח-תקווה שש-שבע פעמים. גם את ידי הוא חבש.

"ב[מתקן הכליאה] גלבו, סיפרתי לרופא שהיה עם חובש על כאב הגב, בעמוד השדרה, והוא שאל אם אני שפוט או עצור. אמרתי 'עצור' ושאני

¹⁸תצהיר 6.06.

¹⁹זיכרון-דברים מתאריך 18.1.06, נרשם על-ידי יואל.

²⁰זיכרון-דברים מתאריך 18.1.06, נרשם על-ידי ערד.

²¹הודאתיו של מר אמג'ד אבו-סלחה בפני משטרת

ישראל מתאריכים 11 ו-15 בינואר 2006, נגבו בידי

רס"מ מאינוס דחדד ורס"ר עאוני מקלדה.

²²מתוך תיק רפואי לאסיר אמג'ד אבו-סלחה, מתאריכים 19.12.05, 8.1.06, 28.5.06.

מבקש צילום רנטגן. הוא נתן תרופה ואמר שעכשיו אין צילום.²³

ב-8.1.06 הבטיחה עו"ד נטע אורן, עוזרת לפרקליט המדינה, ליועץ המשפטי של הוועד, עו"ד אליהו אברם, כי: "כל העצורים הנ"ל [ובתוכם אבו-סלחה] נבדקו על-ידי רופא ומצבם הרפואי תקין."²⁴

ב-19.2.06, בדיון בהארכת מעצרו עד תום ההליכים, הזכיר בא-כוחו של אבו-סלחה כי "התעללו בו", וכן "הציג סימנים ביד ימין וברגל שמאל".²⁵ היושב בדיון, רס"ן אייל נון, הוסיף לפרוטוקול הדיון החלטה שלפיה "...התברר לי כי נשמט ממני הצורך לציין בפרוטוקול המעצר כי העצור ייבדק על ידי רופא ובמידת הצורך יופנה לאורטופד".²⁶ בתגובה לפניית הוועד בעניין זה כתב קצין הרפואה הראשי של שירות בתי הסוהר, ד"ר אלכס אדלר, כי "האסיר נמצא במעקב רופא הכלא ומטופל בהתאם. כפי שהורה כב' בית המשפט הצבאי שומרון כי 'העצור ייבדק ע"י רופא במתקן הכליאה ובמידת הצורך ולפי שיקול דעת רפואי יופנה לאורטופד', אכן האסיר נבדק ע"י רופא הכלא" [ההדגשות – במקור].²⁷

למרות תלונותיו החוזרות וסימני המכות ועינויים אחרים שעליו, לא הופנה אבו-סלחה לבדיקות או לטיפולים כלשהם.

בחודש נובמבר 2006 ביקר הפסיכולוג ד"ר מחמד סאלח את אבו-סלחה בכלא גלבו, והוא מציין כי "עדיין ניתן לראות סימני עינויים בידיים וברגליים... אבו-סלחה מתלונן על כאבים חזקים בחלקי גופו השונים ובמיוחד בגב, בכתפיים וברגליים... ומגלה דאגות לגבי פגיעות פנימיות".

בחוות דעתו מסכם ד"ר סאלח: "אבו-סלחה נמצא כל הזמן בעמדה הגנתית מפני איום ותקיפה אך חוסר

²³תצהיר 6.06.

²⁴מכתבה של עו"ד נטע אורן, עוזרת לפרקליט המדינה,

אל עו"ד אליהו אברם, 8.1.06.

²⁵דיון בבקשה להארכת פקודת מעצר, בפני השופט

רס"ן אייל נון, 19.2.06.

²⁶החלטה בתיק 1581/06, רס"ן אייל נון, 19.2.06.

²⁷מכתבו של ד"ר אלכס אדלר, קרפ"ר שב"ס, אל עו"ד רחלה אראל, 6.7.06.

האונים מול כך בולט מאוד והכעס המופנם והעצור הינו גדול.²⁸

ההליך המשפטי

במהלך החודשים נובמבר 2005 עד פברואר 2006, הוארך מעצרו של אבו-סלחה חמש פעמים, כולן בפני שופט צבאי בבית המעצר בפתח-תקווה. ביום החמישי למעצרו הוא הובא לראשונה בפני השופט הצבאי: "לא יכולתי ללכת. שניים לקחו אותי לאולם המשפט, כי לא יכולתי ללכת בכוחות עצמי. הם הרימו אותי עד שהגעתי לאולם".²⁹ השופט הצבאי לא מתייחס בפרוטוקול הדיון למצבו הפיזי של אבו-סלחה.

"השופט אמר שאני מנוע ממפגש עם עורך/ת-דין, ולא אמר עד מתי. מהעינויים שעברתי הייתי מבוהל מאוד. הייתי בפרד נוראי. כל הזמן כאבתי ובכיתי. אני מניח שבגלל מצבי הנפשי לא העזתי לדבר בכלל (על העינויים)... אף אחד לא מסוגל לדמיין איך מרגישים ואיך לא מסוגלים לחשוב".³⁰

ב-2.1.06 כתבה התובעת הצבאית בבקשתה לקיום דיון בהארכת מעצרו של אבו-סלחה, ובהיעדרו, כי "חקירתו של המשיב נמצאת עתה בשלב בו אם יהיה הוא נוכח בדיון, זו תיפגע באורח אנוש... דו"ח סודי,

ובו הסבר בדבר הצורך בקיום הדיון בהארכת המעצר של המשיב בהיעדרו, יועמד לעיון השופט במהלך הדיון בבקשה זו של התביעה" [ההדגשה במקור].³¹

ואכן, ב-3.1.06 הוארך מעצרו של אבו-סלחה בהיעדרו – בניגוד לחוק, באישורו של שופט, סרן עדי פוגל, ובהסתמך על החלטת אב-בית-הדין בביהמ"ש הצבאי שומרון, סא"ל כרמל ווהבי.³² במשך שמונה השבועות הראשונים למעצרו, בין התאריכים 11.1.06-19.11.05,

²⁸חוות דעת פסיכולוגית של ד"ר מחמד סאלח מוחדש

נובמבר 2006.

²⁹תצהיר 5.3.06.

³⁰תצהיר משלים 28.6.06.

³¹התובע הצבאי נ' אמג'ד מחמד קאסם אבו-סלחה,

בקשה לקיום דיון בהארכת מעצר בהעדר המשיב, בית

המשפט הצבאי שומרון, 2.1.06.

נמנעה מאבו-סלחה גם הזכות להיפגש עם עורך-דין. ב-4.1.06 כתב סרן פוגל, שדן גם במניעת המפגש, כי "תקופת המניעה המבוקשת אכן חריגה והמבקשת בעצמה מודה בכך. יחד עם זאת התפתחות החקירה, צורכי החקירה ובטחון האזור כפי שפורטו בדוח החסוי מחייבים את המניעה."³³ בעת הדיונים הללו היה אבו-סלחה כלוא במתקן הכליאה בבאר-שבע, נתון לאיומי המדובבים.

כתב האישום נגד אבו-סלחה הוגש ב-19.2.06. הוא הואשם בחברות ופעילות בחמאס בשנים 1994-96; באימונים צבאיים שלא בהיתר ב-2001; ב"מתן מקלט" ב-2002, 2003, 2004 ובתחילת 2005; בחברות ופעילות בארגון עז אלדין אלקסאם משנת 2003 עד מעצרו; בסחר בציד מלחמתי ב-2002, בסוף 2003, בתחילת 2004 ובתחילת 2005.

בדיון בהארכת מעצרו של אבו-סלחה עד תום ההליכים שהתקיים באותו יום בפני השופט הצבאי רס"ן אייל נון, ובו לראשונה יוצג אבו-סלחה על ידי בא-כוחו, הוא אמר לשופט "התעללו בי ונשאר לי סימנים" וגם הציג "סימנים ביד ימין וברגל שמאל". השופט מוסיף את דבריו של אבו-סלחה לפרוטוקול.³⁴

ב-11.12.06 הורשע אבו-סלחה בעסקת טיעון, שמנעה קיומו של משפט זוטא על קבילות הודאותיו שנגבו בעינויים. לפי עסקת הטיעון, שסוכמה עם עורך-דינו של אבו-סלחה, הוא ירצה עונש מאסר של 25 חודשים וישתחרר בסוף 2007. סגן נשיא בית המשפט הצבאי שומרון, רס"ן עמית פרייז, ציין בהכרעת הדין של אבו-סלחה כי כל אחת מהעבירות בהן הורשע "קלה בנסיבותיה" ואין "רציפות על פני ציר הזמן, ביניהן".³⁵

הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל היה לשותף בייצוגו

³²דיון בית המשפט הצבאי שומרון, 2.1.06; הארכת פקודת מעצר, בפני השופט סרן עדי פוגל, 3.1.06. ³³בקשה למניעת פגישת עצור עם עו"ד, מאושרת בהחלטת השופט סרן עדי פוגל, 4.1.06. ³⁴דיון בבקשה להארכת פקודת מעצר, בפני השופט רס"ן אייל נון, 19.2.06.

של אבו-סלחה לגבי טענותיו על מניעת המפגש עם עורך-דין והעינויים נגדו. עו"ד רחלה אראל מהוועד פנתה למשרד היועץ המשפטי לממשלה, כדי שיבדוק את התנהלות חוקרי השב"כ בחקירה.³⁶ משרד היועץ המשפטי לממשלה נמסר לוועד: "התלונה הועברה לבדיקת המבת"ן [הממונה על בדיקת תלונות נחקרים בשירות הביטחון הכללי]."³⁷

³⁵הכרעת הדין של בית המשפט הצבאי שומרון, 11.12.06.

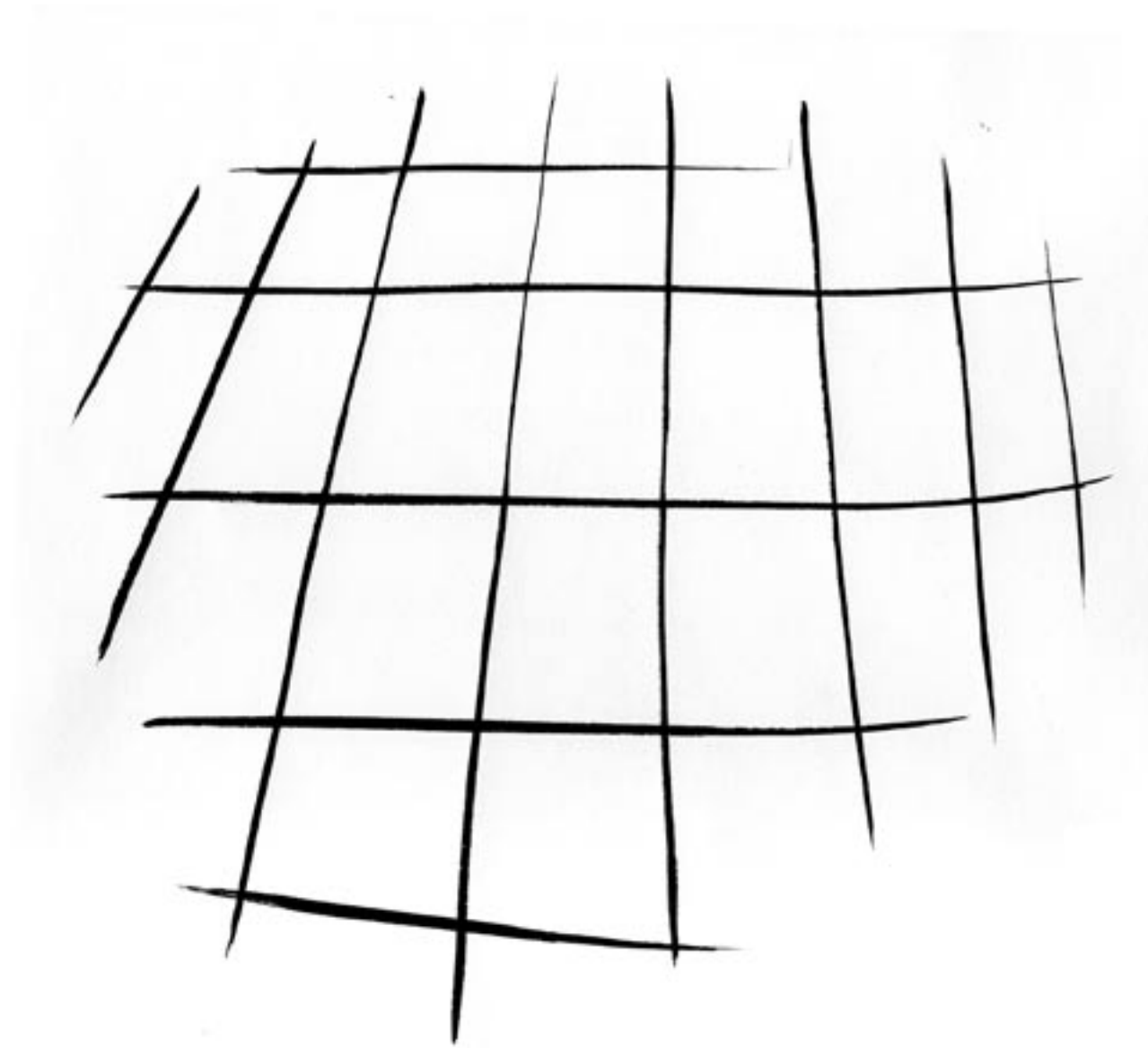
³⁶מכתבה של עו"ד רחלה אראל אל מר מני מזוז, היועמ"ש, 20.6.06.

³⁷מכתבה של עו"ד נעמי גרנות, הממונה על המבת"ן במשרד המשפטים, אל גב' חנה פרידמן, מנכ"ל הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, 27.9.06.

המקרה של א'

"רק אם ייכנסו בו הוא ידבר"

"הוא איים שאם לא אחתום, הוא ישלח דו"ח רציני לבית-המשפט שיכול להכניס אותי למעצר לתקופה ארוכה מאוד... אני התעקשתי שאין לי במה להודות, ואז הוא אמר שאם לא אודה ואחתום יבואו לקחת אותי לצינוק, ירביצו לי ואף אחד לא ישמע או יעזור."

המעצר

ביום שלישי, 7 במרץ, 2006, הגיעו חיילים לעצור את א', תושב שכם. א', רווק בן 24, היה צלם עיתונות בעבר, והועסק בקיוסק בבית-ספר בשכם בחודשים שקדמו למעצר.

"נעצרתי בשעה שלוש בבוקר. אני ישנתי, והחיילים הגיעו לביתי, כיתרו את הבניין ואז נכנסו פנימה. אני גר עם ההורים. חייל דפק על דלת הכניסה, ואמר שכל המשפחה צריכה לצאת החוצה. הוא לקח את תעודות הזהות של הבחורים מבינינו. הוא שאל 'מי זה א'?', עניתי שאני, ואמר לי – 'בוא'.

"הוא הוריד אותי לחדר המדרגות, שם אזק את ידי באזיקונים לאחור, וכיסה את עיניי. אז ביקש שאבא יגיע. הוא אמר לו שאני מקלקל את עצמי, כי לפי ידיעותי ארגון מסוים עושה לי שטיפת מוח ואני עובד נגד בטחון המדינה. הוא דיבר בערבית. הוא אמר לאבי 'אנחנו לוקחים אותך לחקירה, ואם לא נדבר נראה לך'.

"הכניסו אותי לג'יפ, הושיבו אותי על הרצפה ואחד החיילים משך את ראשי לאחור. הג'יפ נסע במשך זמן רב, ואז הורידו אותי והושיבו אותי על ספסל בחוץ. נשארתי על הספסל במשך שעה בערך. אז הכניסו אותי לרופא. הורידו לי את כיסוי העיניים וראיתי שאני בפני איש צבא שאמר שהוא רופא.

"הוא בדק את הגרון, את החזה ואת הגב, ושאל אותי אם יש לי מחלות. אמרתי שעברתי ניתוח בחלק התחתון של הבטן. הרופא הסתכל, ואז לקחו אותי לחיפוש. שמו אותי בחדר, ושם ישבתי על כסא ונשארתי עד החושך, במשך כל היום. בערב הכניסו אותי לאחד החדרים. היו אתי עוד חמישה או שישה עצורים."¹

בטופס "בדיקת עצור לפני כליאה" של גדוד צנחנים

¹ כל תיאוריו של א' בדו"ח זה מצוטטים מתוך תצהירו של א' מתאריך 30.3.06, שגנבה בידי עו"ד תג'ריד שביטה.

על אנשים שלא הכרתי. לא עניתי או שאמרתי שאינני יודע. כשלא עניתי, הוא סטר לי. שמעתי אותו מכה על חפץ, אני חושב שזה היה שולחן. הוא צעק וסטר לי שוב, חזק מאוד. אחרי כחצי שעה הוא עזב.

"אז הגיע, שוב, אדם אחר. הוא אמר ששמו קפטן דניאל ואמר שהוא האחראי, ולא השניים שקדמו לו. הוא שאל שוב אותן שאלות. הוא שאל אם יש לי אח בארצות-הברית, ואמרתי שכן, שהוא לומד שם. הוא שאל אם אחי לא שייך לאל-קאעידה ואמרתי שהוא רק לומד.

"אמר שהוא רוצה מידע על אנשים בארגון ואז הוא יעזור לי. כל פעם שלא עניתי קיבלתי סטירה. ואז הוא התעצבן והתחיל להכות אותי על החזה והבטן ועל הפנים. מאוחר יותר ראיתי שדם יורד לי מהפה, נפצעתי בשפה העליונה שכואבת לי עד היום... הוא לחץ ברגלו על השרשרת הקושרת את האזיקים. האזיקים התחילו לחתוך את ידיי, זה כאב וירד לי דם... אמרתי לו שיש מקום שבו עשו לי ניתוח, הוא אמר שהוא רוצה לפרום אותו וכיוון לבטן. הוא אמר לי שכנראה אני טיפוס שרק אם ייכנסו בו הוא ידבר, והוא יתקע לי.

"הוא שאל אם התנסיתי בדפיקה מאחור ואמרתי שלא. הוא אמר – 'עכשיו אני אעשה לך את זה. עכשיו תדע מה זה'. לא עניתי. הוא שאל שוב: 'האם התנסית באיבר-מין שנכנס לך מאחור, שנתקע באחוריך?' לא עניתי. אמרתי רק שאלוהים יעזור לי. הוא אמר – 'אני רוצה להראות לך את זה בעצמי. אני רוצה לראות איך זה נעשה, איך נכנס ויוצא ממך'.

"ואז הוא הרחיק את הכיסא שלי, הרים את רגליי למעלה למעלה ושם אותן על בליטה שהייתה על הקיר. הוא אמר לי להטות את הראש לאחור. ראשי פנה לכיוון התקרה. אז הוא הרים את רגליי למעלה,

מהמכונת והכניסו אותי לחדר. בחדר היו אדם אחד או שניים, לא ראיתי כי עיניי היו מכוסות עדיין. אבל שמעתי אותם מדברים. אחד מהאנשים ביקש שאושיט את ידיי, גזר את האזיקונים ואזק אותי באזיק מתכת לאחור. הוא שאל לשמי ולמקום מגוריי, ואז הושיב אותי על כסא כשידיי האזוקות מאחורי משענת הכיסא.

"הוא שאל אם אני יודע למה אני אצלו. אמרתי שלא, והוא אמר שלפני שיספר לי הוא רוצה שאשתף פעולה. אמר שאם ארצה שנפתור את העניין עכשיו אני חייב לשתף פעולה. עניתי שאינני יודע אם אשתף פעולה, והוא סטר על פניי. הוא חזר על השאלה, ואמר שעכשיו הוא סתם נוגע בי בעדינות, זה לא קשה עדיין, זה רק מישוש.

"הוא אמר שהם יודעים הכול, אבל הם רוצים לשמוע ממני בדיוק מה יש לי להגיד ואם אספר הם מוכנים לעזור לי. אחרי שעברה בערך חצי שעה שמעתי אותו יוצא מהחדר. הוא אמר שיחזור, ושהוא נותן לי זמן לחשוב. כל הזמן הזה הייתי עם שק עבה על הראש, קשור או מכווץ סביב הצוואר. השק גרם לי להזיע כל הזמן וחנוק אותי, נשמתי בקושי.

"אחרי שעה בערך נכנס מישהו, ואמר: 'זה שהיה לפני לא קשור אליך, אבל אני קפטן נידאל ואני אחראי על החקירה שלך'. הוא שאל אותי שאלות אישיות, מההתחלה, כל אותן השאלות ששאל זה שלפניו. החוקר אמר שאני שם כי אני חבר הג'יהאד ושאל אם אני יודע דברים על הג'יהאד האיסלאמי הפלסטיני. אמרתי שאיני יודע דבר והוא אמר שאני משקר. הוא אמר שעכשיו הוא רגוע, ושאני לא אעצבן אותו. לא הגבתי.

"הוא אמר שהוא יודע שאני מהג'יהאד האיסלאמי ושאני מתכנן לבצע פיגוע. הוא רצה לדעת

מס' 202 מצהיר סגן ד"ר עמית מור כי בדק את א' עם מעצרו. תוצאות הבדיקה תקינות, ובפרט: העציר "שולל מחלה כרונית, רגישות", תחת סעיף "מראה כללי (צלקות/ שריתות/ חבלות קהות/ כוויות/ שברים/ פצעים)" נכתב: "מראה כללי טוב, ללא סימני חבלה/ שריתות/ פצעים/ חבורות/ כוויות או שברים. צלקת ניתוח בטן." "ראש: סימטרי ללא סימני חבלה, חבורות או צלקות."

החקירה וההתעללות המינית

א' הובא למתקן המעצר ב[מחנה] חווארה, שם נשאר:

"נשארתי באותו מקום למשך שמונה ימים, מבלי שאף אחד ידבר איתי בעניין מעצרי. ב-14 במרץ, 2006, אחרי שמונה ימים, לקחו אותי לבית המשפט [הצבאי] בסאלם. שם ביקשו להאריך את המעצר ב-16 יום. הם אמרו לשופט שמדובר ב-'פגיעה בבטחון האזור'. עורך-הדין [שמינתה המדינה לא]. לא הגיב ולא התערב. תוך שתי דקות הוציאו אותי מהאולם והסבירו לי שהמעצר הוארך ב-16 ימים. בטופס הארכת פקודת המעצר מצוין: 'יש הסכמה למשך 16 ימים' מצד "בא-כוחו" של א'. השופטת, סא"ל ורד אורן, מנמקת: 'מדובר במעצר לצורך חקירה ראשונית. לאחר שעיינתי בדו"ח המידע הסודי שהוגש לעיניי החלטתי להיעתר לבקשה."

א' נלקח בחזרה ל[מחנה] חווארה. "ביום רביעי, ה-22 במרץ, 2006, בשעה שמונה בבוקר, נכנס אלי מנואל, ואמר שרוצים לשלוח אותי לבית-המשפט. הוא ביקש שאתכונן, וחזר אחרי רבע שעה. הוא כיסה את עיניי, אזק את ידיי לאחור ולקח אותי לג'יפ ארוך.

"נסענו למקום כלשהו, שם הורידו אותי

עד הסוף. התנוחה הייתה כמו כשאמא רוצה לחתל את תינוקה, והיא מרימה לו את הרגליים למעלה. כך אני הייתי.

"ואז הוא הוריד לי את המכנסים. נשארתי עם תחתונים. הוא הביא משהו והתחיל להכניס אותי באחוריי. הכניס והוציא פעמים רבות... בזמן שהחוקר הכניס את 'הדבר' לאחוריי והוציא, הוא החזיק באשכים שלי חזק מאוד, ומשך באיבר שלי, כאילו הוא רוצה לקרוע אותו ממקומו. הוא אמר שהוא רוצה לחתוך אותו ולזרוק אותו לכלב... אני צעקתי ואמרתי שכואב, וכל פעם שהכניס והוציא אמר לי 'להודות. אמר: 'הרי הבטחתי לך שאני עומד להכניס לך מאחור, לדפוק אותך'. זה נמשך לפחות עשר דקות. כל הזמן הזה צעקתי מכאב.

"זה כאב מאוד. שלא לדבר על הרגשת ההשפלה. אז הוא הוריד לי את הרגליים, הרים את המכנסים והלך. שמעתי את הדלת נסגרת. את האדם הזה, כמובן, לא ראיתי. אני בטוח לגבי שמו, דניאל או יניב. מה שאני זוכר זה שקולו מאוד עבה. זאת הייתה טראומה."

רבע שעה אחרי ההתעללות המינית, חקירתו של א' נמשכת:

"נכנס עוד אחד ואמר שהוא האחראי עלי ורוצה לחקור אותי. הוא עמד מאחוריי, הוריד את השק מראשי והוריד את האזיקים ואת הקשר מעל העיניים שלי, ואז ראיתי אותו. הוא היה לבוש בגדים אזרחיים, ושאל למה העין שלי אדומה. אמרתי שאולי זה מהמכות. הוא אמר שזה לא נכון לעשות, ושהוא הולך לנזוף בכל מי שנגע בי.

"סיפרתי מה קרה לי, והראיתי לו את הדם על הידיים ובפה. הוא התקשר למישהו ודיבר בעברית, ואמר לי שדיבר איתו על כך שבעין ימין שלי יש שטף דם ושזה אסור. אחר כך הוא התחיל לשאול... הוא

אמר שאני מואשם כאיש ג'יהאד איסלאמי, ושאיני מתכוון לבצע פיגוע. הכחשתי, והוא אמר: 'בטוח יש משהו, כי לא מגיעים אנשים בלי שעשו כלום. חייב להיות משהו'.

"הוא אמר שהם חושבים שאני מסוכן, ושיש עדים נגדי שנכנסתי לאתר הג'יהאד באינטרנט כדי ללמוד לייצר חומר נפץ. אמרתי שאיני יודע להשתמש במחשב.

"אני דיברתי אתו, והוא רשם בעברית. הוא שאל על שמות, גילים ומקצועות של כל בני המשפחה שלי, וביקש שאחתום על מה שכתב. סירבתי לחתום, כי הכול היה בעברית ואיני בטוח לגבי מה שכתב. אמרתי שאני רוצה עורך-דין שיתנו לו להגיד לי מה נכתב, ואם זה מה שדיברנו באמת, אני אחתום.

"הוא איים שאם לא אחתום, הוא ישלח דו"ח רציני לבית-המשפט שיכול להכניס אותי למעצר לתקופה ארוכה מאוד... אני התעקשתי שאין לי במה להודות, ואז הוא אמר שאם לא אודה ואחתום יבואו לקחת אותי לצינוק, ירביצו לי ואף אחד לא ישמע או יעזור."

א' לא חתם. לפי טופס ההודעה מחקירתו האחרונה, הוא חזר והכחיש כל קשר להאשמות שהועלו נגדו.² הוא הוחזר לחווארה בשעה ארבע אחר הצהריים, להערכתו.

"ביקשתי במשך כל היום הזה לאכול ולשתות והם סירבו, ונשארתי בלי אוכל ושתייה עד שחזרתי לחווארה. הגעתי הרוס, ומיד אכלתי וישנתי. היה לי קשה ללכת, כל הזמן כאב לי הגוף... עכשיו כואב לי כשאני מטיל צואה. אני חושש שיש לי שם דלקת. להשתין זה ממש סבל."

הבדיקה הרפואית וההליך המשפטי

עם קבלת תצהירו של א' שלחה עו"ד סמאח אלח'טיב-איוב מהוועד הציבורי נגד עינויים בישראל בקשות

² טופס הודעה (גביית עדות) מתאריך 22.3.06, נרשם ע"י רס"מ נדיר סאדר.

שבהם נחקר – פגיעת האזיקים, הפגיעה בשפה וההתעללות המינית.

במקביל לבדיקות הרפואיות, המשיך להתנהל ההליך המשפטי. ב-4 באפריל, 2006 התקיים דיון בעניין מעצרו של א'. השופט הצבאי, רס"ן אדריאן אגסי, החליט לקיים את הדיון במעמד צד אחד, בשל חיסיון חומר התביעה. בדיון זה נקבע ש א' ייעצר במעצר מנהלי למשך חצי שנה.⁶

שבוע לאחר מכן הוגש כתב אישום נגד א', המחזיק עמוד וחצי, ורובו המוחלט מתייחס לעצורים אחרים. א' מואשם ב"קשירת קשר לגרימת מוות בכוונה", על-סמך שיחה שקיים עם אדם זר לו בקפה אינטרנט בשכם, כארבעה חודשים לפני מעצרו.

במאי 2006 הועבר א' למתקן הכליאה בקציעות. בחודש אוגוסט 2006, משלא נתקבל במשרדי הוועד כל מידע מרשויות החקירה בדבר פעולות שנקטו בעניין העינויים, כולל ההתעללות המינית, מהם סבל א', פנתה עו"ד אלח'טיב-איוב בכתב אל היועץ המשפטי לממשלה, שבו נכתב:

"הנני מתכבדת לבקשך לחקור לאלתר את תלונתו של מרשי, מר א', לפיה היה קורבן לתקיפה מינית ולאלימות קשה בעת חקירתו. תלונה זו מבוססת על תצהירו...; בחלקים מהותיים מגובה התלונה בממצאיה של בדיקה רפואית פורנסית... תשתית עובדתית זו וחומרת התלונה מחייבות פתיחה בחקירה פלילית – ללא 'בדיקה' של מבת"ן – בין אם החוקרים המעורבים אנשי שב"כ ובין אם הם שוטרים..."⁷

ב-5 בספטמבר, 2006 התקבל במשרדי הוועד מכתב מאת עו"ד נעמי גרנות, הממונה על המבת"ן [הממונה על בדיקת תלונות נחקרים בשירות הביטחון הכללי]

דחופות לתא"ל חזי לוי, קצין הרפואה הראשי של צה"ל, ולמפקד מתקן הכליאה בחווארה, להפנות את א' לבדיקה רפואית, וכן לאפשר לו להגיע לבדיקה שתואמה במכון לרפואה משפטית.³ ב-6 באפריל, 2006 הובל א' למכון לרפואה משפטית באבו כביר, שם פגשה אותו שם נציגת הוועד, עו"ד שביטה. "פגשתי אותו בחדר הבדיקה, בקומה השנייה במכון, היא מספרת. "ליוו אותו שני חיילים, והעצור היה עם בד קשור על העיניים. ביקשתי מהחיילים להתיר את הקשר ולאפשר לו לשתות מים, והם נענו. לשאלתי ענה א' שאינו יודע איפה הוא נמצא, או לשם מה".⁴ עו"ד שביטה הסבירה את המצב לא', והוא הסכים לבדיקה. חוות דעתו של הרופא הבודק, ד"ר קונסטנטין זייצב מ"המרכז הלאומי לרפואה משפטית", קובעת:

"ברירת מעבר פי הטבעת בין השעות חמש ושש (לפי לוח השעון), נמצא טחור בקוטר כ-0.5 ס"מ, ובשעה שבע (לפי לוח השעון) נמצא דימום תת רירית בצורת כעין פס אנכי." "דימום תת רירית שנמצא ברירת מעבר פי הטבעת יכול להתיישב עם לחץ מקומי כגון החדרת גוף קשיח לתוך פי הטבעת או בזמן הוצאת צואה קשה מפי הטבעת, כיום-יומיים לפני מועד בדיקתי."

"... הנני מחווה דעתי, שבשורשי כפות הידיים נמצאו פצעים מכוסים בגלדים היכולים להתיישב עם אחיזת אזיקים כשבועיים לפני מועד הבדיקה... הפצעים בשורשי כפות הידיים מתיישבים עם התלונה." "נמצאה צלקת ברירת השפה העליונה משמאל, שלא ניתן לקבוע ברמת הוודאות הנדרשת את המועד ומנגנון ההיווצרותה."⁵

א', שהיה בריא ושלם כשנעצר, סובל מפגיעות העולות בקנה אחד עם תיאור העינויים שסבל בימים הארוכים

³ מכתבה של עו"ד סמאח אלח'טיב-איוב אל תא"ל חזי לוי, קרפ"ר, ולקמ"א רון רומן, דו"צ, מתאריך 2.4.06 של

עו"ד סמאח אלח'טיב-איוב אל מפקד מתקן כליאה "שומרון" חווארה מתאריך 4.4.06.

⁴ דו"ח בעקבות ליווי א' למכון לרפואה משפטית בת"א,

נרשם בתאריך 8.4.06 ע"י עו"ד תג'ריד שביטה.

⁵ חוות דעת מומחה, ד"ר קונסטנטין זייצב, המרכז הלאומי לרפואה משפטית, נכתבה ביום 1.5.06.

⁶ פרוטוקול הדיון בישיבת דן יחיד, מ.מ. איו"ש/1739/06, 4.4.06.

⁷ מכתבה של עו"ד סמאח אלח'טיב-איוב אל מר מני מזוז, היועץ המשפטי לממשלה, מיום 27.8.06.

בפרקליטות המדינה:

"ביום 3.9.06 הועברה אלי תלונתו של מר א' באמצעות לשכת היועץ המשפטי לממשלה, שאליו היא הופנתה. מבדיקה שערכתי עולה שהמתלונן כלל לא נחקר על ידי השב"כ אלא על ידי המשטרה. התלונה הועברה איפוא על ידי המבת"ן לטיפול של המחלקה לחקירות שוטרים (מח"ש)."⁸

א' לא בטח בחוקר מח"ש שהגיע לבית-המעצר במהלך חודש ספטמבר 2006, וביקש להיחקר שנית בנוכחות עו"ד אלח'טיב-איוב – בין היתר, מכוח זכותו של נפגע עבירה לנוכחות מלווה בחקירה.⁹

נכון לתחילת חודש ינואר, 2007, לוועד לא ידוע אם מח"ש שלחה לא' חוקר נוסף. ההליך המשפטי נגד א', המואשם ב"קשירת קשר לגרימת מוות בכוונה", עדיין נמשך.

⁸מכתבה של עו"ד נעמי גרנות אל גב' חנה פרידמן, מנכ"ל הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, מיום 5.9.06.

⁹מכתבה של עו"ד סמאח אלח'טיב-איוב אל עו"ד הרצל שבירו, מנהל מח"ש, 28.9.06.

המקרה של חסן לדאדיה

"עומדים לגרום לידיי שיתוק"

"בסוף השלב הזה היו איציק או חוקר אחר ניגשים אל הנייר שהראו לי, ומסמנים שסימנו שלב אחד משלבי העינוי, ושוב היו חוזרים מההתחלה... אלה הם השלבים שחזרו עליהם כל הזמן במשך שלושה ימים רצופים."

המעצר והחקירה

ביום ראשון, ה-4 ביוני 2006 נעצר חסן עבד אלרחמאן חסן לדאדיה, בן 45, סוחר קרקעות תושב מזרעה המערבית. הוא מספר:

"ביום 18.4.06 הגיעו כוחות הביטחון לביתי, אני לא הייתי בבית. החיילים ביצעו חיפוש, ולטענתם מצאו בחצר החיצונית של הבית תיק שיש בו נשק. משכך, עצרו את הבנים שלי, חמזה בן 20 ואנס, בן 21, וחיפשו אותי. אך מאחר שלא הייתי בבית, לא נעצרת.

"לאחר אותו התאריך המשיכו לחפש אותי, ואף מדי יום ביומו היו מגיעים לאזור מגוריי ומעכבים את האחים שלי, על-מנת שיתנו להם מידע אודותיי. לאחר מכן עצרו את הפקידים שעובדים אצלי במשרד, ובחודש מאי 2006 עצרו את אשתי לשמונה ימים.

"ביום 4.6.06 בשעות אחר הצהריים (קרוב לשעה 16:00), כוחות צבא כיתרו את אזור אלטירה ואת הבית בו שהיתי, וביקשו ממני באמצעות הרמקולים לצאת מהבית ולהסגיר את עצמי. לאחר מכן הסגרת את עצמי...

"... אזקו את ידי באזיקים מפלסטיק מאחורי גבי וכיסו את עיניי. לאחר מכן החזיקו אותי שני חיילים משני הצדדים וגררו אותי כמה מטרים... (הם) דחפו אותי בכוח וזרקו אותי לתוך הג'יפ, כך שהחזה שלי והפנים שלי היו על רצפת הג'יפ. לאחר מכן, הרגשתי ושמעתי כלבים שנכנסו לתוך הרכב והרגשתי שהם התיישבו מעליי...

"... לקחו אותי ל[מתקן החקירה של שירות הביטחון הכללי] מגרש הרוסים, ושם פגשתי כמה מהחוקרים שאני מכיר ממעצרים קודמים, כמו למשל איציק...

"הכניסו אותי לחדר החקירות, שהינו

משרד שבו שני מושבים צמודים של חוקרים, ועל-יד כל מושב יש שולחן ומחשב... וכן יש כסא שעליו ישבתי, שמחוזק לרצפה. איציק החוקר ביקש שאשב על הכסא, ואזק את ידי לאחור וגם קשר את אזיקי ידיי בנעילה שמאחורי משענת הגב. אז נכנס מייג'ור ג'נרל "חיים", שהזדהה כאחראי על החקירות בגדה המערבית.

"**החוקר חיים, שמוכר לי מאז שנעצרת ב-1991, ועוד חוקר נוסף מהמסקובייה [תחנת המשטרה של מגרש הרוסים] שאיני זוכר את שמו אמרו לי להודות, אחרת הם יפתחו בחקירה צבאית, אשר שונה מהחקירות הרגילות כי העיניו בה מותר וכי אין בה מגבלות. החוקר אף הראה לי נייר ואמר כי זהו אישור מהדרג הכי גבוה במדינה לחקור אותי חקירה צבאית ללא מגבלות. בנוסף איימו עליי כי הם עומדים לגרום לידיי שיתוק.**

"מאחר שסירבתי לענות על השאלות, שיחררו את אזיקי ידיי מהנעילה שהצמידה אותי לכסא, ושינו את תנוחת ישיבתי כך שמשענת הכיסא תהיה מימיני, והורו לי להטות את גבי אחורנית בזווית של 45 מעלות. חוקר אחד היה מאחורי והחוקר השני מלפנים, כך שבכל פעם שאיבדתי את היכולת להחזיק את גופי ואת גבי... החוקר שמאחור היה דוחף אותי לפנים או זה שישב מולי היה דוחף אותי לאחור.

"נשארתי כך עד שהרגשתי שהקיבה שלי ושרירי בטני נקרעים. עניין זה נמשך כרבע שעה בכל פעם. לאחר מכן נכנס חוקר בשם רמי. איציק ורמי התחילו לאיים עליי שיתנו לי מכות, ושוב חזרו על אותו ה'תרגיל'. עיקמתי את גבי לאחור בזווית של 45 מעלות, ומרוב כאב לא יכולתי לשלוט בעצמי. נפלתי אחורה, כך שקצה ראשי פגע ברצפה וידיי היו מתחתיי. החוקר שעמד ממול משך בחוזקה את שתי

אלה הם השלבים שחזרו עליהם כל הזמן במשך שלושה ימים רצופים. שלושה חוקרים היו מגיעים אליי כל 12 שעות.

"לאחר שלושה ימים של עינוי, וכשלא נתנו לי לנוח בכלל למעט חצי שעה פה, חצי שעה שם, הרגשתי כאב עצום בידי השמאלי, שונה מהכאב שהרגשתי ביום הראשון והשני, שהתבטא בכך שלא יכולתי להניע את ידי וגם לא את האצבעות. לאחר תלונות מרובות לקחו אותי למרפאה. שם נבדקתי בדיקה שטחית לחלוטין ונרשם דו"ח והוחזרתי לחקירה, והחוקרים המשיכו ללכת לפי חמשת השלבים שהזכרתי לעיל.

"**ביום החמישי, וכשהגיע המייג'ור חיים וראה את ידי מנופחת לחלוטין, הוא החזיר אותי למרפאה ואז הרופא החליט להעביר אותי לבית החולים 'שערי צדק'... שם עשו לי צילום רנטגן ובדיקה שטחית, אשר הראתה כי אין לי שברים. לאחר מכן הוחזרתי לחדר החקירות, ושוב המשיכו החוקרים ללכת לפי סדר העינויים שהזכרתי. העניין הזה נמשך יומיים או שלושה, כאביי התגברו וידיי המשיכו להתנפח וכמעט התמוטטתי.**

"החוקרים דרשו כל הזמן שאודה כי אני אחד הבכירים בזרוע הצבאית של החמאס... וכי אני מחזיק בכמויות (גדולות) של אמצעי-לחימה. בשלב הזה של החקירה לא הודיתי בכלום.

"ומיים או שלושה אחרי שחזרתי מ'שערי צדק', ומאחר שהעיניו נמשך בלי הפסקה, מצבי החריף והועברתי למרפאה. שם אמר הרופא לחוקרים כי איני יכול לשאת עוד עינוי, וביקש מהם להעביר אותי לבית החולים. למחרת היום הועברתי לבית החולים 'הדסה', שם בדק אותי רופא מומחה באופן מקיף, ואמר לי שיש עורק שנחתך ויש לי שטף-דם פנימי

ידיי מתחת לכסא, עד שהצמיד אותן לרגליי, שהיו בסמוך לרגליים הקדמיות של הכסא. משכנו אותי בצורת קשת. המתיחה הזו גרמה לי לכאבים עזים בגבי ובבטני. הדבר הזה נמשך עד שאיבדתי את כל כוחי.

"ושוב הייתה הפוגה קלה וקצרה מאוד, אשר במהלכה תחקרו אותי, כמובן בלי שאיציק יפסיק לקלל. הוא אף ירק לי בפנים, וכשהחזרתי לו שיחרר את ידיי מהאזיקים ואזק אותן מהזרוע. הגיע חוקר נוסף אשר החזיק את ידי השנייה, ושניהם החלו ללחוץ על האזיק בכוונה לסגור אותו עד הסוף, דבר שחסם את זרימת הדם בידי וגרם לכאבים קשים מאוד. העניין הזה נמשך עשר דקות בערך, עד שידיי התנפחו באופן דרסטי.

"לאחר מכן, שיחררו את האזיקים והצטוויתי לשבת בתנוחת 'צפרדע' – לשבת על קצות האצבעות בעודי מכופף חלקית את ברכיי במשך 45 דקות רצופות, והכל תוך שידיי אזוקות אחורנית. בכל פעם שהייתי מאבד את כוחי ונופל או מוריד את כף רגלי לרצפה, אחד החוקרים היה מרים לי את הגוף והשני היה נותן לי סטירות ומכה על כפות רגליי.

"אחר-כך הושיבו אותי על הכסא, אזקו את ידיי מאחורי מושב הכסא, כיסו את עיניי והתחילו לתחקר אותי, ופתאום חטפתי סטירה שזעזעה את ראשי, והרגשתי מסוחרר. סטרו לי כמה פעמים, ובסוף הסירו את כיסוי העיניים.

"בהמשך, שיחררו אותי מהכסא ואמרו לי לעמוד בפינה של החדר, זקוף, על קצות האצבעות וללא תזוזה. למעשה זה היה השלב האחרון בשלבי החקירה. בסוף השלב הזה היו איציק או חוקר אחר ניגשים אל הנייר שהראו לי, ומסמנים שסימנו שלב אחד משלבי העינוי, ושוב היו חוזרים מההתחלה...

בידי השמאלית, והפנה אותי לבדיקה אצל פרופסור מ'הדסה עין-כרם'.

"כבר באותו יום הוחזרתי לחדר החקירות והחוקרים לא האמינו כי אני סובל באמת מפגיעה כזאת. הם חזרו על אותם שלבים של עינוי. בשלב הזה התחלתי להודות ולספר להם שאני חבר בחמאס, אך שאיני חבר בכיר ואיני קשור לזרוע הצבאית.

"יומיים או שלושה לאחר מכן החריף מצבי הרפואי וידי התנפחה מאוד. לקחו אותי לבית-החולים 'הדסה עין-כרם', שם נבדקתי אצל פרופסור, שאמר לי כי אין חתך, אלא רק אוטם בעורק ראשי ביד, שמנע את זרימת הדם ליד. הוא אמר כי אין טיפול תרופתי וגם לא ניתוח, אלא עליי לעסות את ידיי.

"חזרתי לחדר החקירות, ורק אז הופסק העינוי למשך חמישה ימים, והתחילו לחקור אותי באופן רגיל, ואף בדקו אותי בפוליגרף פעמיים."¹

הטיפול הרפואי והתלונה

הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל פנה אל מחלקת הרפואה של שירות בתי הסוהר [שב"ס] כדי לקבל את מסמכיו הרפואיים של לדאדיה.² קצין הרפואה הראשי של השב"ס, ד"ר אלכס אדלר, כתב לוועד כי:

"אבקש להבהיר כי בית המעצר מגרש הרוסים אינו שייך לשירות בתי הסוהר אלא למשטרה. ממליץ להעביר את פנייתך לקרפ"ר [קצין רפואה ראשי] משטרת ישראל."³

עו"ד רן גפטר חרמש מהוועד העביר תלונה בעניין חקירתו של לדאדיה והטיפול הרפואי בו אל היועץ המשפטי לממשלה ולגורמים נוספים, ביניהם ניצב-

¹מתוך תצהירו של מר חסן עבד אלרחמאן חסן לדאדיה, נגבה בידי עו"ד אחמד מוסטפה אמארה בתאריך 9.8.06.

²מתוך מכתבה של גב' ימינה ברנס מהוועד הציבורי נגד עינויים בישראל אל מחלקת רפואה שב"ס, 12.9.06.

³מתוך מכתבו של קרפ"ר שב"ס, ד"ר אלכס אדלר, אל עו"ד רן גפטר חרמש מהוועד הציבורי נגד עינויים

בפרקליטות המדינה.⁸ עו"ד גרנות מסרה כי "בעקבות תלונה של הצלב האדום בעניינו של הנדון, הועברה התלונה לבדיקת המבת"ן עוד ביום 16.8.06. לכשיבחרו הממצאים ותגובש החלטה נודיעך.⁹ פרופ' אבינועם רכס, יו"ר לשכת האתיקה של ההסתדרות הרפואית בישראל, אליו שלח הוועד עותק מן התלונה, ביקש מהוועד "להעביר לידיעתי את תשובת היועץ [המשפטי לממשלה]. אחר כך אוכל להחליט כיצד לנהוג בתלונה זו."¹⁰

ב-22.2.07 השיבה עו"ד גרנות כי "טענות המתלונן נבחנו אחת לאחת. בחינת הדברים העלתה כי המתלונן נעצר לחקירה מחמת חשד כבד כלפיו שהתבסס על מידע אמין, ממנו עלה שהיה לכאורה מעורב או מסייע לביצוע פעולות טרור חמורות שהיו עלולות להתבצע בטווח זמן קרוב ושהיה בהן כדי לפגוע או לסכן חיי אדם". גרנות הוסיפה כי לאחר שממצאי המבת"ן נבחנו "ביסודיות" על ידי היועץ המשפטי לממשלה, פרקליט המדינה והיא עצמה, הוחלט כי "אין בממצאי המבת"ן כדי לחייב נקיטת צעדים משפטיים, משמעתיים או אחרים כלפי מי מחוקרי השב"כ."¹¹

היועץ המשפטי לממשלה, 20.9.06.
⁸מתוך מכתבה של גב' ניקה שטיינהוף, מנהלת לשכת היועץ המשפטי לממשלה, אל עו"ד רן גפטר חרמש, 26.9.06.

⁹מכתבה של עו"ד נעמי גרנות, הממונה על המבת"ן, אל גב' חנה פרידמן, מנכ"ל הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, 22.10.06.

¹⁰מתוך מכתבו של פרופ' א. רכס, יו"ר לשכת האתיקה של ההסתדרות הרפואית בישראל, אל עו"ד רן גפטר חרמש, 23.10.06.

¹¹מכתבה של עו"ד נעמי גרנות, הממונה על המבת"ן, אל הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, 22.2.07.

משנה ד"ר צבי לנקובסקי, קצין הרפואה הראשי של המשטרה.⁴ נצ"מ לנקובסקי השיב כי:

"פנייתך להתייחסות רופא מעצר י-ם. התייחסות הרופא, וכל החומר הרפואי שתועד בעניין מרשך, הועבר לעיוני. על פי התייחסות רופא מעצר י-ם ותיעוד הרשומות הרפואיות, נמצא כי: א. מרשך נבדק במרפאת בית המעצר מספר פעמים בצורה יסודית וקפדנית. ב. בפנייתך נטען כי מרשך הוחזר לאחר הבדיקה לחקירה. בפועל היה, שהומלץ על ידי הרופא מנוחה מוחלטת, וכן זומן לביקורת כעבור שעתיים והופנה לחד מיון עוד באותו יום. ג. בנוסף, בתאריך 6/6 הועבר על ידי הרופא, דו"ח למפקד בית המעצר לסגן מפקד מחוז ירושלים על תלונות מרשך."⁵

גליון השחרור של לדאדיה מבי"ח 'הדסה הר-הצופים' בירושלים, מתאריך 14.6.06 נכתב כי אובחן "Biceps Tear" [קרע ברשר הדו-ראשי ביד שמאל].⁶ בתלונת עו"ד גפטר חרמש מהוועד אל היועץ המשפטי לממשלה, תוארו העינויים שעבר לדאדיה בחקירתו. "נראה כי במקרה זה נפרצו כל הגבולות. אני מבקש כי תורה למחלקת חקירות שוטרים לפתוח בחקירה נגד חוקרי שירות הביטחון הכללי שהתעללו, לכאורה, במר לדאדיה ומפקדיהם. אבקש גם את תשובתך לשאלה, האם ניתן אישור רשמי לחוקרי השב"כ לענות את מרשנו? אם כן, נבקשך להורות למח"ש לחקור גם את אחריותו הפלילית של הגורם שאישר את העינויים."⁷

מלשכת היועץ המשפטי לממשלה כי תלונת הוועד הועברה לטיפולו של עו"ד נעמי גרנות, הממונה על הממונה על בדיקת תלונות נחקרים [המבת"ן],

בישראל, 17.9.06.

⁴מתוך מכתבו של עו"ד רן גפטר חרמש אל היועץ המשפטי לממשלה, עותק: נצ"מ, ד"ר צבי לנקובסקי,

קרפ"ר משטרת ישראל, 20.9.06.

⁵מכתבו של נצ"מ, ד"ר צבי לנקובסקי, קרפ"ר משטרת ישראל, אל עו"ד רן גפטר חרמש, 17.10.06.

⁶גליון שחרור של "חסן עבדאל רחמן לדאדה", חתימה לא מזוהה, 14.6.06.

⁷מתוך מכתבו של עו"ד רן גפטר חרמש לעו"ד מני מזוז,

המקרה של מוסטפא אבו-מועמר

"החוקרים עשו עלי תורנויות"

"נחקרתי בצורה הזו כשבעה ימים, ללא מנוחה וללא הפוגה, ובכל יום התחילו מחדש בסדרת התרגילים שהזכרתי. מדי פעם הייתי מתעלף ומאבד כל קשר למציאות, לא יכולתי להבין או לשמוע מה הם אומרים לי. רק אז היו החוקרים מפסיקים לחמש דקות, שופכים עלי מים ומחדשים את השאלות."

המעצר והחקירה

ביום חמישי, ה-22 ביוני 2006, נעצר מוסטפא עלי חמד אבו-מועמר, רווק, סטודנט באוניברסיטה האיטלקית, בן 21, מרפיח. הוא מספר:

"כוחות של הצבא הישראלי פרצו לתוך בית הוריי שברפיח עם מספר כלבים, הגיעו אל החדר בו ישנתי ומיד התנפלו עלי חיילים רבים והחלו להכות אותי, ברגליהם ובכלי-הנשק שלהם. החיילים בעטו בכל חלקי גופי – בפנים, בראש, בגב, בידיים וברגליים. הם השכיבו אותי על הרצפה, אזקו את ידי ואת רגליי באזיקי-פלסטיק ושמו אותי על אלונקה. כיסו את עיניי ואף שמו אוזניות על אוזניי, והעלו אותי על רכב כלשהו.

"לאחר נסיעה של שעה בערך הורידו אותי מהרכב בלי להוריד את האזיקים מרגליי. שני חיילים גררו אותי מרחק קצר ואז הורידו את הכיסוי מעיניי. ראיתי במקום הרבה חיילים, והבנתי שאני בבסיס צבאי. מייד לאחר מכן הועברתי לידי שלושה אנשים בלבוש אזרחי, שהזדהו כחוקרים שלי. הם הכניסו אותי לחדר שבו שולחן וכיסא.

"אחד מהם היה נמוך ושמן, בעל עור לבן, וקראו לו 'הקולונל'. לאחר מספר ימים נודע לי כי מכנים אותו מוטי. השני גבוה וקירח, נודע לי שמכנים אותו מיסון. והשלישי גבוה, מלא, עם שיער בלונדיני קצוץ. לאחר מכן נודע לי ששמו אלכס.

"הם הושיבו אותי על הכיסא, אזקו את ידי מאחורי משענת הגב ואת רגליי, והחלו לתשאל אותי. כאשר השבתי כי איני יודע כל מה הם מדברים, כיסו את ראשי בחתיכת בד והחלו לתת לי סטירות חזקות בפנים. איני יודע מי סטר לי כי ראשי היה מכוסה לחלוטין.

"המשיכו לשאול אותי שאלות, ואיימו כי אם לא אענה הם ירביצו עוד יותר. מאחר שהמשכתי לומר שאיני יודע דבר, שינו את תנוחת ישיבתי על הכיסא. הם הכריחו אותי להצמיד את רגליי לרגלי הכיסא, כאשר משענת הגב מימיני ובגבי לא הייתה משענת. הם דחפו את גבי לאחור, והורו לי להתעמל – מה שגרם לשרירי הבטן להיתפס, וכעבור שעה – לכאב בלתי-נסבל. בכל פעם שהייתי נשבר ומתכופף קדימה, הייתי חוטף מכות קשות בפניי. התרגיל נמשך כשעה, לאחר מכן הפוגה של כחמש דקות ואז חזר על עצמו שוב.

"לאחר כשעתיים בערך מהעינוי הזה, וכשכבר נגמר לי האוויר ולא יכולתי להחזיק יותר מעמד, שחררו החוקרים את האזיקים מידיי וכיסו את זרועותיי בחתיכות של ספוג ואז סגרו את האזיקים מעל הספוג, במעלה הזרועות ולא ליד כפות-הידיים. לאחר מכן תפסו שני חוקרים, כל אחד זרוע, והחלו ללחוץ בכוח על האזיקים, מה שחסם את עורקיי, ולאחר עשר דקות של לחץ כזה זרועותיי התנפחו מאוד, עד כדי שלא יכלו להסיר מהן את האזיקים. "שוב אמרו לי החוקרים לספר מה תכננתי לעשות, וכשלא עניתי התנפלו עלי במכות ובסטירות. אז הודיעו לי שהם עומדים לקחת אותי למקום אחר, כדי שיחקרו אותי טוב יותר. הסתבר שהתכוונו לכלא 'השקמה'.

"כשהגעתי ל[מתקן הכליאה באשקלון] שקמה הכניסו אותי ישר לחדר החקירות והחלו לחקור אותי מהבוקר עד חצות כמעט, ושוב חזרו על הפעולות שעשנו בבסיס הצבאי, אבל הפעם במשך הרבה יותר זמן. הכי הרבה עשו את תרגיל הבטן, כאשר הושיבו אותי על הכיסא ומשענת הגב מימיני, ושני חוקרים הידקו את רגליי לרגלי הכיסא, וכפפו את גבי לאחור

והורו לי להחזיק את גבי באוויר – מה שגרם לי כאבים חזקים מאוד.

"בנוסף, הם לחצו שוב עם האזיקים על זרועותיי, והן התנפחו מאוד שוב, אך בלי להשאיר סימנים. בכל פעם שהכחשתי את החשדות שהעלו, הם היו מתנפלים עליי במכות ובסטירות. נשארתי בחדר החקירות, כפי שסיפרתי, עד חצות כמעט, ללא הפוגה. שלושת החוקרים פשוט עשו עליי תורנויות. בשלב הזה, אחרי שנגמר לי הכוח ולא יכולתי להחזיק מעמד, אמרתי לחוקרים שאני עומד לספר להם. התחלתי לספר ולתת אינפורמציה בדויה ולא משמעותית, בתקווה שירפו ממני. אבל בדרך-כלל העינוי היה מחריף.

"יום או יומיים אחר-כך (בדיעבד נודע לי שבבוקר אותו יום נחטף חייל) [גלעד שליט] הגיעו אליי שלושת החוקרים בשש בבוקר. הם לא שאלו שאלות, אלא התנפלו עליי במכות, בבעיטות ובסטירות. החוקר מוטי חנק אותי עד שהרגשתי שאני עומד למות, ושני האחרים תפסו אותי והוציאו אותי בכוח. לאחר מכן הם התחילו לתחקר אותי, לשאול על התוכניות שלי ועל מנהרות שחפרתי. כשלא עניתי, הם חזרו על התרגיל של שרירי הבטן. תוך-כדי כך הם קיללו אותי ואת אבי ואמי, ואיימו שאם לא אשתף פעולה הם יהרסו אותי הבית, וסיפרו לי שעצרו גם את אחי והם מענים אותו.

"כאשר לא שיתפתי אתם פעולה, הם הורו לי לעמוד על קצות האצבעות, לכופף את הרגליים ולכפוף את פלג הגוף העליון, ובשלב מסוים אמרו לי לעצור ולא לזוז. זו עמידה קשה מאוד, שגרמה לי כאבים קשים בשרירי הרגליים. החוקרים הכריחו אותי לעשות זאת שעות על שעות, ובכל פעם שהייתי מניח את כף הרגל על הרצפה, או זז למעלה או למטה,

הייתי מקבל מכות. תוך-כדי התרגיל הזה צעקו עליי, קיללו אותי ואיימו שיביאו את אמי אליהם. הם סיפרו לי כמה שאחי בוכה וכמה הם מענים אותו, ובסוף אמרו שהוא נשבר.

"נחקרתי בצורה הזו כשבעה ימים, ללא מנוחה וללא הפוגה, ובכל יום התחילו מחדש בסדרת התרגילים שהזכרתי. מדי פעם הייתי מתעלף ומאבד כל קשר למציאות, לא יכולתי להבין או לשמוע מה הם אומרים לי. רק אז היו החוקרים מפסיקים לחמש דקות, שופכים עלי מים ומחדשים את השאלות.

"אחר-כך התחלתי להגיד להם שאני מוכן להגיד מה שהם רוצים, רק שיפסיקו, אבל גם זה לא עזר. החוקרים לא נתנו לי לישון או לנוח, ואני לא ידעתי מה לספר להם. עד שיום אחד הביאו את האח שלי, שהוא רופא, שהגיע חודשיים לפני המעצר ממקום לימודיו בסודאן ונעצר יחד איתי בלילה. הוא הוכנס יחד עם החוקרים וראיתי את ידו חבושה, וחשבתי שעינו אותי ושברו את ידו. זה היה הדבר הכי קשה, לא יכולתי להחזיק מעמד, ומה שהוסיף על הסבל היה שהוא התחיל לצעוק עליי ולהתחנן שאשתף פעולה אתם (בדיעבד נודע לי שידו נחבשה אחרי נשיכת כלב שהיה עם כוחות הצבא שעצרו אותנו).

"בעקבות זאת, התחלתי לספר להם כל מני סיפורים בדויים, שאין להם אחיזה במציאות, שקשורים בעניין החטיפה. החוקרים היו יוצאים ומאמתים את תוכן המידע שמסרתי, ולאחר שראו שאינו מתיישב עם מה שהם יודעים היו חוזרים ומתנפלים עליי, בסטירות ובבעיטות. באחת הפעמים אזקו את ידי אחורנית, הושיבו אותי על הכיסא והצמידו את הכיסא לשולחן של החוקר. חוקר אחד שהיה מהצד השני של השולחן משך את ידיי אחורה בחוזקה, וחוקר שני לחץ

על הכתפיים שלי ודחף אותן קדימה. כעבור כעשר דקות לא יכולתי לשלוט בידיי או להניע אותן כלל. "במהלך החקירות הוכנסתי לתא של 'אלעסאפיר' [מדובבים], שגם תשאלו אותי. גם להם סיפרתי סיפורים, אולם מיד כשיצאתי הודעתי לחוקרים שאני חוזר בי מהודאותי. כיום אני נמצא בבית-כלא 'שקמה', אשקלון.¹

ההליך המשפטי

כתב-האישום כנגד אבו-מועמר הוגש ב-20.7.06. הוא מחזיק אחד-עשר אישומים, ובהם עשרות עבירות המתפרשות בין שנת 2003 לימים ספורים לפני המעצר, ביוני 2006: פעילות בארגון טרוריסטי (חמאס), מגע עם סוכן-חוז, קשירת-קשר לפשע, אימונים צבאיים אסורים, קשירת-קשר לסחר בנשק, קשירת קשר למסירת ידיעות לאויב בכוונה לפגוע בביטחון המדינה, מסירת ידיעות לאויב בכוונה לפגוע בביטחון המדינה, ניסיון למתן אמצעים לביצוע פשע, עבירות נשק (החזקת נשק, נשיאת נשק, נשיאת תחמושת), קשירת קשר לפשע (רצח), ניסיון לרצח, קשירת קשר לחטיפה לשם רצח.²

תלונת הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל על "עינויים אכזריים במהלך חקירת שב"כ" של אבו-מועמר נשלחה למשרד היועץ המשפטי לממשלה ב-31.8.06. התלונה מגוללת את סיפור המעצר והחקירה, ומבהירה:

"חוקרי השב"כ גרמו למר אבו-מועמר כאב גופני חמור ומתמשך בכוונה לאלצו למסור מידע. מעשיהם עולים כדי עינויים על פי הגדרתם באמנה נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים ... הנחיות היועץ המשפטי לממשלה מתאריך 28.10.99 בדבר 'חקירת שב"כ' והגנת

¹ מתוך תצהירו של מר מוסטפא עלי חמד אבו מעמר בפני עו"ד אחמד מ. אמארה, 31.7.06.

² מדינת ישראל נ' מוסטפא בן עלי אבו מועמר, ה.פ. 1085/06, כתב אישום, 20.7.06.

הצורך' מבהירות, כי כל האמור בהנחיה, בדבר האפשרות שהיועץ המשפטי ישקול שלא להעמיד חוקר לדין בנסיבות של צורך – 'לא יחול על אמצעי חקירה שנקיטתו היא בגדר 'עינויים' כמשמע באמנה נגד עינויים...'; מסכמת עו"ד תח'ריר עתאמלה מהוועד.³

עו"ד נעמי גרנות, הממונה על המבת"ן [הממונה על תלונות נחקרים בשירות הביטחון הכללי] בפרקליטות המדינה, הודיעה לוועד כי "התלונה הועברה לבדיקת המבת"ן. לכשיתבררו הממצאים ותגובש החלטה נודיעך".⁴

³ מכתבה של עו"ד תח'ריר עתאמלה מהוועד הציבורי נגד עינויים בישראל אל עו"ד מני מזוז, היועץ המשפטי לממשלה, 31.8.06.

⁴ מכתבה של עו"ד נעמי גרנות, הממונה על המבת"ן, אל עו"ד תח'ריר עתאמלה-מהנא מהוועד, 27.9.06.

סיכום: חרפת העינויים, מעגלי השתיקה, בועת החסינות

א. אלימות חיילים

הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל מודאג מהתלונות על התעללויות חיילי צה"ל ושאר הכוחות העוצרים בעצורים ובבני משפחותיהם, כמתואר בדו"ח זה, מתכיפותן ומחומרתן. זאת בניגוד הן לפקודות צה"ל והן למדיניות המוצהרת.

כללי המשפט הבין-לאומי בנוגע למעצר פשוטים והגיוניים¹: על הכוחות העוצרים להזדהות בפני החשוד ולהודיע לו כי הוא עצור. אם מתנגד החשוד למעצר, ניתן להשתמש, כמוצא אחרון, בכוח סביר, אך זאת רק במידה הדרושה להתגבר על התנגדותו. מרגע שחדל העציר להתנגד, ניתן להשתמש, במידת הצורך, באמצעים סבירים למנוע את בריחתו, כגון כבילתו באזיקים בעת העברתו ממקום למקום. מעבר לכך חל איסור מוחלט על שימוש בכוח.

מן התיאורים בדו"ח זה, ומספר רב של מקרים אחרים שתיעד הוועד, עולה חשש כבד כי צה"ל מתיר לחייליו להתעלל קשות בעצורים פלסטינים, לאחר המעצר, במהלך הסעתם למתקני כליאה ובמהלך שהותם בבסיסים צבאיים.

בניגוד לשב"כ, צה"ל מדי פעם מעניש חיילים שהתעללו בעצירים – אלא שמדובר במקרים נדירים, לעומת שפע התלונות על התעללות. נוצר הרושם כי ככל הנוגע למעצר "מבוקשים" היד המרסנת, יד החוק, רכה ובלתי יעילה במיוחד.

את רוב הפרק המסכם נקדיש לאלמנט השיטתי בעינויים המתוארים בדו"ח זה, ואשר אותם מפעילה, ברשות ובסמכות, קבוצה מצומצמת יחסית של כמה עשרות חוקרי שב"כ. עינויים אלה מתבצעים, כמתואר כאן, בחדרי חדרים של אגפי החקירה שמפעיל השב"כ בתוך מתקנים של המשטרה והשב"כ, ולעתים בתוך בסיסים של צה"ל.

חרף ההישגים שמגלמת פסיקת בג"ץ מ-1999², הפגמים שבפסיקה, ושעליהם הצבענו בעבר³, נחשפים בדו"ח זה שוב במלוא חריפותם. בג"ץ נכשל בכך שלא אסר על עינויים והתעללויות באופן מוחלט, כמתחייב מהוראות המשפט הבין-לאומי, ותחת זאת השאיר על כנה את התפיסה המשפטית – והמוסרית – שלפיה חוקר שב"כ רשאי לשקול, ולו רק במקרים קיצוניים, עינויים כאופציה חוקית ולגיטימית, וליהנות, בדיעבד, בחסותה של "הגנת הצורך". בכך איפשר בג"ץ את העינויים המתוארים בדו"ח, והניח את אבן הפינה למערכת המגנה על מבצעייהם.

¹ ר' למשל:

International Covenant on Civil and Political Rights, adopted by UNGA 2200A (XXI) of 16 December 1966, entry into force 23 March 1976, Articles 9, 10; UN Code of Conduct for Law Enforcement Officials, adopted by General Assembly resolution 34/169 of 17 December 1979; United Nations Economic and Social Council, Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials, adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August – 7 September 1990.

² בג"צ 5100/94 הועד הציבורי נגד עינויים בישראל ואח' נ' ממשלת ישראל ואח', פ"ד נג(4) 817.
³ פרצות בהגנה: עינויים והתעללויות בחקירות השב"כ לאחר פסיקת בג"ץ 6/9/2001-6/9/1999, ירושלים, הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, 2001, פרק 1.

בנוסף, בג"ץ מאפשר כיום לעינויים להתרחש הרחק ככל האפשר ולזמן רב ככל האפשר מעיניהם הבוחנות של עורכי-דין, ובאמצעותם גם של משפחות העצירים, ארגוני זכויות אדם והציבור הרחב. זאת באמצעות אישור סיטוני ושיטתי של צווים שמוציא השב"כ, ואשר מונעים מנחקרים מלפגוש את עורכי-דינם במשך ימים ושבועות. הוועד עתר לבג"ץ במאות מקרים בבקשה להסיר צווי מניעת מפגש של נחקרים עם עורכי-דינם. אף לא אחת מהעיתרות נענתה.

בסיכום דו"ח זה נתמקד בשלושה היבטים של מערכת העינויים בישראל – שתיקת הגורמים והאנשים הנמצאים במעגלים הקרובים לחוקרי השב"כ המענים נחקרים, החיסיון המוחלט שמעניק שמעניק משרד המשפטים למענים, וההיבטים המשפטיים הבין-לאומיים של חיסיון זה.

ב. שתיקה

מתיאורי העצורים ומהמסמכים שהובאו כאן עולה תמונה עגומה: מעגלים של משתפי פעולה שומרי סוד מגנים בשתיקתם על מערכת העינויים של השב"כ:

שותקים השוטרים ואנשי השב"ס המובילים עצירים אל אגפי השב"כ ומהם אל תאי המעצר, המקלחות או המרפאה – אנשים חבולים, כואבים, מבוהלים, חלקם מתקשים ללכת, חלקם התעלפו. אנשים שתפקידם לאכוף את החוק עדים לעבירות – ולו לכאורה – על החוק, אנשים שתפקידם לעצור עבריינים-לכאורה, ובמיוחד עבריינים אלימים, משתפים פעולה עם האלימות, ושותקים. שותקים החובשים והרופאים במתקני המשטרה והשב"ס – וגם בבתי-החולים – אשר רואים אנשים כואבים, פצעים על גופם, ידיהם נפוחות, שריריהם תפוסים, סימני אלימות ניכרים בהם – והם מטפלים, אם הם מטפלים, בסימפטומים כאילו ירדו אלה משמיים, כאילו יד מסתורית פגעה באותם אנשים. הם נוהגים כאילו אינם יודעים שלפניהם קורבנות עינויים. רופאים שנשבעו שלא להזיק או להרע למטופליהם בשום צורה מחזירים, ברוב המקרים, את המטופלים לסיבובים נוספים של עינויים, ושותקים. שותקים חברי ועדת-המשנה של ועדת-החוק והביטחון של הכנסת, וחברי ועדה ממשלתית, אשר תפקידם לפקח על הנעשה באגפי החקירה של השב"כ, אך למעשה הם שבויים בקונספציה ההרסנית של קידוש העינויים בשם הביטחון. אם הם מדברים, הם עושים זאת בהסתר – וגם זאת בשם הביטחון. כלפי חוץ, לנוכח המשך העינויים – הם שותקים.

לאורך השנים, באורח בלתי נמנע, מתרחבים מעגלי השתיקה ושיתוף הפעולה עם מערכת העינויים. אם יש התבטאות נדירה, הרי היא בסגנון דיווחו של יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, פרופ' מנחם בן-שושן, על חקירה שניהל ב"שאלת טכניקת החקירות ועינויים" בעקבות טענות שהעלו אנשי הוועד שהוזמנו לדיוני הוועדה.

ממצאי החקירה? השב"כ אינו מענה – העיניים פשוט "אינם". אופן החקירה? ניחשתם: "נפגשו עם אנשי שירות הביטחון".⁴

אך בד-בבד מתעצמת גם התקווה כי במקדם או מאוחר יפרצו מעגלי השתיקה, ההכחשה, הקבלה-ללא-עוררין של הצדקת ההתאכזרות בעצורים בשם הביטחון. עד עתה הוביל הוועד הציבורי נגד עינויים, כמעט לבדו, את התגובה הנכונה לעינויים בישראל – לא שתיקה אלא זעקה, לא הכחשה אלא עובדות כהווייתן, לא קבלה אלא מחאה, ואנו מקווים כי דווקא מעגל זה יתרחב בקרוב.

ב. חסינות

על החוקרים המענים מגינה, בנוסף, מערכת רשמית, בשם החוק. במקום איסור מוחלט, ללא יוצאים מן הכלל, על עינויים והתעללות, כמתחייב מכללי המשפט הבין-לאומי, היועץ המשפטי לממשלה והפרקליטות מעניקים לחוקרי השב"כ המענים חסינות מוחלטת, טוטאלית, בלתי מותנית, מפני העמדה לדין. תיקי תלונה על עינויים נפתחים ומטופלים כמצוות אנשים מלומדה, במגמה חד-משמעית לסוגרם בסופו של הליך. הסוף ידוע איפוא מראש – השאלה היחידה היא באיזו עילה ייסגר התיק. לצורך חקירת תלונות הנחקרים שמעביר לה הוועד מסתייעת הפרקליטות ב"מבקר תלונות נחקרים בשב"כ (המבט"ן)". הוא המתשאל את המתלונן ואת חוקריו, הוא הבודק את המסמכים, ועל סמך ממצאיו מקבלת הפרקליטות את החלטתה לגבי התלונה. אלא שאדם זה הוא בעצמו, כדברי נציגת הפרקליטות בוועדה של הכנסת, "חוקר בכיר של שירות ביטחון כללי, ומונחה מקצועית על ידי".⁵ תלונת הוועד מועברת אפוא לחקירת איש השב"כ (המבט"ן). מכאן ההליך הוא, כמתואר בהמשך בתרשים הזרימה, כדלקמן:

- אם חזר בו הנחקר מתלונתו (למשל מחשש כי יבולע לו), יסיק איש השב"כ (המבט"ן), ובעקבותיו הפרקליטות, כי התלונה אינה אמינה. התיק ייסגר בלא פנייה לערכאות.
- אם עמד הנחקר על תלונתו אך חוקרי השב"כ הכחישו את הדברים, יעדיף איש השב"כ (המבט"ן) תמיד וללא יוצא-מן-הכלל, ובעקבותיו הפרקליטות, את עמדת השב"כ. המסקנה, גם כאן, תהיה כי התלונה אינה אמינה. התיק ייסגר בלא פנייה לערכאות.
- אם אין חוקרי השב"כ מכחישים כי אכן ננקטו עינויים, טוענים הם תמיד, ובעקבותיהם איש השב"כ (המבט"ן), הפרקליטות והיועץ המשפטי לממשלה, כי החשוד "הוערך כפצצה מתקתקת" ועינויו היו הכרחיים לצורך השגת מידע דחוף שיציל חיים. תשובה, שאינה מכחישה את עובדת העינויים ובמקום זאת, למעשה, מצדיקה אותם (בנוסח: "...חשד כבד כלפיו שהתבסס על מידע אמין, ממנו עלה שהיה לכאורה מעורב או מסייע לביצוע פעולות טרור..." כמצוטט בחלק מהמקרים בדו"ח⁶), תישלח לוועד. התיק ייסגר בלא פנייה לערכאות.

בתיאוריה צרופה קימת, כמובן, אפשרות רביעית – שהמבט"ן, הפרקליטות או היועץ המשפטי לממשלה יעדיפו את גרסת הנחקר על-פני זו של החוקר, או ימצאו כי החוקר עינה שלא במצב של 'פצצה מתקתקת', או מעבר ל"צורך" שנבע מהמצב – או אפילו שיישמו את הוראות המשפט הבין-לאומי, אשר אינו מכיר ב"הגנת הצורך" למענים (ר' להלן) ויעמידו את החוקר לדין. בפועל הדבר לא נעשה ולו פעם אחת בשבע השנים שחלפו מאז פסיקת בג"ץ. חוקר השב"כ שמחליט לענות עזיר פלסטיני אינו חייב אפוא להתלבט יותר מדי – הוא יודע כי שום רע לא יאונה לו בכל מקרה. הדבר הקיצוני ביותר שננקט נגד חוקרים שעינו או התעללו שלא ל"צורך" – או שמה מעבר ל"צורך" – הם צעדים משמעותיים סמליים.

תרשים הזרימה שלעיל מתאר אפוא את דרכן הידועה מראש של כל אחת ואחת ממאות התלונות של נחקרי שב"כ שהועברו בידי הוועד לפרקליטות המדינה מן המתלונן – למעשה אל פח האשפה של פרקליטות המדינה.

התרשים איננו מתאר מערכת להגנה על זכות אדם בסיסית ביותר – החופש המוחלט מעינויים ומהתעללויות – במדינה המקיימת את התחייבויותיה הבין-לאומיות. אלה כוללות, למשל, את ההתחייבות "כי רשויותיה המוסמכות יערכו חקירה ללא דיחוי וללא משוא פנים, כל אימת שיש בסיס סביר להאמין כי בוצע מעשה עינוי בשטח שבסמכותה השיפוטית"⁷ וכי "עבירות אלה [עינויים] ייענשו בעונשים מתאימים, תוך התייחסות לאופיין החמור".⁸

ללא דיחוי? חקירת תלונות של נחקרי שב"כ רחוקה מלהיות מהירה – תלונות של הוועד נענות רק בתום חודשים רבים. מעבר לכך, לכאורה אין צורך בכך שתלונות נחקרים יוגשו באמצעות הוועד – הנחקרים יכולים להתלונן בעודם בחדרי החקירות, כשהם פוגשים את עורכי-דינם או כשהם מובאים בפני שופט. אלא שבמערכת עליה מגינים אנשי הפרקליטות מדובר גם כאן בתיאוריה צרופה: האפשרות שמעונה יתלונן בפני מעניו היא דמיונית; מאות צווי מניעה מוצאים מדי שנה אשר אינם מאפשרים לנחקרים להיפגש עם עורכי-דינם למשך ימים ושבועות; וגם בפני שופט צבאי קשה לצפות שעצירים פלסטינים יתלוננו בחופשיות ובלא חשש שיבולע להם עוד, והדבר נעשה רק במקרים נדירים. רוב התלונות נחקרות רק בעקבות מכתבי הוועד (הכורע מעומס התלונות),⁹ וכאמור התשובות מגיעות רק כעבור חודשים רבים.

ללא משוא פנים? כאמור חקירת תלונות של נחקרי שב"כ היא למעשה חקירה פנימית – איש שב"כ (המבט"ן) נשלח על ידי הפרקליטות לחקור את התלונות נגד הגוף שאליו הוא משתייך. העציר הטוען כי עונה בידי אנשי שב"כ מתבקש על ידי איש שב"כ אחר לחזור על טענותיו ולפרטן. איש השב"כ (המבט"ן) מתשאל גם את חבריו לארגון – החוקרים – ובוחן את תיק החקירה שהם הכינו. בכל מקרה שיש סתירה מעדיף איש השב"כ (המבט"ן), באופן לא מפתיע, את גרסת עמיתו. הפרקליטות מצידה מקבלת את מסקנותיו ללא עוררין.

⁷סעיף 12 באמנת האו"ם נגד עינויים.

⁸שם, סעיף 2(4).

⁹במקרים מסוימים נמסר לוועד כי נפתחה חקירה בעקבות תלונה של הצלב-האדום הבין-לאומי.

⁵דברי עו"ד טליה ששון, פרוטוקולים/ועדת חוקה/6610, ירושלים, י"ט בסיון, תשס"ג, 19 ביוני, 2003.

⁶ר' לעיל. בשני מקרים מוקדמים נכתב לוועד במפורש כי המתלונן הוערך כ"פצצה מתקתקת" ו"הגנת הצורך" עמדה לחוקריו (בעניין נאצר עי"א, 21.2.2002, ובעניין ג'רארד שומאן, 4.3.2002), אך בהמשך עברה הפרקליטות לנוסח ה"חשד הכבד".

⁴הכנסת השבע-עשרה, מושב ראשון, פרוטוקול מס' 17 מיישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט (נוסח לא מתוקן), יום שני, ל' בסיון התשס"ו (26 ביוני, 2006), שעה

12:00, ר' <http://www.knesset.gov.il/protocols/data/html/huka/2006-06-26.html>

עונשים מתאימים? נדגיש שוב: אין מענישים אנשי שב"כ שעינו - אפילו אין מעמידים אותם לדין פלילי. בכלל. אף פעם. גם אם אין ויכוח כי אכן נעשה שימוש בעינויים, כמתואר בחלק מהמקרים בדו"ח זה. נחזור: מאז פסיקת בג"ץ ב-1999 לא העניש בית-משפט בישראל ולו איש שב"כ אחד שענה נחקרים. אין זו תוצאה של אוזלת ידם של בתי-המשפט, משום שכאמור אף איש שב"כ לא הועמד לדין על עינוי נחקרים. עובדה זו נובעת, בתורה, ממדיניות הפרקליטות לצאת להגנת החוקרים בכל מקרה וב-100% של המקרים, ללא שום יוצא-מן-הכלל ובלי קשר לנסיבות – אם בהכחשת טענת הנחקר כי עונה ואם בהצדקת העינויים בעילת "הפצצה המתקתקת".

ג. לעולם חוסן?

גם אם הדבר נראה בלתי אפשרי כרגע, בועת החסינות עשויה, במוקדם או במאוחר, להתפוצץ. עזה תקוותנו כי השינוי יתרחש משום שרשויות התביעה והשיפוט במדינת ישראל יתעשתו וייתחשו לעינויים בדרך היחידה שראוי להתייחס אליהם – כפשע חמור, תמיד ובכל מצב, שיש להעמיד לדין את החשודים בביצועו ולהעניש אותם בהתאם, אם הורשעו, במקום להעניק להם חסינות.

מעבר לכך, המשפט הבין-לאומי מתייחס לעינויים כאחד מהחמורים שבפשעים, ומורה למדינות להבטיח כי מבצעיו יעמדו לדין. המשפט הבין-לאומי אינו מכיר בחריגים, הצדקות, הגנות או סייגים, כגון "צורך" למענים¹⁰. הוראת המשפט הבין-לאומי כי על כל מדינה להעמיד מענים לדין אינה מוגבלת לעינויים המתרחשים בתוך המדינה עצמה – כך מדינות שהצטרפו לאמנת האו"ם נגד עינויים התחייבו להפעיל סמכות שיפוט אוניברסלית (universal jurisdiction) נגד חשודים בעינויים הנמצאים בשטחן, דהיינו להעמיד לדין חשודים כאלה או להסגירם לצורך העמדה לדין למדינה אחרת. זאת בלא קשר לזהות או אזרחות המענים (או המעונים), או המדינה שבה התרחשו העינויים.¹¹ הוראה דומה חלה על מדינות שהצטרפו לאמנות ג'נבה החלות על מצבי מלחמה – ובתוקף כך על השטחים שישראל כבשה ב-1967.¹²

יוצא שכל אחת מ-142 המדינות שהצטרפו לאמנת האו"ם נגד עינויים, ומ-193 המדינות שהצטרפו לאמנות ג'נבה (למעשה כל מדינות העולם) מחויבת להעמיד לדין, או להסגיר לצורך העמדה לדין, כל אדם הנמצא בשטחה ואשר חשוד במעורבות בעינויי השב"כ – בין אם מדובר בחוקרים עצמם, באחראים עליהם, בבכירי השב"כ או בדרג המדיני המעורב בהחלטות על מדיניות החקירות. כפי שהוכח, למשל, בהחלטת בית-הלורדים בבריטניה בעניין אוגוסטו פינשוה, רודנה לשעבר של צ'ילה,¹³ אפשרות זו אינה תיאורטית בלבד.

אפשרות נוספת היא כי ישראלים החשודים במעורבות בעינויים יוסגרו לבית-הדין הפלילי הבין-לאומי בהאג, שנועד לשפוט את החמורים שבפשעים – השמדת-עם, פשעים נגד האנושות ופשעי המלחמה. אפשרות זו סבוכה למדי כרגע, בשל העובדה שישראל לא הצטרפה לחוקת בית-המשפט. עם זאת הדבר יכול להתאפשר בעתיד,

¹⁰ ר' למשל סעיף 2(2) לאמנת האו"ם נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים (1984). ישראל הצטרפה לאמנה ב-1991. ר' גם, בהתייחס ספציפית למדינת ישראל ולפסיקת בג"ץ, את מסקנות ועדת האו"ם לזכויות האדם: Report of the Human Rights Committee, (UN Doc. A/58/40 2002-3, Vol. I), para. 85(18).

¹¹ ר' סעיף 5 לאמנת האו"ם נגד עינויים.
¹² ר' למשל סעיפים 146 ו-147 לאמנת ג'נבה הרביעית (1949).
¹³ ר' *R. v. Bow Street Metropolitan Stipendiary Magistrate And Others, Ex Parte Pinochet Ugarte* (No. 3) [2000] 1 AC 147.

למשל באמצעות הפנייה של מועצת הביטחון. בכל הנוגע למעני השב"כ, טחנות הצדק הישראליות לא רק טוחנות לאט – הן מושבתות. כמתואר לעיל, משרד המשפטים החליט להפוך את חריג ה"צורך" במקרה של "פצצה המתקתקת" שיצר בג"ץ, למרבה הצער, בהחלטתו מ-1999 למערכת חסינות טוטאלית למענים.

בינתיים גם לא הפעילה אף מדינה את סמכות השיפוט האוניברסלית שלה כלפי בכירי שב"כ או הדרג המדיני האחראי עליהם ששהו בשטחה. אלא שהמשפט הבין-לאומי אינו מכיר בהתיישנות של פשעים חמורים כעינויים. במוקדם או במאוחר עשויה מדינה זו או אחרת, שבכיר בשב"כ או מי מהאחראים עליו בדרג המדיני, לקיים את חובתה המשפטית.

עמדתו העקבית של הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל¹⁴ – כמו עמדתו של המשפט הבין-לאומי – היא כי התקפות מכוונות על אזרחים הן בלתי חוקיות בעליל (שלא לומר בלתי מוסריות). בהקשר הישראלי-פלסטיני, הפיגועים כנגד אזרחים שמבצעים אנשי ארגונים פלסטיניים בישראל ובשטחים מהווים פשעים נגד האנושות כהגדרתם, למשל, בחוקת בית-הדין הפלילי הבין-לאומי.¹⁵ ברור כי יש לעצור, להעמיד לדין ולהעניש את האשמים בביצוע פשעים אלה. לעמדה זו שותפים החשובים בארגוני זכויות האדם הבין-לאומיים.¹⁶

לגבי הוועד, אין מדובר בעמדה תיאורטית בלבד. משרדי הוועד נמצאים בירושלים. בימים הקודרים של שיא האינתיפאדה היו גם אנשי הוועד חשופים לסכנות הפיגועים, חוששים לחייהם ולחיי יקיריהם, כואבים – לעתים באופן אישי – את אובדן החיים, וזועמים על חוסר האנושיות הנורא שבמעשי הפיגועים.

קול דמי אחינו ואחיותינו קורבנות הטרור אכן זועק מן האדמה, אך אין זו, לדעתנו, זעקה להתרת תגובות נפשיות על התקפות נפשיות, או להפיכת "מניעת פיגועים" למולך שעל מזבחנו ניתן להקריב את כל עקרונות החופש, האנושיות, הצדק וזכויות האדם.

מוסר שאינו שם גבולות להתנהגות אנושית, גם אם מותרת פריצתם של גבולות אלה ב"מצבים חריגים בלבד", מוסר הגורס כי מטרות מסוימות מקדשות אמצעים מפלצתיים - הוא מוסרו של הטרוריסט, ואימוץ מוסר כזה הוא ניצחון לטרור. מעבר לכך, יעילותם של העינויים לא הוכחה – נהפוך הוא: העובדה הניצחת היא כי השב"כ מענה עצירים זה עשרות שנים, מהן כמעט עשרים שנה באופן "חוקי" (תחת ועדת לנדוי ולאחרי פסיקת בג"ץ) ואפילו הקיצוני שבתומכי העינויים לא יטען כי בתקופה זו הטרור נחלש.

עינויים אינם מונעים את הטרור. עינויים פוגעים במוסריותו של המענה, בגופו ובנפשו של המעונה. עינויים משקפים ובה-בעת גם מנציחים ראייה של האחר כמי שאינו ראוי ליחס אנושי, ובכך פוגעים גם בסיכויים לצאת

¹⁴ ר' למשל, *פרצות בהגנה*, סיכום.
¹⁵ ר' סעיפים 7(1) ו-7(2)(a) לחוקת בית-הדין,
Articles 7 (1) and (2)(a) of the Rome Statute of the International Criminal Court, adopted on 17 July 1998 (A/CONF.183/9). For text see

¹⁶ ר' למשל: Human Rights Watch, *Erased in A Moment: Suicide Bombing Attacks against Israeli Civilians*, New York: HRW, 2002; Amnesty International, *Israel, the Occupied Territories and the Palestinian Authority: Without distinction - attacks on civilians by Palestinian armed groups*, July 2002, AI Index: MDE 02/003/2002

ממעגל הפחד, השנאה, הקטל ההדדי וההידרדרות המוסרית.

המלצות

הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל חוזר על המלצותיו לשלטונות בישראל, שניתן לתמצת אותן להמלצה אחת: ליישם במלואן את הוראות המשפט הבין-לאומי הנוגעות ליחס כלפי עצירים ואסירים.

להלן הצעדים העיקריים המתחייבים מהוראות אלה:

1. חקיקה:

- לאסור בחוק עינויים, כהגדרתם באמנת האו"ם נגד עינויים, באיסור מוחלט. כל העובר או מורה לעבור על איסור זה, יענש באופן ההולם את חומרת המעשה;
- לאסור בחוק כל יחס אכזרי, בלתי אנושי או משפיל, באיסור מוחלט. כל העובר או מורה לעבור על איסור זה, יענש באופן ההולם את חומרת המעשה;
- להבהיר בחקיקה כי הגנות מסוג "צורך" או "צידוק" לא יחולו על מענים ומתעללים;
- לקבוע בחוק כי לכל עציר ועצירה, ללא יוצאים מן הכלל, יובהרו זכויותיהם מיד עם מעצרו, ובכלל זה זכות בשתיקה, זכותם לייצוג משפטי הולם, וכמובן זכותם להיות חופשיים מכל עינוי או התעללות;
- לקבוע בחוק כי כל עציר ועצירה, ללא יוצאים מן הכלל, יובאו בפני שופט/ת במהירות האפשרית, ולכל המאוחר בתוך 48 שעות;
- לקבוע בחוק כי כל עציר ועצירה, ללא יוצאים מן הכלל, יוכלו להיפגש עם עורכי-דינם מיד עם מעצרו, לכל המאוחר בתוך 48 שעות;
- לבטל את דחיית החלתו של חוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים), התשס"ב-2002, שעניינו תיעוד של חקירות חשודים באמצעות הקלטות אודיו ווידאו, על עצירים ביטחוניים, ולהחילו במפורש, ובאורח מיידי, גם על חקירות השב"כ;
- בהתאם להוראות הפרוטוקול האופציונלי של אמנת האו"ם נגד עינויים,¹⁷ שנכנס לתוקף ביוני השנה, ואשר מאפשר פיקוח עצמאי, הן מקומי והן בין-לאומי, על הנעשה בכל מתקני המעצר והכליאה – להקים גוף עצמאי ובלתי תלוי, בעל סמכויות גישה בלתי-מוגבלות למתקני הכליאה והמעצר בכלל, ומתקני החקירה של השב"כ בפרט, ולכל העצירים והאסירים ללא יוצא מן הכלל, ואשר יפקח על הנעשה בהם בכל האמור לזכויות האדם של הכלואים. לעגן את סמכויות הגוף בחקיקה שתבטיח את עצמותו ואת מקצועיותו וכן תבטיח הקצאת משאבים הדרושים לפעולתו;
- לעגן בחוק, בנוסף לכך, מערכת של בדיקות, ובכלל זה בדיקות פתע, של הנעשה במתקני המעצר והכליאה, שיערכו בידי ועדה מטעם הכנסת, וכן מטעם גופים ממשלתיים, ובנוסף לאפשר גישה של ארגוני זכויות אדם וארגונים בלתי ממשלתיים אחרים למתקנים אלה;

לעגן בחוק הבטחת תנאים אנושיים מינימאליים בכל מתקני הכליאה והחקירה.

2. פעולות הממשלה:

- לפתוח בפעולות הסברה וחינוך נרחבות בצה"ל על מנת להעמיד את החיילים והמפקדים על הצורך והחובה לכבד את זכויות האדם של עצירים;
- לדאוג לאכיפה יעילה ומלאה של הוראות צה"ל האוסרות אלימות כלפי עצירים והשפלתם, ובכלל זה העמדתם לדין של חיילים ומפקדים שסרחו, בכפוף לאמות המידה הבין-לאומיות הנוגעות למשפט הוגן;
- לנקוט בהליכים המשפטיים הדרושים על-מנת לפתוח את המדינה בפני ועדות האו"ם ומומחיו, כך שניתן יהיה להפנות תלונות של יחידים לוועדות אלה, וללמוד מניסיון;
- כצעד מיידי – להזמין את המדווח המיוחד של האו"ם בנושא העינויים לבקר במדינה, לפתוח בפניו את כל מתקני הכליאה והחקירה, ולאפשר לו לדבר בחופשיות עם כל עציר ועצירה שעמם יחפוץ לדבר;
- להצטרף לפרוטוקול האופציונלי של אמנת האו"ם נגד עינויים (ר' להלן);
- להורות לשב"כ לחדול מייד מלהפעיל את כל אמצעי העינויים וההתעללות שהוזכרו כאן, ולעבוד מכאן ואילך רק בשיטות של "חקירה סבירה" כפי שאלה הוגדרו בפסיקת בג"ץ, אך תוך ביטול ההיתרים שבהגדרה זו למניעת שינה ולכבילה בחדר החקירה;
- להבטיח כי חוקרי השב"כ יעברו הסבה מוחלטת משיטות חקירה אלימות ומשפילות לשיטות חקירה אנושיות. ההסבה חייבת לכלול הדרכה מקיפה בנושא זכויות האדם בכלל, וזכויות עצירים בפרט. רק אותם חוקרים שיפנימו באמת את הגישה האנושית לחקירה יוכלו להישאר בתפקידם;
- לבטל את תפקיד הממונה על בדיקת תלונות נחקרים בשב"כ (המבת"ן), ולהחליפו בגורם עצמאי ובלתי-תלוי, שאינו קשור לשב"כ בשום צורה;
- להבטיח כי תוצאותיה של כל חקירה של תלונה על עינויים או התעללויות יימסרו למתלונן במלואן וכי תובטח זכותו לערער על מסקנותיה;
- להקצות בדחיפות תקציבים לשיפור התנאים במתקני הכליאה בכלל, ובמתקני המעצר והחקירה בפרט; להקצות בדחיפות משאבים לצורך התקנת מערכות הקלטה (אודיו ווידאו) בכל חדרי החקירה.

¹⁷ ישראל טרם הצטרפה לפרוטוקול זה:

Optional Protocol to the Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, G.A. res. A/RES/57/199, adopted 18 December 2002, entered into force 22 June 2006